

Medel mot våld

Måluppfyllelsen för utvecklingsmedel
och kompetensstöd till arbete
mot våld i nära relationer

Våld i nära relationer

Människohandel för sexuella ändamål

Prostitution

Hedersrelaterat våld och förtryck

Sexuellt våld

Citera gärna ur Vård- och omsorgsanalys publikationer,
men ange alltid källa.

Rapporten finns publicerad på www.vardanalys.se

Beställning av tryckta publikationer:
registrator@vardanalys.se
Box 6070, 102 31 Stockholm

© Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, 2023
Gra isk design och produktion: Hellsten Kommunikation
Omslagsbild: Shutterstock samt collage
ISBN 978-91-88935-88-5

Medel mot våld

Måluppfyllelsen för utvecklingsmedel
och kompetensstöd till arbete
mot våld i nära relationer

Beslut

Beslut om den här rapporten har fattats av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys styrelse. Utredaren Carl Lundgren har varit föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har projektdirektören Marianne Svensson, analyschefen Caroline Olgart Höglund och chefsjuristen Catarina Eklundh Ahlgren deltagit.

Stockholm den 19 oktober 2023

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Johanna Adami
Styrelseordförande

Anna Dunér
Vice ordförande

Gustaf Arrhenius
Styrelseledamot

Caroline Blomberg-Ohlström
Styrelseledamot

Jean-Luc af Geijerstam
Generaldirektör

Carl Lundgren
Föredragande

Förord

Våld är ett allvarligt samhällsproblem som både leder till stort lidande för de personer som utsätts och stora kostnader för samhället. Det är socialtjänstens respektive hälso- och sjukvårdens ansvar att ge stöd och vård till personer som utsätts för våld. För att personalen ska kunna upptäcka och ge det stöd och den vård som våldsutsatta personer behöver är det nödvändigt att personalen har adekvat kunskap och kompetens. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har på regeringens uppdrag analyserat måluppfyllelsen för ett regeringsuppdrag som har pågått under 2020–2022 och som har handlat om utvecklingsmedel och kompetensstöd för att utveckla arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Arbetet med rapporten har letts av projektledaren Carl Lundgren. I arbetet har även analytikern Caroline Larsson, utredarna Linnéa Järpeham och Susanna Karlsson Li, praktikanten Fredrik Strelert samt projektdirektören Marianne Svensson deltagit.

Vi vill rikta ett stort tack till alla er som har ställt upp på intervjuer, besvarat vår enkät eller våra skriftliga frågor eller på andra sätt bidragit till innehållet i rapporten. Stort tack också till Eva Engman (Kvinno- och tjejjourer i Norrbotten), Franck Mahoro (Mansforum Örebro numera Fri från våld), Marie Köhler (Region Skåne), Pernilla Wargéus (Region Skåne), Josefin Öhman (Stockholms stad) och Susanna Nyttell (Stockholms stad) som har lämnat synpunkter på vår utvärdering.

Stockholm i november 2023

Jean-Luc af Geijerstam

Generaldirektör

Resultat i korthet

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har på regeringens uppdrag följt upp och analyserat måluppfyllelsen för ett regeringsuppdrag som handlar om utvecklingsmedel och kompetensstöd för att utveckla arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Målen som analysen utgår ifrån är självförsörjning av baskunskaper, likvärdighet samt det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Våra viktigaste slutsatser

- ▶ Utvecklingsmedlen har haft stor betydelse för utvecklingsarbetet inom kommuner, regioner och ideella organisationer. Samtidigt har det funnits brister i framförhållning och förutsägbarhet i uppdragets styrning.
- ▶ Uppdraget har inneburit att myndigheterna har samverkat mer. Men bilden av hur mycket mervärde samverkan har tillfört är delad.
- ▶ Uppdraget har bidragit till kompetensutveckling. I vilken utsträckning det har bidragit till självförsörjning av baskunskaper beror däremot på hur självförsörjning tolkas.
- ▶ Uppdraget har bidragit till kvalitetsutveckling. Men det har samtidigt begränsade möjligheter att påverka målet om likvärdighet.
- ▶ Genomförandet av uppdraget har haft fokus på flera av målen i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.
- ▶ Bristen på datakällor och indikatorer innebär att det saknas viktig kunskap om de områden av våld som uppdraget omfattar.

Vi lämnar följande rekommendationer

Flera utmaningar kvarstår på området och behöver hanteras. Vi ser därför behov av att utveckla arbetet och styrningen och lämnar följande rekommendationer.

- ▶ Regeringen bör verka för ett helhetsperspektiv och en långsiktighet i styrningen och finansieringen av området.
- ▶ Kommuner och regioner bör säkerställa en långsiktig planering och prioritering av utvecklingsarbetet inom området.
- ▶ Myndigheter bör säkerställa att deras arbete med kompetensstöd inom området samordnas.
- ▶ Regeringen, myndigheter, kommuner och regioner bör utveckla uppföljningen inom området.

Sammanfattning

För att utveckla socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål har Socialstyrelsen haft regeringens uppdrag att fördela utvecklingsmedel och erbjuda kompetensstöd. Kommuner och regioner har kunnat rekvirera utvecklingsmedel, medan ideella organisationer har behövt ansöka om medel.

Socialstyrelsen har även haft uppdraget att erbjuda kompetensstöd och stödja spridning av det tillsammans med andra myndigheter. I uppdraget ingick NCK (Nationellt centrum för kvinnofrid), Barnafrid, Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det har även funnits särskilda stimulansmedel som NCK, Barnafrid och i vissa omgångar även länsstyrelserna har kunnat ta del av.

Vi analyserar måluppfyllelsen för uppdraget

Vård- och omsorgsanalys har haft regeringens uppdrag att analysera och bedöma hur uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd i dess helhet har bidragit till måluppfyllelse. Målen som vi har utgått från är:

- **Självförsörjning av baskunskaper.** Kommuner och regioner ska vara självförsörjande i fråga om baskunskaper om våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.
- **Likvärdighet.** Arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål ska vara av likvärdig kvalitet i hela landet och personer som utsätts för detta ska få stödet de behöver oavsett var de bor.
- **Det jämställdhetspolitiska delmålet** att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

För att belysa uppdragets bidrag till måluppfyllelsen har vi även analyserat användningen och resultat av utvecklingsmedlen samt hur myndigheternas samverkan kring spridningen av kompetensstödet har fungerat.

Så här har vi gjort

Vi har använt oss av olika metoder och datakällor:

- intervjuer och skriftliga frågor till myndigheter som ingick i uppdraget
- intervjuer med kommuner, regioner och ideella organisationer som har använt utvecklingsmedel
- Socialstyrelsens del- och slutredovisning samt återrapporteringsformulär som mottagarna av medel har fyllt i
- en enkät som besvarades av 167 kommuner
- dokumentstudier och analys av befintliga indikatorer.

Utvecklingsmedlen har haft stor betydelse men det har funnits brister i framförhållning

Vår slutsats är att utvecklingsmedlen har haft stor betydelse för att driva på utvecklingsarbetet inom kommuner, regioner och ideella organisationer som har tagit emot medel. Vi ser även att uppdraget har bidragit till att sätta fokus på frågan. Signalvärdet av att staten satsar på våldsområdet genom att rikta utvecklingsmedel dit är en faktor som bidrar till att frågan har prioriterats.

Merparten av de nära 416 miljoner kronor som avsattes förbrukades under 2020–2022. Kommuner och regioner anser att utvecklingsmedlen har bidragit till kvalitetsutveckling i deras arbete, och att de inte skulle ha nått samma resultat utan medlen. En tydlig majoritet av de ideella organisationerna som har fått utvecklingsmedel bedömer att de nått förväntade resultat med medlen i hög eller ganska hög utsträckning.

Vår genomgång visar att kommuner, regioner och ideella organisationer har genomfört ett stort antal aktiviteter med stöd av utvecklingsmedlen. Men vi har inte haft möjlighet att utvärdera enskilda aktiviteter. Det innebär att vår bedömning av resultatet baseras på kommunernas, regionernas och de ideella organisationernas egen beskrivning av resultatet av de genomförda aktiviteterna.

Vi ser att det å ena sidan har varit en fördel att uppdraget gett ett stort handlingsutrymme för kommuner och regioner, eftersom de har kunnat använda medlen utifrån lokala behov och prioriteringar. Å andra sidan har det varit svårare att följa upp resultatet på grund av det stora handlingsutrymmet samt att uppdragets mål och utvecklingsområden är av övergripande och visionär karaktär.

Det har funnits brister i framförhållning och förutsägbarhet i uppdraget. Under de år som uppdraget pågick har regeringens besked om tilldelning av utvecklingsmedel och särskilda stimulansmedel kommit sent, vilket försvårat planeringen för mottagarna av medel. Vi anser även att regeringen borde ha varit tydligare med att det inte skulle bli någon fortsättning på uppdraget under 2023.

Även om uppdraget var tidsbegränsat förväntade sig många kommuner och regioner att det skulle bli en fortsättning under 2023. Förväntningen berodde dels på att liknande uppdrag har funnits under en längre period, dels att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor pågår till 2026.

Det är för tidigt att se effekterna för kommuner och regioner av att uppdraget inte fortsätter under 2023. Men vi ser att vissa kommuner och regioner redan har dragit ner på utvecklingsarbetet och utbildningar, medan andra har permanentat utvecklingsinitiativ som nu ingår i ordinarie verksamheter. Vi ser en risk att takten i utvecklingsarbetet inom kommuner och regioner nu minskar.

För ideella organisationer har utvecklingsmedlen och tre andra statsbidrag slagits samman till ett nytt statsbidrag under 2023. Vi har inte utvärderat resultatet av det nya statsbidraget inom ramen för vårt uppdrag.

Myndigheterna har samverkat mer, men delad bild av mervärdet av samverkan

Uppdraget har lett till mer myndighetssamverkan, men myndigheterna har olika uppfattning om vilket mervärde samverkan gett. En del myndigheter har sett samverkan som värdefull, till exempel genom att den har bidragit till en gemensam riktning för myndigheterna. Andra upplever att samverkan inte har tillfört särskilt mycket eller att samverkan varit ineffektiv. Myndigheternas olika syn kan bero på att de har olika roller i uppdraget, vilka uppdrag de har utanför uppdraget och vilken samverkan som sker utanför uppdraget.

Det varierar i vilken utsträckning uppdraget legat i linje med myndigheternas ordinarie roller. NCK och Barnafrid upplever att deras roller har legat i linje med deras grunduppdrag. Jämställdhetsmyndigheten upplever däremot att de tillsammans med Socialstyrelsen borde fått en mer samordnande roll i uppdraget. Socialstyrelsen ser att det hade varit rimligt att Jämställdhetsmyndigheten hade fått en mer samordnande roll i uppdraget eftersom Jämställdhetsmyndigheten håller i uppföljningen av och samordnar insatser som görs inom ramen för strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Myndigheterna har flera andra uppdrag på våldsområdet och i vissa fall har det varit svårt att särskilja vad en del av myndigheterna har gjort inom ramen för uppdraget från vad de har gjort inom andra uppdrag. Några myndigheter nämner att de medel som de fått genom det här uppdraget har varit viktiga, eftersom de har kunnat bedriva mer arbete inom våldsområdet.

Uppdraget har bidragit till kompetensutveckling, men hur stort bidraget till självförsörjning har varit beror på hur begreppet tolkas

Uppdraget har bidragit till kompetensutveckling. Många kommuner och regioner har använt utvecklingsmedlen till att kompetensutveckla personalen. Vår bedömning är att uppdraget även har bidragit till självförsörjning av baskunskaper i kommuner och regioner. Men hur begreppet självförsörjning tolkas påverkar hur stor del av det som har gjorts inom uppdraget som kan anses ha bidragit till målet.

I uppdraget definieras inte vad självförsörjning av baskunskaper innebär, och våra intervjuer visar att begreppet tolkas olika. Vissa anser att självförsörjning av baskunskaper innebär att kompetensen att utbilda ska finnas internt, eller att kommunen eller regionen har resurser till externa utbildningar. Andra fokuserar på att personalen ska få kunskap, och lägger mindre vikt vid vem som erbjuder kunskapen. Vissa anser att självförsörjning av baskunskaper handlar om att ha en planering eller struktur för kompetensutvecklingen, även utan utvecklingsmedel.

Om vi gör en bredare tolkning av begreppet, som inte specificerar att kompetensen att utbilda måste finnas internt, bedömer vi att en större del av det som har gjorts inom uppdraget har bidragit till självförsörjning av baskunskaper. Men även med en snävare tolkning som lägger fokus på att utbildning ska ges internt ser vi att uppdraget i viss utsträckning bidragit till självförsörjning. Till exempel har en del kommuner och regioner använt utvecklingsmedel för att finansiera tjänsten för någon som utbildar internt.

Vi anser att självförsörjning av baskunskaper inte är ett optimalt mål, eftersom det kan tolkas på olika sätt. Det gör även att målet blir svårare att följa upp. Dessutom anser vi att det viktigaste är att kommuner och regioner ser till att personalen har kunskap, medan det har mindre betydelse om de ger all kompetensutveckling själva eller tar in externt stöd.

Uppdraget tog sikte på en del av utmaningarna med att använda kunskap

Det finns ett stort utbud av kompetensstöd på området och många sprider kunskap. För att kunskapen ska komma till användning behöver kommuner och regioner ha kapacitet att ta emot den. Det finns flera utmaningar kopplat till det. Vi bedömer att uppdraget tog sikte på en del av de utmaningarna. Till exempel har det ekonomiska tillskottet som utvecklingsmedlen inneburit gjort det möjligt för kommuner och regioner att finansiera samordnare och utbildare, men också vikarier för personal som går utbildningar. På så sätt har uppdraget kunnat bidra till att personalen fått tid att ta del av ny kunskap. Samtidigt har uppdraget haft små möjligheter att påverka

andra viktiga förutsättningar inom kommuner och regioner för att kunskapen ska komma till praktisk användning. Det gäller exempelvis arbetsbelastning och personalomsättning.

Uppdraget uppfattas ha bidragit till kvalitetsutveckling, men har begränsade möjligheter att påverka likvärdigheten

Kommuner och regioner upplever att uppdraget har bidragit till kvalitetsförbättringar. Nästan alla kommuner och alla regioner har använt utvecklingsmedel och därmed kunnat utveckla sin kvalitet utifrån sina behov. Det talar för att både de med ett bättre och ett sämre utgångsläge har kunnat utveckla sitt arbete. Samtidigt behöver det inte innebära att kvaliteten sammantaget har blivit mer likvärdig i landet. Vi saknar data för att kunna bedöma kommuners och regioners utgångsläge och om de med sämre förutsättningar har utvecklat sin kvalitet mer än de med bättre förutsättningar, eller tvärtom. Det är därför svårt att dra slutsatser om uppdraget har bidragit till målet om likvärdig kvalitet i arbetet.

Målet om likvärdighet handlar även om att uppdraget ska bidra till likvärdig tillgång till stöd oavsett var i landet våldsutsatta personer bor. Vår slutsats är att uppdraget ger små möjligheter att långsiktigt påverka utbudet av insatser och vård, och därmed bidra till en mer likvärdig tillgång till stöd. Det finns exempel på kommuner, regioner och ideella organisationer som använt utvecklingsmedlen för att finansiera mottagningsverksamhet och på sätt bidragit till att öka tillgången till stöd. Men medlen som har tillförts genom uppdraget är relativt små och motsvarar inte de kostnader och behov som finns i kommuner och regioner.

Det finns även skillnader i förutsättningar i landet. Dessa skillnader är svåra att kompensera för med ett uppdrag av den här karaktären. Det gäller exempelvis möjligheterna att rekrytera personal. Även geografiska och demografiska faktorer påverkar, liksom det kommunala självstyret och politiska prioriteringar.

Genomförandet av uppdraget har haft fokus på flera av målsättningarna i den nationella strategin

Vi ser att flera faktorer talar för att genomförandet av uppdraget har bidragit till flera av målen i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Deltagande myndigheter i uppdraget anser att uppdraget har bidragit till målet om kunskap och metodutveckling samt målet om upptäckt, stöd och skydd. De anser även att uppdraget delvis har bidragit till målet om förebyggande arbete. Det är en bedömning som vi delar.

Att kompetensutveckling har varit centralt i uppdraget och att många kommuner och regioner har använt utvecklingsmedel till detta talar för att uppdraget har bidragit till målet om kunskap och metodutveckling. Dessutom syftar myndighetssamverkan till att stödja spridningen av kompetensstöd.

Att en majoritet av kommunerna och regionerna, samt en del ideella organisationer, har använt utvecklingsmedlen för att utveckla och stärka förmågan att upptäcka och stödja våldsutsatta barn och vuxna talar för att uppdraget har bidragit till målet om upptäckt, stöd och skydd. Dessutom finns exempel på att utvecklingsmedlen använts till mottagningsverksamhet.

Vi ser också faktorer som talar för att uppdraget i vissa avseenden har bidragit till målet om förebyggande arbete, men då främst genom att fokusera på att få personer som utövar våld att sluta använda våld snarare än att förebygga att nya personer börjar använda våld. Vi ser inte att uppdraget har bidragit till målet om brottbekämpning, eftersom uppdraget inte haft något fokus på det.

Uppdraget är en av många pusselbitar som ska bidra till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det gör det svårare att bedöma vilken betydelse det här uppdraget har haft för eventuella förändringar på området.

Bristen på datakällor och indikatorer innebär att det saknas viktig kunskap om våldsområdet

Bristen på datakällor och indikatorer gör det svårt att följa utvecklingen av exempelvis förekomsten av våld samt kommuners och regioners insatser och arbete mot våld. Bristen gör det även svårt att följa upp måluppfyllelsen för vårt uppdrag och det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Vi ser ett behov av att utveckla uppföljningen av både socialtjänstens samt hälso- och sjukvårdens vård och stöd till den som är utsatt för våld.

Socialstyrelsens kartläggning av socialtjänstområdet visar att det behövs en ökad nationell och lokal tillgång till data inom flera verksamhetsområden. Det gäller både för att följa brukarna, genom nationell tillgång till individuppgifter, och för att följa verksamheterna genom utförlig verksamhetsstatistik. De utvecklingsbehoven gäller socialtjänsten i stort, inte enbart våldsområdet.

För regionerna saknas nationella data om primärvården. Primärvården är första linjens vård och är därmed ofta ingången till hälso- och sjukvården för våldsutsatta personer. Att det saknas ett nationellt register på individnivå för primärvården innebär att en stor del av hälso- och sjukvårdens insatser till våldsutsatta personer inte går att beskriva eller följa upp med data. För hälso- och sjukvården saknas även Öppna jämförelser på våldsområdet för att följa upp och jämföra regionernas verksamheter och vård av våldsutsatta personer.

Utvecklingen har gått framåt men förutsättningarna har förändrats

Flera intervjupersoner menar att utvecklingen på området har gått framåt och att uppdraget och tidigare perioder av uppdraget har bidragit till det. Flera omvärldsfaktorer har förändrats sedan 2012, när Socialstyrelsen började fördela utvecklingsmedel. En del av förändringarna har påverkat uppdragets förutsättningar att fortsatt bidra till utvecklingen. Nya myndigheter, uppdrag och forum för samverkan har tillkommit. Några myndigheter ser därför att myndighetssamverkan inom ramen för uppdraget har spelat ut sin roll.

Det har även tillkommit ny lagstiftning på området, till exempel för socialtjänstens ansvar för våldsutövare och ny lagstiftning om skyddat boende har aviserats. Det här uppdraget har upphört men regeringen har avsatt andra medel till kommunerna, till exempel för skyddat boende och stadigvarande boende. Vi har inte kartlagt alla medel på området och kan därför inte bedöma i vilken utsträckning tillgången till medel har minskat eller ökat totalt sett. Däremot kan vi konstatera att utvecklingsmedlen inom det här uppdraget har varit breda och kunnat användas relativt fritt på de områden av våld som uppdraget omfattar, jämfört med de nya medlen som är avsedda att användas till mer specifika ändamål. Vi kan också konstatera att de nya medel som vi nämner här riktar sig till kommunerna och inte till regionerna.

Rekommendationer

Behovet av att utveckla samhällets insatser och öka kunskapen om våld visar att det här uppdraget har varit motiverat men även att utvecklingsarbetet måste fortsätta. Vi har identifierat flera utmaningar som behöver hanteras även framöver. Det handlar bland annat om att stärka implementeringen, att verka för en ökad likvärdighet och att stärka uppföljningen. Utifrån vår analys och våra slutsatser i den här rapporten lämnar vi rekommendationer som riktar sig till regeringen, myndigheter, kommunerna och regionerna.

► **Regeringen bör verka för ett helhetsperspektiv och en långsiktighet i styrningen och finansieringen av området**

Staten förfogar över flera styrmedel i sin styrning av kommuner och regioner, där lagstiftning, ekonomiska styrmedel, kunskap och gemensamma mål ingår. Vi ser att det kontinuerligt tillkommer ny lagstiftning och ny kunskap på området. Den här rapporten har visat att utvecklingsmedlen har varit viktiga för att driva på utvecklingsarbetet inom kommuner, regioner och ideella organisationer. Vi ser att regeringen har en viktig roll för att stötta kommuner, regioner och ideella organisationer i införandet av ny lagstiftning och ny kunskap.

Vi har noterat att det pågår många statliga initiativ på området och regeringen har tagit initiativ till ett nytt åtgärdsprogram för att motverka och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (Regeringen 2023a). Eftersom det finns många uppdrag på området är det angeläget att det finns en samordning om vilka regeringsuppdrag som ges till myndigheter.

Vi anser att regeringen bör verka för ett helhetsperspektiv och en långsiktighet i styrningen och finansieringen av området. Det är viktigt för att skapa förutsägbarhet och goda planeringsförutsättningar för kommuner, regioner, ideella organisationer och myndigheter.

► **Kommuner och regioner bör säkerställa en långsiktig planering och prioritering av utvecklingsarbetet inom området**

De medel som har tillförts genom det här uppdraget har varit viktiga, men är totalt sett relativt begränsade i förhållande till de behov och kostnader som finns hos kommuner och regioner. Stöd och vård vid utsatthet för våld är ytterst kommunernas och regionernas ansvar. Kommuner och regioner behöver se till att det finns en långsiktig planering och prioritering av utvecklingsarbetet. Här ingår även att kommuner och regioner säkerställer att utvecklingsprojekt som har visat sig ge goda resultat övergår i ordinarie strukturer.

Den här utvärderingen och andra uppföljningar av tidigare perioder av uppdraget har identifierat utmaningar med implementering. Uppdraget har genom utvecklingsmedlen tagit sikte på en del av utmaningarna. Utvecklingsmedlen har till exempel kunnat användas för att personal inom kommuner och regioner har fått avsätta tid till att delta i utbildningar. Andra exempel är samordnande funktioner.

Myndigheterna erbjuder kompetensstöd. Men för att kommuner och regioner ska kunna ta emot kompetensstödet och se till att kunskap och metoder kommer till praktisk användning behöver utmaningarna även hanteras på lokal och regional nivå. Det handlar exempelvis om att det behöver avsättas tid och resurser samt att frågan behöver prioriteras på ledningsnivå. Kommuner och regioner behöver säkerställa att personalen får det stöd de behöver, för att den kunskap som finns ska komma till praktisk användning.

► **Myndigheter bör säkerställa att deras arbete med kompetensstöd inom området samordnas**

Det är många myndigheter som har uppdrag på området och även flera andra aktörer arbetar med att sprida kunskap. Samtidigt har kommuner och regioner inte möjlighet att ta emot hur mycket kompetensstöd som helst. Därför behöver myndigheter se till att deras arbete med kompetensstöd är samordnat.

Redan i dag samverkar myndigheter i olika forum. Det finns både bredare myndighetsnätverk och annan samverkan där få myndigheter ingår. I en del

regeringsuppdrag specificeras att myndigheten som får uppdraget ska samverka med någon eller några myndigheter. Samtidigt är samverkan inte synonymt med samordning.

Vi ser till exempel att uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd har lett till myndighetssamverkan, men det finns en delad bild av vilket värde samverkan tillförde. Det är därför viktigt att myndigheters arbete för att uppnå samordning sker på ett så effektivt sätt som möjligt. Rekommendationen riktar sig till myndigheter som har ingått i det här uppdraget, men även andra myndigheter som tar fram och sprider kompetensstöd inom våldsområdet.

► **Regeringen, myndigheter, kommuner och regioner bör utveckla uppföljningen inom området**

Uppföljningen inom våldsområdet behöver stärkas. Det är angeläget för att förbättra möjligheterna att följa utvecklingen inom området. Vi delar Jämställdhetsmyndighetens slutsats att det behövs fler indikatorer på området. Det behövs även bättre möjligheter till nationella jämförelser av både förekomsten och arbetet mot våld.

Även den systematiska uppföljningen behöver stärkas och genomföras i större utsträckning i kommuner och regioner. Det är viktigt för att kunna följa upp att våldsutsatta personer får den vård och det stöd som de behöver. Vi har noterat att det pågår flera initiativ för att utveckla uppföljningen, vilket vi välkomnar. Regeringen, myndigheter, kommuner och regioner bör prioritera arbetet med att utveckla uppföljningen. Till exempel avser vi här Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar både om att säkerställa datatillgång och analys. Vi ser även positivt på att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har regeringens uppdrag att förstärka och utveckla sin tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Innehåll

1	Inledning	18
1.1	Vi har bedömt uppdragets måluppfyllelse	18
1.2	Våra frågor utgår från de övergripande målen för uppdraget och det jämställdhetspolitiska delmålet	21
1.3	Vi har strukturerat vår analys med stöd av ett analysramverk	21
1.4	Vi har använt olika metoder och datakällor	23
1.5	Vi har haft ett parallellt regeringsuppdrag om utsattas erfarenheter av socialtjänsten på grund av hedersrelaterat våld och förtryck.....	25
1.6	Disposition.....	25
2	Bakgrunden till uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd	27
2.1	Utvecklingsmedel till kommuner, regioner och ideella organisationer	27
2.2	Myndighetssamverkan om kompetensstöd	29
2.3	Liknande uppdrag har funnits tidigare	30
3	Utvecklingsmedlen till kommuner, regioner och ideella organisationer	32
3.1	Utvecklingsmedlen användes i stor utsträckning.....	33
3.2	Kommunernas användning, resultat och synpunkter	35
3.3	Regionernas användning, resultat och synpunkter	46
3.4	De ideella organisationernas användning, resultat och synpunkter.....	53
4	Myndighetssamverkan för att stödja spridningen av kompetensstöd	61
4.1	Skillnader i tilldelning av ekonomiska medel mellan myndigheterna.....	62
4.2	Myndigheterna har flera uppdrag på området.....	64
4.3	Mer samverkan men delad bild om hur mycket mervärde samverkan tillfört.....	73

5	Kompetensstöd och utmaningar för att kunskapen ska komma till användning	80
5.1	Stort utbud av kompetensstöd.....	80
5.2	Kommuner och regioner behöver kapacitet att ta emot och använda kompetensstöden.....	84
5.3	Uppdraget tog till viss del sikte på några av utmaningarna med att använda kunskap	86
6	Självförsörjning av baskunskaper	88
6.1	Svårt att följa utvecklingen på grund av bristande tillgång till indikatorer	89
6.2	Mer kompetensutveckling leder inte alltid till självförsörjning av baskunskaper	90
6.3	Utvecklingsmedlen bidrar till kompetensutveckling på flera sätt	93
6.4	Webbkurserna är verktyg för kompetensutveckling.....	97
6.5	Både nationellt, regionalt och lokalt kompetensstöd har betydelse för kompetensutvecklingen	98
6.6	Självförsörjning av baskunskaper kan tolkas på olika sätt	99
6.7	Utvecklingsmedlen har bidragit till självförsörjning, men hur begreppet tolkas har betydelse.....	101
6.8	Självförsörjning av baskunskaper på lång eller kort sikt?.....	102
6.9	Är det möjligt eller lämpligt för alla kommuner och regioner att sträva efter att vara självförsörjande?	103
6.10	Självförsörjning är inte ett optimalt mål	103
7	Likvärdighet.....	105
7.1	Olika förutsättningar påverkar möjligheterna att nå likvärdighet	106
7.2	Skillnader i kommuners arbete mot våld	107
7.3	Samverkan, nätverk och webbstöd uppfattas stärka förutsättningarna för likvärdighet.....	108
7.4	Uppdraget öppnar upp för olika prioriteringar	109
7.5	Uppdraget har bidragit till ökad kvalitet, men det är svårt att dra slutsatser om uppdraget har bidragit till ökad likvärdighet.....	109
7.6	Fortsatta åtgärder krävs för att nå likvärdighet	110
8	Slutsatser och rekommendationer	111
8.1	Uppdraget har varit motiverat för att utveckla arbetet eftersom våld är ett allvarligt samhällsproblem	112
8.2	Utvecklingsmedlen har haft stor betydelse för utvecklingsarbetet men brister i framförhållning	112

8.3	Delad bild om mervärdet av myndigheternas samverkan	114
8.4	Uppdraget har bidragit till kompetensutveckling, men det är inte synonymt med självförsörjning	116
8.5	Uppdraget uppfattas ha bidragit till kvalitetsutveckling, men har begränsade möjligheter att påverka likvärdigheten	117
8.6	Genomförandet av uppdraget har haft fokus på flera av målsättningarna i nationella strategin.....	119
8.7	Bristen på datakällor och indikatorer innebär att det saknas viktig kunskap om våldsområdet	121
8.8	Utvecklingen har gått framåt men förutsättningarna har förändrats	123
8.9	Rekommendationer	124
	Referenser	127
	Bilagor	133

1 Inledning

Sedan 2012 har Socialstyrelsen haft regeringens uppdrag att fördela utvecklingsmedel och tillsammans med länsstyrelserna ge kompetensstöd till kommuner och ideella organisationer för att stödja deras arbete mot våld i nära relationer. Under åren har uppdraget utökats så att även regionerna fått ta del av utvecklingsmedel. Det senaste uppdraget som är fokus för den här rapporten pågick 2020–2022. I uppdraget för 2020–2022 ingår förutom våld i nära relationer även hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt våld och prostitution samt människohandel för sexuella ändamål.

I Socialstyrelsens uppdrag ingick att fördela utvecklingsmedel till kommuner, regioner och ideella organisationer samt erbjuda och sprida nationellt kompetensstöd riktat till socialtjänsten och hälso- och sjukvården, inklusive tandvården. I uppdraget beskrivs kompetensstöd som kunskaps- och metodstöd. Socialstyrelsen har även haft det övergripande ansvaret för att kvalitetssäkra, följa upp och redovisa uppdraget på nationell nivå.

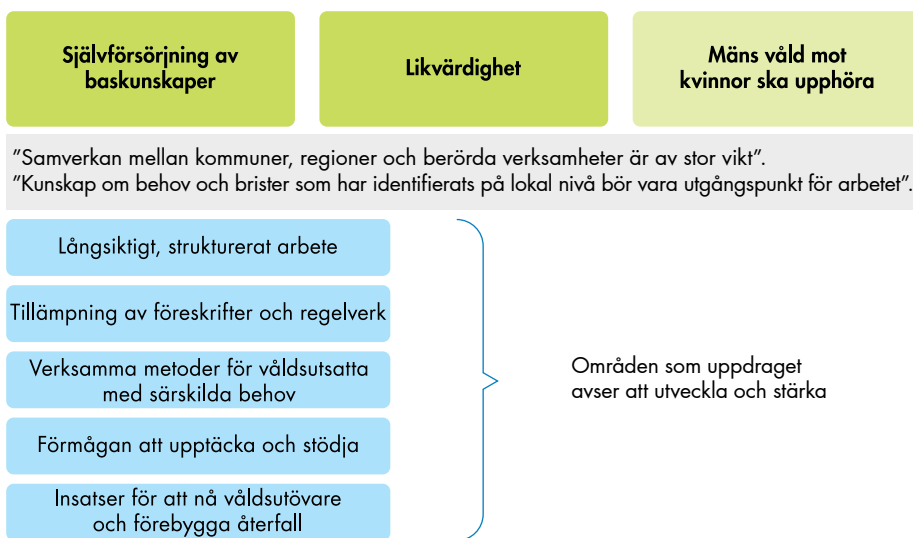
Flera andra myndigheter har också ingått i uppdraget. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet och Barnafrid vid Linköpings universitet har haft uppdraget att i samverkan med Socialstyrelsen erbjuda och sprida nationellt kompetensstöd. Jämställdhetsmyndigheten har haft uppdraget att stödja de andra aktörerna i spridningen av det nationella stödet. Länsstyrelsernas uppdrag har varit att ge regionalt kompetensstöd. Det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, numera Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, har varit samverkanspart i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck.

Vård- och omsorgsanalys har haft regeringens uppdrag att bedöma och analysera hur uppdraget ”i dess helhet har bidragit till att uppfylla de övergripande målen för uppdraget och för det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra” (Regeringen 2020b).

1.1 Vi har bedömt uppdragets måluppfyllelse

Uppdragets övergripande mål handlade om självförsörjning av baskunskaper och likvärdighet. I figur 1 och avsnitten nedan beskriver vi målen och de områden som uppdraget var tänkt att utveckla och stärka.

Figur 1. Uppdragets mål och områden som uppdraget var tänkt att utveckla och stärka.

Källa: Regeringen 2020b. Vård- och omsorgsanalys bearbetning.

1.1.1 Självförsörjning av baskunskaper

Det ena övergripande målet för uppdraget handlar om att ”kommuner och regioner ska vara självförsörjande i fråga om baskunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck” (Regeringen 2020b). I uppdraget definierar regeringen inte närmare vad som avses med självförsörjning av baskunskaper. I rapporten beskriver vi hur kommuner, regioner och myndigheter har tolkat begreppet. Vad de lägger in i begreppet påverkar hur vi bedömer i vilken utsträckning uppdraget har bidragit till målet.

1.1.2 Likvärdighet

Enligt uppdraget innebär målet om likvärdighet att ”arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, ska vara av likvärdig kvalitet i hela landet. Personer som har utsatts för sådant våld ska få det stöd och den hjälp som de behöver oavsett var i landet de bor” (Regeringen 2020b). Därmed riktar målet in sig på två aspekter av likvärdighet: kvalitet i arbetet och tillgången till stöd.

1.1.3 Det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Vård- och omsorgsanalys ska bedöma hur uppdraget har bidragit till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Målet är ett av sex delmål som riksdag och regering slog fast under 2016 som en inriktning för jämställdhetspolitiken. Delmålet lyder: ”Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet”. Målet är brett och omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexualiserat, våld och hot om våld samt hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Delmålet har även ett särskilt fokus på kopplingen mellan maskulinitet och våld (Regeringen 2016a).

En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har tagits fram för att förbättra förutsättningarna för att nå målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Strategin har fyra mål:

1. ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
2. förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
3. effektivare brottsbekämpning
4. förbättrad kunskap och metodutveckling (Regeringen 2016a).

Enligt Socialstyrelsen och de andra myndigheterna som ingår i uppdraget bidrar uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd till mål 2 och 4, samt i viss mån också till mål 1 i strategin (Socialstyrelsen 2020).

1.1.4 Fem områden som uppdraget ska utveckla och stärka

I uppdraget nämns i anslutning till de övergripande målen för uppdraget också andra aspekter. Till exempel står det att ”Samverkan mellan kommuner, regioner och berörda verksamheter är av stor vikt” och ”Kunskap om behov och brister som har identifierats på lokal nivå bör vara utgångspunkt för arbetet” (Regeringen 2020b). Det finns också fem områden som uppdraget är tänkt att utveckla och stärka:

- socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens, inklusive tandvårdens, långsiktiga, strukturerade och samordnade arbete på området
- verksamheters möjligheter att efterleva och tillämpa Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2014:4) om våld i nära relationer m.m. och gällande regelverk i övrigt
- verksamma metoder för våldsutsatta med särskilda behov
- verksamheters förmåga att upptäcka och stödja våldsutsatta barn och vuxna
- insatser för att nå våldsutövare och förebygga återfall.

1.2 Våra frågor utgår från de övergripande målen för uppdraget och det jämställdhetspolitiska delmålet

Våra övergripande frågor för utvärderingen av uppdraget är:

- Har uppdraget som helhet bidragit till att kommuner och regioner blivit mer självförsörjande i baskunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck?
- Har uppdraget som helhet bidragit till likvärdighet?
- Har uppdraget som helhet bidragit till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra?

Genom att analysera hur uppdraget har bidragit till måluppfyllelse drar vi i den här rapporten slutsatser om ifall uppdraget med dess utvecklingsmedel och kompetensstöd har varit ett ändamålsenligt sätt att utveckla kommuners, regioners och ideella organisationers arbete inom de områden av våld som uppdraget omfattar, det vill säga våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. När vi använder begreppet området eller våldsområdet så syftar vi på ovanstående. Vi lämnar även rekommendationer till regeringen, myndigheter, kommuner och regioner om hur utvecklingsarbetet och styrningen kan utvecklas.

1.3 Vi har strukturerat vår analys med stöd av ett analysramverk

Som stöd för vår datainsamling och analys har vi använt ett analytiskt ramverk som baseras på en programteoretisk ansats utifrån teorier av statsvetaren Evert Vedung. Vi har vidareutvecklat ramverket med stöd av en rapport från Ekonomistyrningsverket. Programteori handlar om att schematiskt beskriva hur en satsning eller ett program är tänkt att fungera, hur de fungerar i praktiken och vilka samband som finns mellan utgångsläge, resurser, insatser, resultat och mål (ESV 2006; Vedung 2009). I figur 2 och nedan redovisar vi ramverket och en beskrivning av ramverket.

Figur 2. Analytiskt ramverk för utvärderingen.

- I den första delen av ramverket beskriver vi hur utgångsläget såg ut när uppdraget påbörjades 2020.

- I den andra delen beskriver vi förutsättningarna för genomförandet av uppdraget, det vill säga uppdragets utformning, vilka aktörer som ingår och de ekonomiska ramarna.
- I den tredje delen analyserar vi genomförandet av uppdraget, hur kommunerna, regionerna och de ideella organisationerna har använt utvecklingsmedlen. Vi beskriver myndigheternas arbete och samverkan om kompetensstödet och hur olika aktörer ser på uppdragets utformning och styrning.
- I den fjärde delen bedömer vi vilka resultat som har uppnåtts av kommuner, regioner, ideella organisationer och myndigheter.
- I den femte delen bedömer vi måluppfyllelsen för uppdraget samt kopplar ihop de olika delarna av vår datainsamling och analysramverket.

Vi belyser även hur interna och externa faktorer har främjat eller hindrat genomförandet av uppdraget samt möjligheterna att uppnå resultat och måluppfyllelse. Exempel på interna faktorer är tillgång till personal, prioriteringar eller ekonomiska resurser. Exempel på externa faktorer är närliggande uppdrag eller annan nationell styrning av området.

1.3.1 Svårt bedöma resultat och måluppfyllelse

Det är svårt att dra säkra slutsatser om hur uppdraget har bidragit till måluppfyllelse. Uppdragets mål är visionära och av övergripande karaktär. Det gäller samtliga mål, och inte minst målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Jämställdhetsmyndigheten skriver i sin uppföljning för 2017–2021 av delmålet att avsaknaden av strukturindikatorer gör det svårt att följa upp vilka resurser och verktyg som finns för att nå den nationella strategins mål. Enligt Jämställdhetsmyndigheten finns det också en brist på processindikatorer för att mäta kvaliteten i det arbete som bedrivs (Jämställdhetsmyndigheten 2022a).

Uppdraget är ett av många initiativ på området, som ny lagstiftning och andra satsningar. En kartläggning som Jämställdhetsmyndigheten har gjort visar att myndigheter fått över 300 regeringsuppdrag på det här området sedan 2017 (Jämställdhetsmyndigheten 2023a). Det innebär sammantaget att det är svårt att avgöra om eventuella förändringar beror på vad som har gjorts inom ramen för det här uppdraget eller på grund av andra initiativ. Dessutom saknas nationella indikatorer för att skapa en heltäckande bild av utvecklingen på området och för kunna koppla förändringen till uppdraget. Trots dessa svårigheter resonerar vi om uppdragets bidrag till målen.

Vi har inte haft möjlighet att samla in och värdera resultatet av enskilda aktiviteter som kommunerna, regionerna och de ideella organisationerna har genomfört. Det innebär att vår bedömning av resultatet baseras på kommunernas, regionernas och de ideella organisationernas beskrivning av resultatet av genomförda aktiviteter.

1.4 Vi har använt olika metoder och datakällor

För att besvara våra frågor har vi använt oss av olika metoder och datakällor: intervjuer, skriftliga frågor, en enkät, analys av Socialstyrelsens återrapporteringsformulär samt dokumentstudier och analys av indikatorer. I det här avsnittet beskriver vi datainsamlingen närmare.

1.4.1 Intervjuer och skriftliga frågor till myndigheter

Vi har intervjuat och skickat ut skriftliga frågor till myndigheter som har ingått i uppdraget, det vill säga Socialstyrelsen, NCK, Jämställdhetsmyndigheten, Barnafrid, länsstyrelserna och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet har varit att få en förståelse för vad myndigheterna har gjort, hur arbetet och samverkan har fungerat, vilken betydelse uppdraget har haft och vilka hinder och utmaningar som finns på området och hur det påverkar måluppfyllelsen.

Några av myndigheterna har vi intervjuat mer än en gång. Till exempel hade vi möten med några myndigheter i slutet av sommaren eller början av hösten 2023, där vi ställde några kompletterande frågor bland annat om hur de såg på att uppdraget är avslutat. För mer information, se bilaga 1 och 2. När vi skriver myndigheter utan att närmare specificera avser vi Socialstyrelsen, NCK, Barnafrid, Jämställdhetsmyndigheten, Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck samt länsstyrelserna.

1.4.2 Intervjuer med kommuner och regioner

Vi har intervjuat ett urval av kommuner och regioner för att få en djupare förståelse för användningen av utvecklingsmedlen, vilken betydelse som utvecklingsmedlen och kompetensstödet har haft, samt för att få en bild av vilka utmaningar, hinder och behov som finns på området. Vid urvalet av kommuner och regioner försökte vi uppnå en geografisk spridning och inkludera både städer och glesbygd. Resultatet från dessa intervjuer har vi använt när vi konstruerat vår enkät till kommunerna. Vi har framför allt intervjuat samordnare och andra personer med strategiska funktioner som har varit insatta i hur kommunen eller regionen har använt utvecklingsmedel. Se tabellen i bilaga 1 för en översikt av vilka kommuner och regioner som medverkat.

Vi har genomfört sammanlagt 20 kommunintervjuer och 16 regionintervjuer. Antalet intervjuer inom respektive kommun och region varierar. Vid de flesta intervjuerna medverkande en person, men i några intervjuer medverkande två personer.

1.4.3 Intervjuer med ideella organisationer

För att få en bild av ideella föreningars och stiftelsers användning av utvecklingsmedlen och hur organisationerna uppfattar uppdraget har vi intervjuat representanter för sex ideella organisationer som har fått utvecklingsmedel. Vi har även intervjuat organisationer som ger stöd till utsatta personer men som inte har tagit del av utvecklingsmedlen. Syftet var framför allt att få en fördjupad bild av utsatta personers situation och behov.

1.4.4 Intervjuer med SKR och NNS

Vi har intervjuat Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS) för att höra hur de ser på samråden och på uppdraget. Enligt uppdraget skulle de involverade myndigheterna samråda med SKR och NNS (Regeringen 2020b).

1.4.5 Socialstyrelsens del- och slutredovisningar samt återrapporteringsformulär

De kommuner, regioner och ideella organisationer som har tagit del av utvecklingsmedlen samt de myndigheter som har tagit del av särskilda stimulansmedel har varje år rapporterat till Socialstyrelsen vad de använt medlen till. Rapporteringen har varit ett krav för att de som tagit emot medel inte ska bli återbetalningsskyldiga. För att få en bild av vad som gjorts inom uppdraget har vi framför allt använt Socialstyrelsens del- och slutredovisning samt svaren från återrapporteringsformulären. Socialstyrelsen har haft det övergripande ansvaret att på nationell nivå följa upp och redovisa uppdraget, medan vi ska bedöma måluppfyllelsen. Vi har därför byggt vidare på Socialstyrelsens uppföljningar. För att belysa användningen av utvecklingsmedlen och synpunkter på uppdraget har vi även kompletterat med annan datainsamling.

1.4.6 Enkät till kommuner

Vi har skickat ut en enkät till samtliga kommuner för att få bild av vilken betydelse uppdraget har haft, vilka resultat som har uppnåtts och synpunkter på uppdraget. Enkäten skickades ut i april 2023 och 167 kommuner besvarade enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på nära 58 procent. I bilaga 3 redovisar vi enkäten i sin helhet. När vi i rapporten uppger enkätresultat i procent utgår vi från andelen som har svarat på respektive fråga om inget annat framkommer.

Från början var vår plan att även skicka ut en enkät till alla regionerna. Men efter samråd med SKR beslutade vi att ersätta enkäten med fler intervjuer, bland annat eftersom enkäten bedömdes leda till för stor uppgiftslämnarbörda. Vi genomförde därför ett antal kompletterande intervjuer med några regioner och skickade ut

ett begränsat antal skriftliga frågor till de regioner som inte intervjuades. Att vi skickade ut en enkät till kommuner men inte till regioner har resulterat i att det i vissa delar av rapporten blir större fokus på kommunerna än på regionerna.

1.4.7 Dokumentstudier och analys av befintliga indikatorer

Vi har genomfört dokumentstudier för att skapa oss en bild av nuläget inom området, områdets aktörer, utmaningar, aktuella initiativ på området samt andra utvärderingar inom området. Vi har även använt oss av statistik från Öppna jämförelser och Unizons kvinnofridsbarometer för att få en bild av kommunernas arbete på området. Även om befintliga indikatorer inte direkt kan koppas till uppdraget har nulägesbeskrivningen varit ett komplement till vår datainsamling.

1.5 Vi har haft ett parallellt regeringsuppdrag om utsattas erfarenheter av socialtjänsten på grund av hedersrelaterat våld och förtryck

Utöver vårt uppdrag att analysera måluppfyllelsen för uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd har vi också haft i uppdrag av regeringen att undersöka hur personer som har fått stöd från socialtjänsten på grund av utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck sett på det stöd som de fått. Uppdraget om hedersrelaterat våld och förtryck har bidragit till att öka vår förståelse för behoven av kompetensstöd hos personal inom socialtjänsten.

När vi skriver om uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöds bidrag till kvalitetsförbättringar utgår vi från kommuners och regioners bedömning. Vi har alltså inte inom ramen för den här rapporten belyst hur våldsutsatta personer ser på kvaliteten i kommuners och regioners vård och stöd samt hur den har utvecklats. Däremot kan vår andra rapport (Vård- och omsorgsanalys 2023) om hedersrelaterat våld och förtryck ge en bild och ökad förståelse för hur utsatta personer ser på socialtjänstens stöd och insatser.

1.6 Disposition

I kapitel 2 beskriver vi kort uppdraget och hur uppdraget har förändrats med tiden.

I kapitel 3 analyserar vi kommuners, regioners och ideella organisationers användning av utvecklingsmedel och resultatet av användningen. Vi belyser även hur kommuner, regioner och ideella organisationer ser på utformningen av utvecklingsmedlen och styrningen av uppdraget.

I kapitel 4 beskriver vi vad myndigheterna har gjort inom ramen för uppdraget. Vi diskuterar också hur samverkan mellan myndigheterna har fungerat.

I kapitel 5 beskriver vi hur kommuner och regioner ser på tillgången till kompetensstöd. Vi diskuterar också vilka utmaningar som finns för att kommuner och regioner ska kunna använda kunskapen som finns.

I kapitel 6 resonerar vi om i vilken utsträckning uppdraget har bidragit till målet att kommuner och regioner ska vara självförsörjande i baskunskaper. Vi belyser även mer allmänt hur uppdraget har bidragit till kompetensutveckling i kommuner och regioner.

I kapitel 7 resonerar vi om i vilken utsträckning uppdraget har bidragit till målet om likvärdighet. Vi utgår från två olika aspekter av likvärdighet: kvalitet i arbetet och tillgång till stöd.

I kapitel 8 summerar vi och fördjupar våra slutsatser. Vi resonerar också om uppdragets bidrag till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Slutligen lämnar vi rekommendationer om hur arbetet mot våld kan fortsätta att utvecklas.

2 Bakgrunden till uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd

I det här kapitlet beskriver vi kortfattat uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd och hur det har förändrats med tiden. Kapitlet baseras främst på regeringsbeslut och tidigare uppföljningar av uppdraget. När vi i rapporten skriver uppdraget utan att närmare specificera vilket uppdrag vi menar, syftar vi på uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd.

Det mest centrala i kapitlet:

- Uppdraget har inneburit att kommuner och regioner har kunnat rekvirera utvecklingsmedel, medan ideella organisationer har kunnat ansöka om utvecklingsmedel. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) och Barnafrid samt i vissa omgångar även länsstyrelserna har kunnat ansöka om särskilda stimulansmedel.
- Uppdraget har inneburit att Socialstyrelsen skulle erbjuda kompetensstöd i samverkan med länsstyrelserna, NCK och Barnafrid. Socialstyrelsen skulle sprida kompetensstöd i samverkan med länsstyrelserna, NCK, Barnafrid och Jämställdhetsmyndigheten.
- Liknande uppdrag har funnits under flera år. Men uppdraget har utökats till att omfatta fler aktörer med tiden.

2.1 Utvecklingsmedel till kommuner, regioner och ideella organisationer

Enligt uppdraget skulle Socialstyrelsen under 2020–2022 fördela utvecklingsmedel till kommuner, regioner och ideella organisationer för att stödja arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, samt arbetet med vuxna och barn i prostitution och människohandel för sexuella ändamål. För att ta del av utvecklingsmedel behövde kommunerna och regionerna rekvirera dem

via ett formulär på Socialstyrelsens webbplats. Hur mycket respektive kommun och region fick rekquirera bestämdes av en fördelningsnyckel. Fördelningen till kommuner utgick från antalet invånare i kommunen. Kommuner som hade upp till 30 000 invånare fick minst 100 000 kronor plus en befolkningsrelaterad summa. Fördelningen till regionerna utgick från att varje region fick 1 miljon kronor, och resten av medlen fördelades utifrån hur stor andel av Sveriges befolkning som bodde i regionen. Utvecklingsmedel som blev över på grund av att kommuner och regioner inte rekviderade dem kunde fördelas till kommuner och regioner som uppgett att de ville ta del av medlen (Regeringen 2020b).

Ideella organisationer som ville ta del av utvecklingsmedel behövde däremot ansöka om utvecklingsmedel. Sedan beslutade Socialstyrelsen utifrån ansökningarna om vilka som skulle få medel (Regeringen 2020b). Tabell 1 visar hur mycket utvecklingsmedel och särskilda stimulansmedel som fanns tillgängliga respektive år under 2020–2022.

Tabell 1. Tillgängliga utvecklingsmedel och särskilda stimulansmedel i miljoner kronor inom uppdraget.

Mottagare	2020	2021 ¹	2022 ²
Kommuner	75	75	144,75
Regioner	31,5	31,5	30,5
Ideella organisationer	8	4	15,5
Särskilda stimulansmedel till NCK, Barnafrid och länsstyrelserna ³	7	11,8	3
Totalt	121,5	122,3	193,75

Källa: Socialstyrelsen 2023f.

1 För 2021 kom ett regeringsbeslut i mars om utvecklingsmedel och särskilda stimulansmedel (Regeringen 2021d) och i juni kom ett regeringsbeslut om ytterligare utvecklingsmedel till kommuner och regioner samt särskilda stimulansmedel (Regeringen 2021a). Av medlen för 2021 var 5 miljoner kronor av de 75 miljonerna till kommunerna tilläggsmedel. Motsvarande siffra för regionerna var 6,5 miljoner av de 31,5 miljonerna och för de särskilda stimulansmedlen var 8,8 miljoner av de 11,8 miljonerna tilläggsmedel.

2 Även 2022 tillkom ytterligare medel till uppdraget. Av de 59,25 miljonerna som tillkom innan sommaren skulle 28 miljoner "i första hand avse stöd till kommuner, att med utgångspunkt i myndighetens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer, analysera om utbudet av skyddat boende svarar mot behoven hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld" (Socialstyrelsen utan årtal).

3 Länsstyrelserna har kunnat ta del av särskilda stimulansmedel för 2020 och tilläggsmedel för 2021.

2.1.1 Särskilda stimulansmedel

De särskilda stimulansmedlen var enligt uppdraget tänkta att användas till informations- och utbildningsinsatser, riktade insatser för vissa grupper eller utvecklingsarbete och fördelas efter ansökan. Socialstyrelsen skulle besluta om vilka som skulle få medlen och hämta in synpunkter från Jämställdhetsmyndigheten (Regeringen 2020).

För 2020 fick NCK, Barnafrid och länsstyrelserna ansöka om särskilda stimulansmedel (Regeringen 2020b). Men för 2021 fick till en början bara NCK och Barnafrid

ansöka om stimulansmedel. Anledningen till att länsstyrelserna inte fick ansöka om medlen längre var att de enligt regeringen inte bedömdes behöva de särskilda stimulansmedlen när deras regionala uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor blev permanent med en årlig finansiering på 100 miljoner kronor (Regeringen 2021d). Men i juni 2021 tog regeringen ändå beslut om ytterligare medel för 2021 och att de även skulle kunna fördelas till länsstyrelserna (Regeringen 2021a). För 2022 var det bara NCK och Barnafrid som fick ansöka om särskilda stimulansmedel (Socialstyrelsen 2022a).

2.2 Myndighetssamverkan om kompetensstöd

Enligt uppdraget skulle Socialstyrelsen erbjuda och kvalitetssäkra nationellt kompetensstöd för socialtjänsten och hälso- och sjukvården, vilket även inkluderar tandvården. Socialstyrelsen skulle erbjuda nationellt kompetensstöd i samverkan med NCK och Barnafrid. NCK skulle i samverkan med Socialstyrelsen vidareutveckla och erbjuda kompetensstöd om våldsutsatta vuxna, med fokus på webbaserat stöd till yrkesverksamma. Barnafrid skulle i samverkan med både Socialstyrelsen och länsstyrelserna utveckla och erbjuda kompetensstöd till kommuner och regioner om barn som är utsatta för och bevittnar våld (Regeringen 2020b).

Länsstyrelserna skulle i samverkan med Socialstyrelsen ge regionalt kompetensstöd till kommuner, samt erbjuda stöd till ideella organisationer. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck skulle arbetet ske i samverkan med det Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck (Regeringen 2020b) numera Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna, NCK och Barnafrid skulle enligt uppdraget stödja spridningen av kompetensstödet. För att stödja spridningen och underlätta mottagandet av kompetensstödet skulle Socialstyrelsen samverka med de andra myndigheterna. Jämställdhetsmyndigheten skulle i samverkan med länsstyrelserna, NCK, Barnafrid och regionerna ”stödja spridningen och utveckla formerna för att underlätta mottagandet av det nationella stödet” (Regeringen 2020b).

Jämställdhetsmyndigheten skulle också hjälpa Socialstyrelsen i att sprida nationellt stöd till den regionala nivån. Enligt uppdraget skulle Jämställdhetsmyndigheten även ”främja enhetlighet och synergier mellan länen och särskilt stödja utvecklingen inom hälso- och sjukvård samt samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten” (Regeringen 2020b).

Enligt uppdraget skulle samråd ske med Nationella nätverket för samordningsförbund och SKR (Regeringen 2020b).

2.2.1 Genomförandeplan, samt del- och slutredovisning skulle tas fram

Socialstyrelsen har haft det övergripande ansvaret för samordning, kvalitetssäkring, uppföljning och redovisning av uppdraget på nationell nivå. Socialstyrelsen skulle i samverkan med de andra myndigheterna ta fram en plan för hur uppdraget om kompetensstöd skulle genomföras (Regeringen 2020b). Genomförandeplanen presenterades i december 2020 (Socialstyrelsen 2020). När vi i rapporten skriver genomförandeplanen utan att närmare specificera vad det handlar om är det denna vi menar.

2.3 Liknande uppdrag har funnits tidigare

Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att fördela utvecklingsmedel och tillsammans med länsstyrelserna ge kompetensstöd inom området våld i nära relationer sedan 2012 (Regeringen 2020b). Men även innan 2012 har utvecklingsmedel fördelats: under 2007–2011 fördelade länsstyrelserna utvecklingsmedel (Socialstyrelsen 2013). Med andra ord kan uppdraget för 2020–2022 ses som en fortsättning på tidigare uppdrag.

Men även om det har funnits liknade uppdrag finns det också en del skillnader mellan uppdragen över tid. Till exempel har det skett förändringar av vilka som får ta del av utvecklingsmedlen, vad som krävs för att få ta del av medlen, samt vilka som är involverade i arbetet med kompetensstöd. Läs mer i faktarutan.

Utvecklingsmedel

Under 2007–2011 hade länsstyrelserna i uppdrag att fördela utvecklingsmedel till kommunerna (Socialstyrelsen 2011, 2012). Under den perioden var det bara kommunerna som kunde ansöka om utvecklingsmedel. Men kommunerna kunde även ansöka om utvecklingsmedel till ideella organisationer (Socialstyrelsen 2011).

Sedan år 2012 har det i stället varit Socialstyrelsens uppdrag att fördela utvecklingsmedel. Under perioden 2012–2015 kunde både kommuner och ideella organisationer ansöka om utvecklingsmedel. För kommunerna infördes under den perioden prestationskrav för att de skulle få ta del av medlen (Regeringen 2014; Socialstyrelsen 2015).

Sedan 2016 har Socialstyrelsen haft i uppdrag att fördela utvecklingsmedel till kommuner, regioner och ideella organisationer. Kommuner och regioner har kunnat rekquirera medlen, medan ideella organisationer har behövt ansöka om dem (Regeringen 2016b).

Kompetensstöd

Från början var enbart Socialstyrelsen och länsstyrelserna involverade i arbetet med kompetensstöd inom uppdraget (Socialstyrelsen 2011, 2012), men med tiden har fler myndigheter blivit involverade. Först tillkom NCK till uppdraget (Regeringen 2016b), och 2020 tillkom Barnafrid och Jämställdhetsmyndigheten. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck samverkar myndigheterna sedan 2020 även med Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (Regeringen 2020b).

3 Utvecklingsmedlen till kommuner, regioner och ideella organisationer

I det här kapitlet analyserar vi hur kommuner, regioner och ideella organisationer har använt utvecklingsmedlen. Vi belyser även hur kommuner, regioner och ideella organisationer ser på utformningen av utvecklingsmedlen och styrningen av uppdraget.

Kapitlet baseras på Socialstyrelsens återrapporteringsformulär, intervjuer med kommuner, regioner och ideella organisationer, vår enkät till kommunerna samt kompletterande skriftliga frågor till några regioner.

Socialstyrelsen har även följt upp användningen av utvecklingsmedlen, baserat på återrapporteringen. Uppföljningen redovisas i Socialstyrelsens slutrapport om uppdraget (Socialstyrelsen 2023f).

Våra viktigaste resultat:

- Kommuner, regioner och ideella organisationer anser att utvecklingsmedlen har haft en stor betydelse för deras utvecklingsarbete. I vissa fall har medlen till och med varit avgörande för att de har kunnat bedriva utvecklingsinsatser.
- Kommuner och regioner ser positivt på att utvecklingsmedlen har varit specifikt ritade mot området, eftersom det har bidragit till att frågan har prioriterats. De anser också att det varit en fördel att medlen har kunnat användas fritt utifrån lokala behov och prioriteringar.
- Kommuner, regioner och ideella organisationer är kritiska till bristen på framförhållning och långsiktighet i uppdraget. De anser att beslut om tilldelning av medel har kommit sent. Kommuner och regioner anser att besked om att det inte skulle bli någon fortsättning under 2023 borde ha lämnats tidigare.
- Det är för tidigt att se effekterna för kommuner och regioner av att uppdraget inte fortsätter under 2023. Men vi ser att vissa kommuner och regioner redan har dragit ner på utvecklingsarbete och utbildningar, medan andra har permanentat utvecklingsinitiativ som nu ingår i ordinarie verksamheter.

- Flera kommuner och regioner anser att det är särskilt olyckligt att det inte tillförs utvecklingsmedel för 2023. Det ekonomiska läget är pressat i många regioner och kommuner, och de ser en risk att utvecklingsarbetet kommer tappa fart utan medlen.
- För ideella organisationer har fyra tidigare statsbidrag under 2023, däribland utvecklingsmedlen, slagits samman till ett nytt statsbidrag. Vi har inte utvärderat resultatet av det nya statsbidraget.

3.1 Utvecklingsmedlen användes i stor utsträckning

Under 2020–2022 avsatte regeringen nära 416 miljoner kronor i utvecklingsmedel till kommuner, regioner och ideella organisationer. Av dessa var nära 295 miljoner kronor avsedda för kommunerna, 93,5 miljoner för regionerna och 27,5 miljoner för ideella organisationer. Under 2022 avsattes mer medel än tidigare år, bland annat tillfördes extra medel för att kommunerna skulle analysera om utbudet av skyddat boende motsvarade behoven hos våldsutsatta personer och barn som bevittnat våld (Socialstyrelsen 2022b). Totalt fanns nära 145 miljoner för kommunerna för 2022, vilket kan jämföras med de nära 295 miljoner som totalt avsattes för 2020–2022.

Av de tillgängliga medlen tog kommuner, regioner och ideella organisationer emot drygt 410 miljoner kronor under 2020–2022 och använde merparten av medlen. Kommunerna använde 91 procent, regionerna 88 procent och de ideella organisationerna 96 procent av de mottagna medlen. Totalt tog 281–288 kommuner, 21 regioner och 10–18 ideella organisationer emot utvecklingsmedel (Socialstyrelsen 2020–2022). Se tabell 2.

Tabell 2. Tillgängliga, mottagna, förbrukade och återbetalda utvecklingsmedel samt antal mottagare 2020–2022.

Kommuner	2020	2021	2022	2020–2022
Tillgängliga medel, kr	75 000 000	75 000 000	144 750 000	294 750 000
Mottagna medel, kr	74 035 680	71 644 833	143 406 084	289 086 597
Andel förbrukade medel av totalt mottagna medel	92 %	92 %	91 %	91 %
Kommuner som rekviderat medel, antal	284	281	288	288
Regioner	2020	2021	2022	2020–2022
Tillgängliga medel, kr	31 500 000	31 500 000	30 500 000	93 500 000
Mottagna medel, kr	31 500 000	31 500 000	30 500 000	93 500 000
Andel förbrukade medel av totalt mottagna medel	86 %	87 %	90 %	88 %
Regioner som rekviderat medel, antal	21	21	21	21
Ideella organisationer	2020	2021	2022	2020–2022
Tillgängliga medel, kr	8 000 000	4 000 000	15 500 000	27 500 000
Mottagna medel, kr	8 000 000	4 000 000	15 500 000	27 500 000
Andel förbrukade medel av totalt mottagna medel	92 %	98 %	98 %	96 %
Organisationer som har mottagit medel, antal	18	10	16	23

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär för 2020–2022.

Coronapandemin var den främsta orsaken till att kommuner, regioner och ideella organisationer inte använde alla utvecklingsmedlen och betalade tillbaka pengar 2020–2021. Pandemin ledde bland annat till att utbildningar ställdes in, fick genomföras i begränsad omfattning eller digitalt och att det var svårare att samverka med andra aktörer. Under 2022 var personal- och tidsbrist de främsta orsakerna till att medlen inte användes och därefter coronapandemin (Socialstyrelsen 2020–2022). Trots pandemin kan vi ändå konstatera att merparten av de tillgängliga utvecklingsmedlen användes.

3.2 Kommunernas användning, resultat och synpunkter

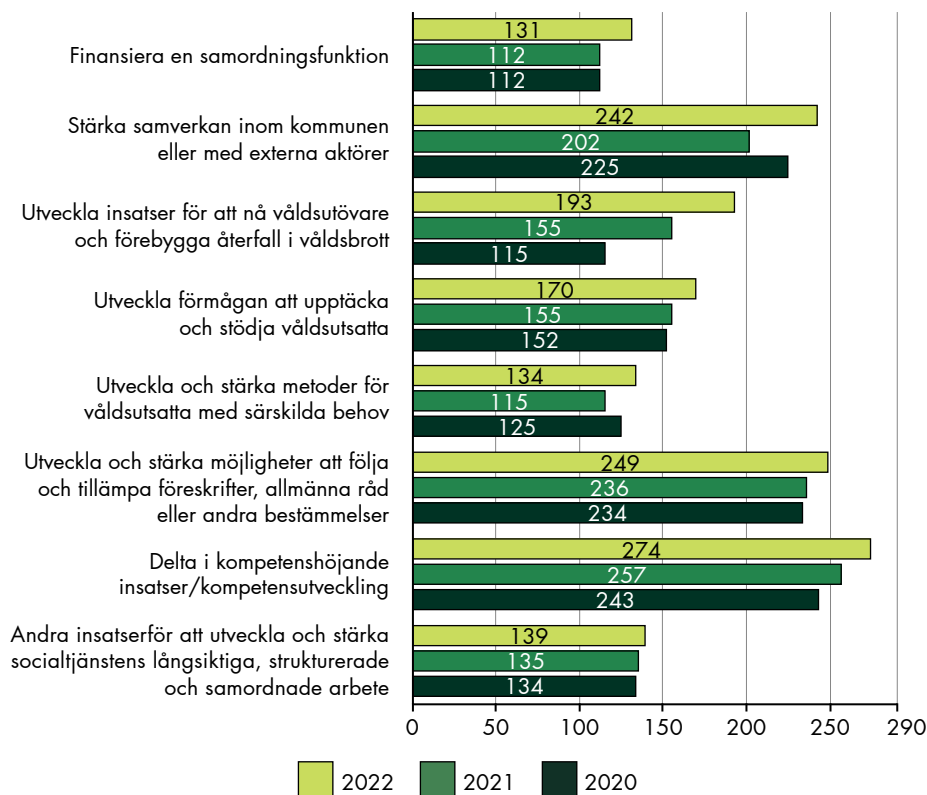
Det finns en stor variation i hur mycket medel som kommunerna har fått rekvirera. Under 2022 rekvirerades det minsta beloppet, 112 929 kr, av Bjurholms kommun och det största beloppet 9 133 495 kr av Stockholms stad. Enligt Socialstyrelsens återrapporteringsformulär var de tre insatser som prioriterades av flest kommuner:

- kompetenshöjande insatser
- att utveckla och stärka berörda verksamheters möjligheter att efterleva och tillämpa Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2014:4) om våld i nära relationer m.m. och gällande regelverk
- att stärka samverkan.

Exempel på utvecklingsområden som prioriterades av färre kommuner var att finansiera en samordningsfunktion, utveckla och stärka metoder för våldsutsatta med särskilda behov samt utveckla metoder för att nå våldsutövare och förebygga återfall i våldsbrott. Men över tid kan vi konstatera att allt fler kommuner har använt medlen med fokus på våldsutövare. Ökningen hör sannolikt samman med att det i augusti 2021 infördes bestämmelser i socialtjänstlagen att socialtjänsten ska verka för att våldsutövare ska ändra sitt beteende (5 kap. 11 a § SoL). I figur 3 nedan redovisar vi hur kommunerna använt utvecklingsmedlen.

En reflektion som vi gör om kategorierna i Socialstyrelsens återrapporteringsformulär är att de är relativt breda, till exempel kategorin delta i kompetenshöjande insatser/kompetensutveckling. Det innebär att den kategorin kan innefatta många olika typer av insatser och aktiviteter inom kompetensutvecklingsområdet med fokus på olika målgrupper.

Figur 3. Antalet kommuner som har använt utvecklingsmedlen till olika områden.

2020: n = 276, 2021: n = 274 och 2022: n = 284.
 Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

I Socialstyrelsens återrapporteringsformulär har kommunerna i fritextsvar redogjort för aktiviteter som har genomförts med utvecklingsmedlen. Utvecklingsmedlens konstruktion innebär att kommunerna får disponera medlen fritt inom området utifrån deras egna behov och prioriteringar. Det betyder att det finns en stor variation i vilka aktiviteter som har genomförts. Som nämns ovan har kompetenshöjande aktiviteter varit ett område som många kommuner har prioriterat. Socialstyrelsens återrapporteringsformulär och våra intervjuer visar att kompetensutvecklingen har omfattat breda basutbildningar, som har genomförts internt, med extern personal eller genom myndigheternas webbutbildningar. Även utbildningar med fokus på fördjupad kunskap har genomförts, exempelvis om hedersrelaterat våld och förtryck. Utvecklingsmedlen har även använts till lönekostnader, som exempelvis har gått till att finansiera utbildare eller samordningsfunktioner. Vissa kommuner har tagit fram informationsmaterial eller filmer. Det finns även exempel på att medlen använts för att bygga upp nya verksamheter, exempelvis att utrusta en lägenhet för våldsutsatta personer. Andra kommuner har tagit fram eller reviderat

rutiner och riktlinjer eller arbetat med att stärka samverkan med aktörer både inom och utanför kommunen (Socialstyrelsen 2020–2022).

” Vi har genomfört utbildningsinsatser för all personal i en basutbildning. Vi har också gjort en inventering av kompetensutvecklingsbehov och en plan för utbildningsinsatser”.

(Kommun, Socialstyrelsens återrapporteringsformulär)

” Vi har nyttjat medel till lönekostnaderna för vår samordnare. Utvecklingsarbetet har skett genom kunskapsspridning, analyser och en hög grad av samverkan med andra verksamheter som möter människor i sina respektive uppdrag”.

(Kommun, Socialstyrelsens återrapporteringsformulär)

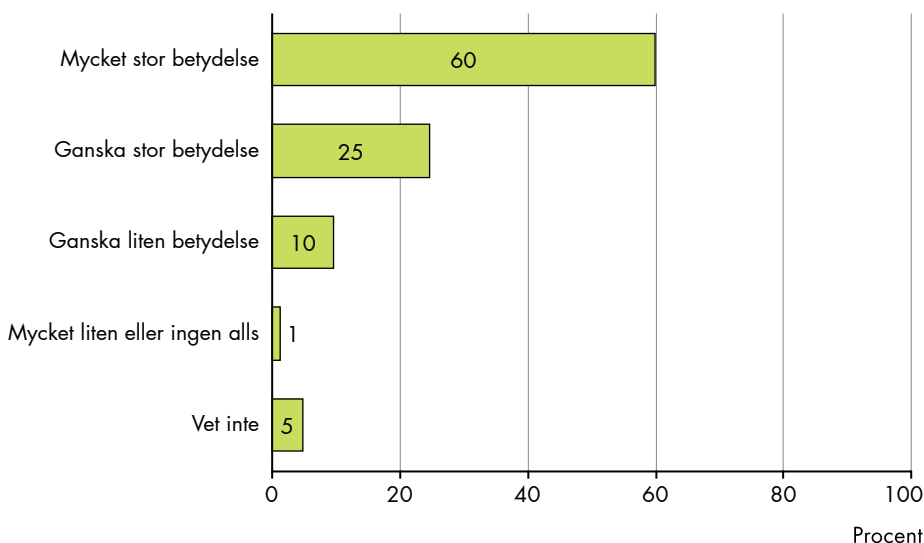
” Vi har finansierat en uppstart av jourlägenhet för akuta placeringar. I uppstarten ingår lägenheten och inventarier”.

(Kommun, Socialstyrelsens återrapporteringsformulär)

3.2.1 Utvecklingsmedlen har haft stor betydelse

Det är tydligt att utvecklingsmedlen varit betydelsefulla för kommunernas utvecklingsarbete. I vår enkät uppger hela 85 procent att utvecklingsmedlen haft en mycket stor eller ganska stor betydelse för utvecklingsarbetet på våldsområdet, se figur 4.

Figur 4. Andelen kommuner som uppger att utvecklingsmedlen för 2020 till 2022 har haft betydelse för kommunens utvecklingsarbete. Skalan går från mycket stor betydelse till mycket liten eller ingen alls.

n = 167.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Även 9 av 10 av kommunerna uppger i vår enkät att utvecklingsmedlen haft mycket stor eller ganska stor nytta för socialtjänsten som helhet. Den bilden bekräftas i våra intervjuer. Flera kommuner anger att uppdraget har bidragit till att sätta fokus på frågan och driva på utvecklingen inom våldsområdet. Signalvärdet av att staten satsar på våldsområdet genom att rikta utvecklingsmedel dit lyfts också fram som en viktig faktor som bidrar till att frågan har prioriterats politiskt i kommunen. Kommunerna menar att de statliga medlen har bidragit till att arbetet på våldsområdet har kunnat utvecklas utan att det har konkurrerat med andra utvecklingsområden. De menar att medlen har gett handlingsfrihet och ett mandat att arbeta med frågan.

” Vi har fått mandat att utveckla vårt arbete mot våld. Pengarna gör att man får fria händer att använda tid till riktade insatser. Om man inte har pengar så är det betydligt svårare.”

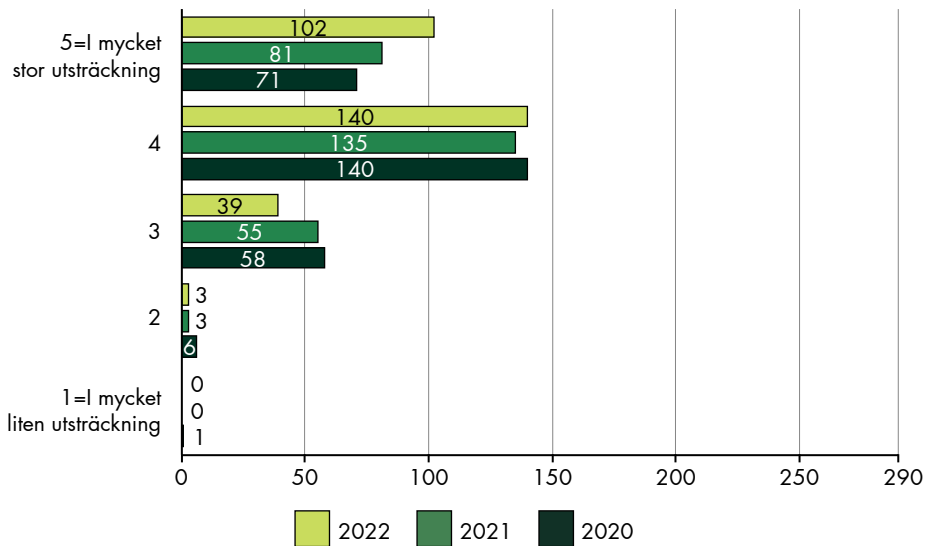
(Kommun, Vård- och omsorgsanalys intervjuer)

Av Socialstyrelsens återrapporteringsformulär framgår att utvecklingsmedlen även har bidragit till kvalitetsförbättringar i kommunerna. På en femgradig skala fick kommunerna ange om utvecklingsmedlen bidragit till kvalitetsförbättringar, där 5 motsvarade ”i stor utsträckning” och 1 motsvarade ”i låg utsträckning”.

För 2022 angav 242 kommuner av de 284 som besvarade frågan 4 eller 5. Det motsvarar 85 procent av kommunerna. För samtliga år som uppdraget har pågått uppfattar en majoritet av kommunerna att uppdraget i stor utsträckning har bidragit till kvalitetsförbättringar, se figur 5 nedan. En klar majoritet, 230 av 284 av kommunerna, 80 procent, svarade för 2022 att kvalitetsförbättringen inte skulle vara möjlig utan utvecklingsmedel (Socialstyrelsen 2020–2022).

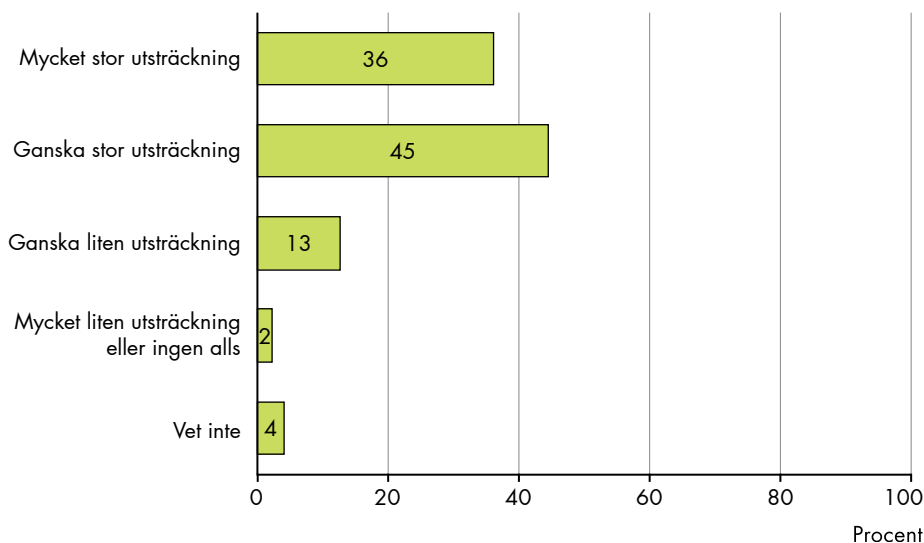
Figur 5. Antalet kommuner som anger att utvecklingsmedlen i mycket stor respektive i mycket liten utsträckning har bidragit till kvalitetsförbättringar.

2020: n = 276, 2021: n = 274 och 2022: n = 284.
 Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär för 2020–2022.

I vår enkät till kommunerna angav en klar majoritet, 81 procent, att utvecklingsmedlen i mycket stor eller ganska stor utsträckning har bidragit till en långsiktig förändring i hur kommunerna arbetar med våld, se figur 6 nedan.

Figur 6. Andelen kommuner som uppger att utvecklingsmedlen har bidragit till att skapa en långsiktig förändring av hur socialtjänsten arbetar med våld. Skalan går från mycket stor betydelse till mycket liten eller ingen alls.

n = 166.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

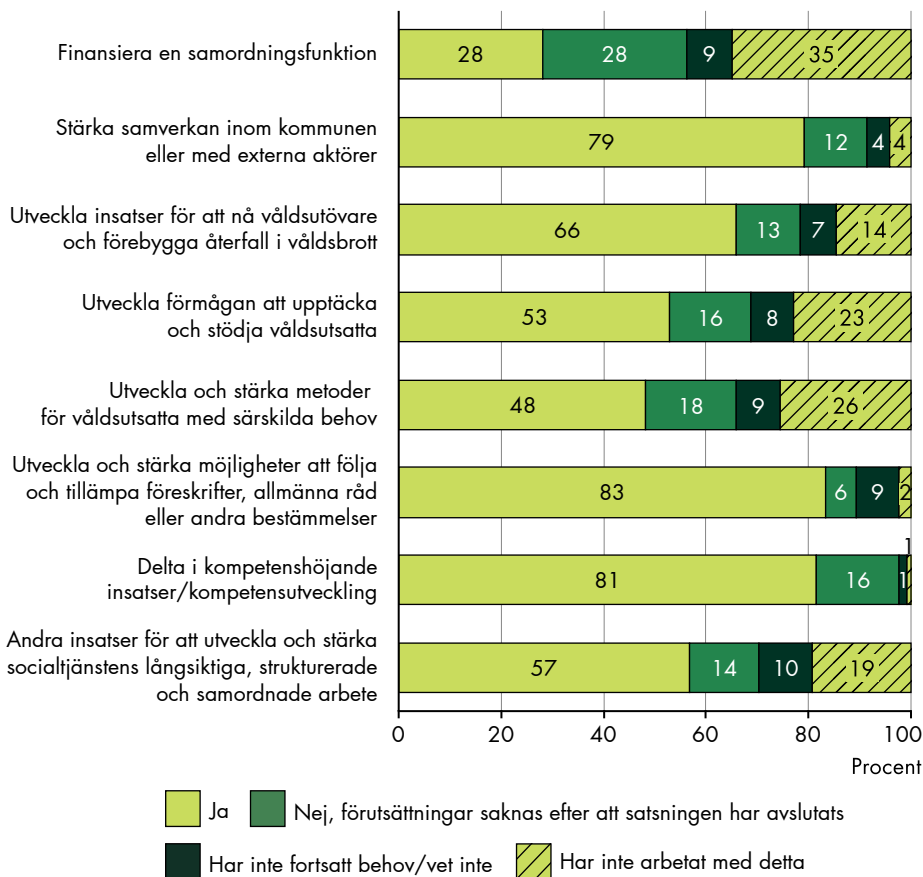
I fritextsvaren till enkäten lyfter många fram kompetensutvecklingen som viktigt för att bidra till långsiktig förändring. Med stöd av medlen har kommunerna kunnat skapa kontinuitet och långsiktighet i kompetensutvecklingen. Det har både handlat om att ge stora grupper basutbildning, men också om att ge spetsutbildning till ett mindre antal medarbetare. Samtidigt lyfter även kommunerna i våra intervjuer fram att punktinsatser i kompetensutveckling riskerar att bli kortsiktiga. Tiden för att göra av med medlen är knapp, och exempelvis en utbildningsdag ger inte de långsiktiga förändringar som behövs.

Andra insatser som kommuner anser har bidragit till långsiktighet är behovsinventeringar, nya rutiner och handlingsplaner samt implementering av nya metoder i deras verksamheter.

Även Socialstyrelsen har följt upp vilka utvecklingsområden som kommunerna anser har störst potential att finnas kvar när uppdraget har avslutats, se figur 7. I återrapporteringen lyfter många fram kompetenshöjande insatser, att utveckla berörda verksamheters möjligheter att efterleva och tillämpa Socialstyrelsens föreskrifter samt samverkan. Vi kan konstatera att dessa områden även utgör de områden som flest kommuner har använt utvecklingsmedlen till, vilket framgår av avsnitt 3.2 ovan. Den aktivitet som kommunerna bedömer ha sämst förutsättningar att finnas kvar efter uppdragets avslut är att finansiera en samordningsfunktion.

Men vår enkät visar samtidigt att drygt 70 procent av kommunerna ändå inte planerar att genomföra förändringar i bemanningen av samordnande funktioner under 2023, trots att det inte tillförts utvecklingsmedel. Se även avsnitt 3.2.3.

Figur 7. Andelen kommuner som uppger att utvecklingsmedlen har finansierat förbättringar som har förutsättningar att finnas kvar även efter att uppdraget har avslutats.

n = 270.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

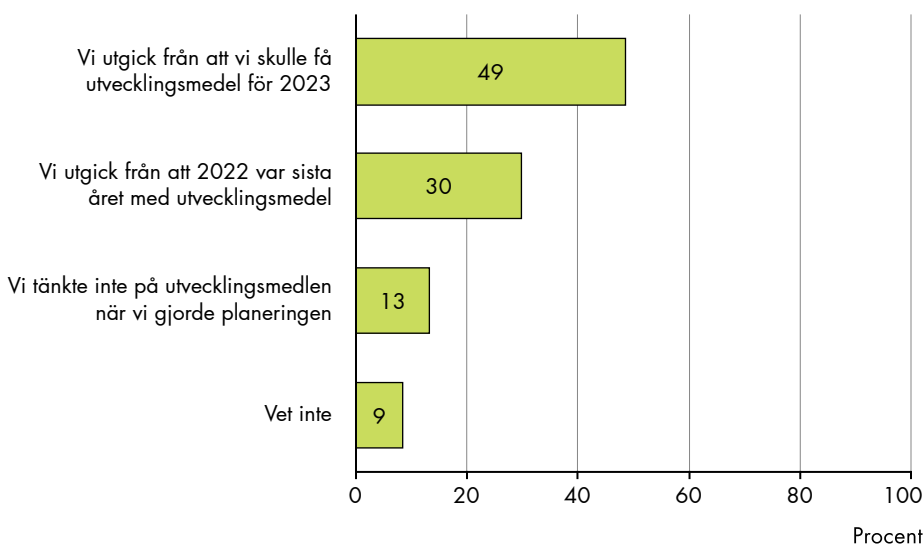
3.2.2 Kortsiktigheten i uppdraget upplevs som ett problem

I vår enkät och våra intervjuer lyfter kommunerna fram kortsiktigheten i uppdraget som ett problem. Det handlar bland annat om att besked om tilldelning av medlen har kommit sent. Kommunerna menar att det har försvårat planeringen och ökat risken för kortsiktiga prioriteringar, eftersom medlen skulle användas på kort tid. Kommunerna uppfattade att det var osäkert hur mycket medel som skulle tilldelas. Regionerna och de ideella organisationerna har fört fram liknande synpunkter.

3.2.3 Kommuner ser redan nu konsekvenser av att uppdraget inte fortsätter

Vi har ställt frågor i vår enkät till kommunerna om vilka konsekvenser de ser av att uppdraget inte fortsätter under 2023. I enkäten som skickades ut i april 2023 frågade vi om de utgick från att 2022 skulle vara sista året med utvecklingsmedel när de gjorde planeringen för 2023. Vi noterar att nära hälften utgick från att de skulle få utvecklingsmedel för 2023, medan 30 procent antog att 2022 var det sista året med utvecklingsmedel, se figur 8.

Figur 8. Andelen kommuner som utgick från att 2022 skulle vara sista året med utvecklingsmedel när de gjorde planeringen för 2023.

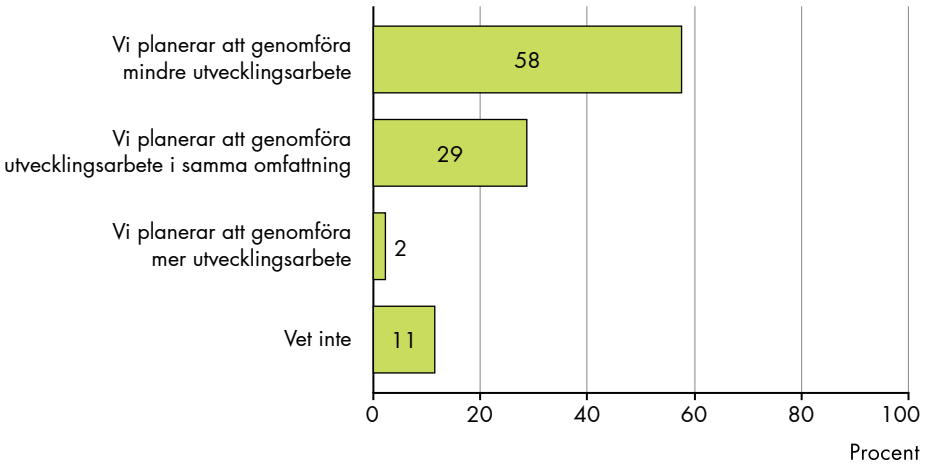
n = 165.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Lite fler än hälften av kommunerna, 58 procent planerar att genomföra mindre utvecklingsarbete under 2023 än 2022. Nära en tredjedel av kommunerna, 29 procent, menar däremot att det inte kommer bli någon förändring i omfattningen av utvecklingsarbetet, se figur 9.

Figur 9. Andelen kommuner som planerar att göra mer respektive mindre utvecklingsarbete för socialtjänsten på våldsområdet under 2023 än 2022.

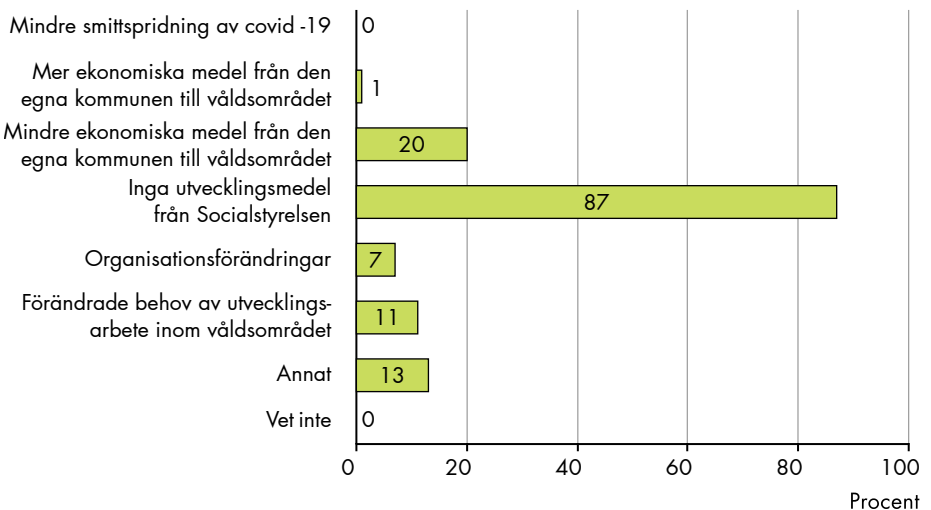
n = 167.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Nära nio av tio kommuner som planerar att förändra omfattningen på utvecklingsarbetet skriver att orsaken är att det inte fördelas mer utvecklingsmedel från Socialstyrelsen. 20 procent skriver att mindre medel från den egna kommunen är orsaken och drygt 10 procent skriver att det beror på förändrade behov, se figur 10 nedan.

Figur 10. Andelen kommuner som uppger olika orsaker till förändringen.

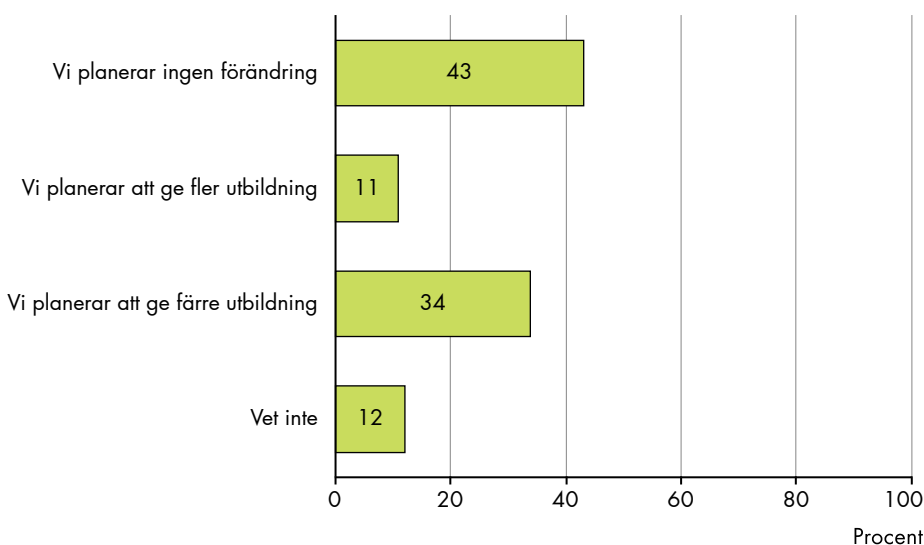
n = 139.

Summan överstiger 100 procent eftersom det har varit möjligt att ange flera svarsalternativ.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Trots att kommunerna inte får ta del av utvecklingsmedel för 2023, planerar en relativt stor andel, 43 procent, att inte förändra hur många i personalen som ska få utbildning om våld, och 11 procent planerar att ge fler i personalen utbildning. Samtidigt planerar 34 procent att ge färre i personalen utbildning, se figur 11.

Figur 11. Andelen kommuner som har gjort förändringar i planeringen av hur många i socialtjänsten som ska få utbildning under 2023.

n = 165.

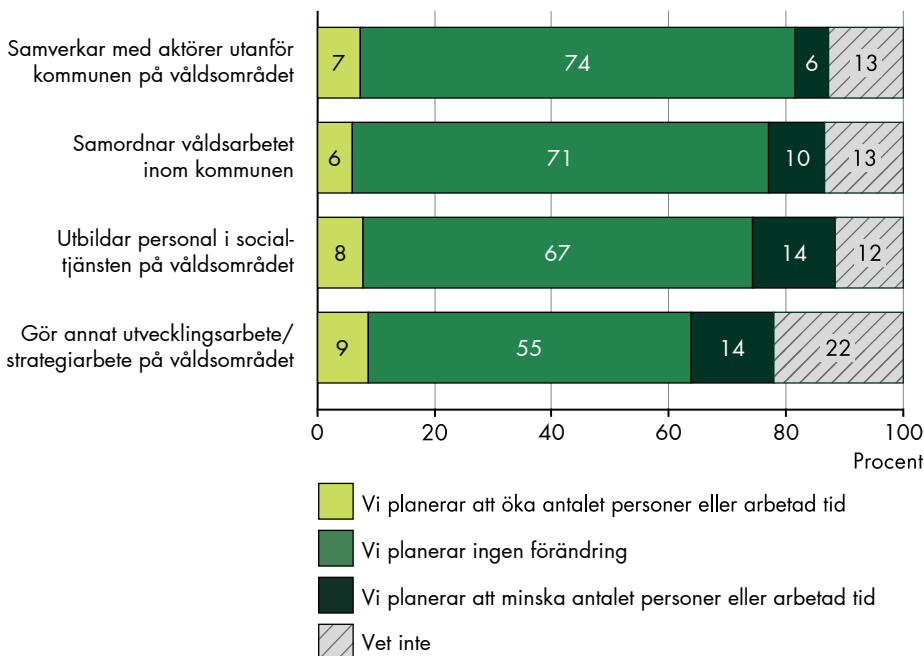
På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Bland de som planerar att ge fler eller färre utbildning förklarar en tydlig majoritet, nära 74 procent, att orsaken är avsaknaden av utvecklingsmedel. Nära 16 procent förklarar att orsaken är mindre ekonomiska medel från den egna kommunen.

En av våra enkätfrågor till kommunerna handlade om förändringar av bemanningen av personal som arbetar med utvecklingsarbete, utbildning, samordning eller samverkan under 2023 jämfört med 2022. En majoritet av kommunerna planerar inte några förändringar i bemanningen inom dessa områden, se figur 12. För samverkan inom våldsarbetet planerar drygt 74 procent av kommunerna inte någon förändring av bemanningen och för utvecklingsarbete och strategiarbete planerar drygt 55 procent av kommunerna inte förändringar. Den främsta förklaringen till förändringen i bemanningen är mindre utvecklingsmedel. Det angav 67 procent av kommunerna, se figur 13 nedan.

Figur 12. Andelen kommuner som planerade att göra förändringar av bemanningen under 2023 jämfört med 2022.

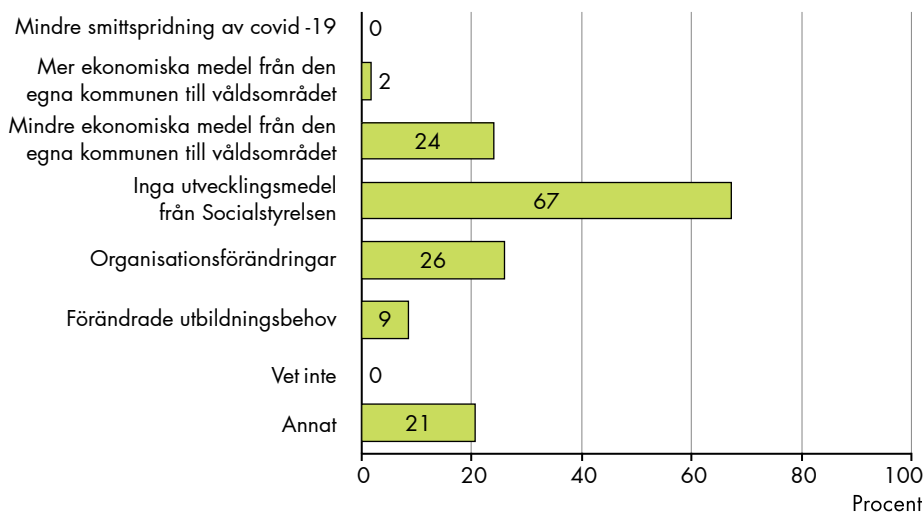

n = 163–165.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanlys kommunenkät 2023.

Figur 13. Andelen kommuner som uppger olika orsaker till förändringen.

n = 86.

Summan överstiger 100 procent eftersom det har varit möjligt att ange flera svarsalternativ.

Källa: Vård- och omsorgsanlys kommunenkät 2023.

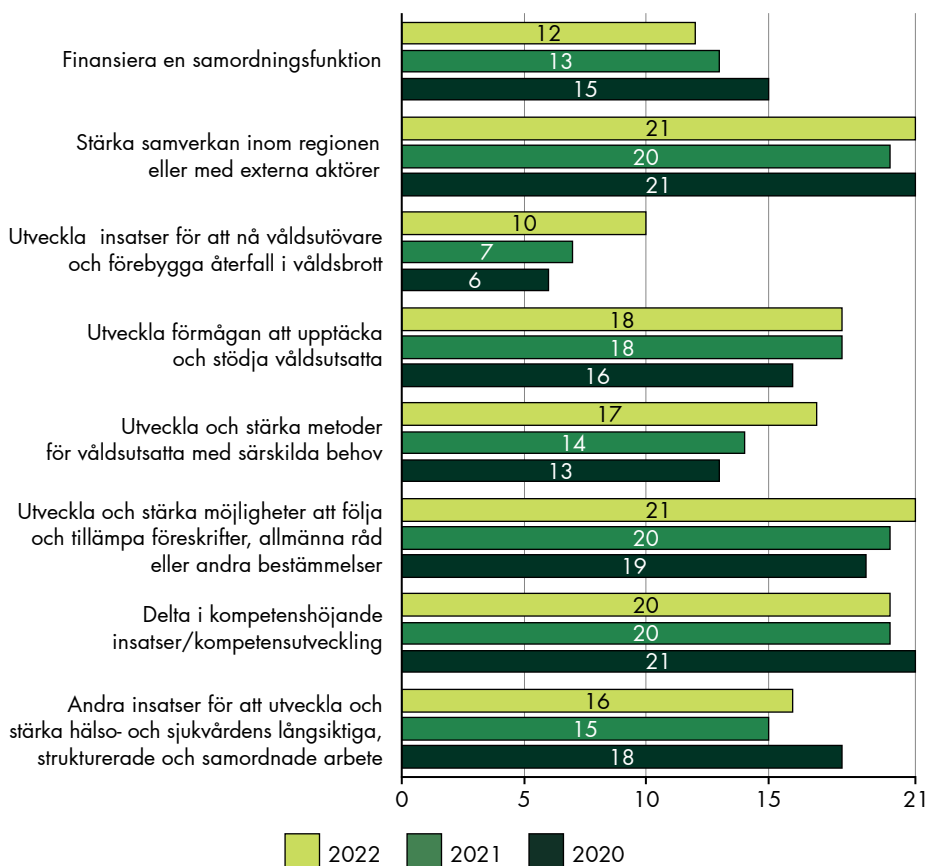
3.3 Regionernas användning, resultat och synpunkter

Samtliga regioner har rekviderat utvecklingsmedel samtliga år som uppdraget har pågått. Som nämnts i kapitel 2 var regionerna garanterade ett belopp på 1 miljon kronor och resterande medel fördelades utifrån befolkningsantal. Under 2022 rekviderades det minsta beloppet, 1 055 454 kr, av Region Gotland och det största beloppet, 3 194 743 kr av Region Stockholm. Figur 14 visar att de tre insatser som prioriterades av flest regioner var:

- kompetenshöjande insatser
- att utveckla och stärka berörda verksamheters möjligheter att efterleva och tillämpa Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2014:4) om våld i nära relationer m.m. och gällande regelverk
- att stärka samverkan.

Det motsvarar även de områden som kommunerna prioriterade främst, se figur 3. Relativt få regioner har använt utvecklingsmedlen för att utveckla arbetet med våldsutövare, även om det har skett en ökning mellan 2020 och 2022. Under 2020 riktade 6 regioner medlen till arbete med våldsutövare jämfört med 10 regioner 2022 (Socialstyrelsen 2020–2022). Kategorierna i Socialstyrelsens återrapporteringsformulär är relativt breda, vilket innebär att de kan omfatta många olika typer av insatser. Det gäller exempelvis kompetensutveckling.

Figur 14. Antalet regioner som har använt utvecklingsmedlen till olika områden.

2020: n = 21, 2021: n = 21 och 2022: n = 21

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

Våra intervjuer med regionerna och vår genomgång av fritextsvaren i Socialstyrelsens återrapporteringsformulär visar att utvecklingsmedlen har bidragit till många utvecklingsinsatser inom regionerna. Kompetensutveckling har exempelvis omfattat utbildning av AT- och ST-läkare, både genom myndigheternas utbildningar eller utbildningar i egen regi. Utbildningsmedlen har även använts för lönekostnader, exempelvis för att finansiera utvecklingsledare, samordning med andra aktörer, samordningsfunktioner och föreläsare. Andra exempel på vad medlen har använts till är intern samverkan mellan mottagningar i regionen, extern samverkan med socialtjänsten, implementering av nya arbetssätt samt ett projekt för att starta en mottagning för våldsutsatta (Socialstyrelsen 2020–2022). Citaten från Socialstyrelsens återrapporteringsformulär speglar ytterligare exempel på hur utvecklingsmedlen har använts:

” Medel har bland annat använts för att stödja en pilotverksamhet med föreläsningar om våldsutsatthet vid en av de större vårdcentralerna, samt gruppverksamheter till utsatta kvinnor och män”.

(Region, Socialstyrelsens återrapporteringsformulär)

” Då det kommit nya föreskrifter och allmänna råd har fokus varit på att anpassa lokala riktlinjer efter de nya föreskrifterna och allmänna råd. Detta görs med stöd av personal från hälso- och sjukvårdens verksamheter”.

(Region, Socialstyrelsens återrapporteringsformulär)

3.3.1 Regionerna anser att utvecklingsmedlen har haft stor betydelse och lett till kvalitetsförbättringar

Samtliga regioner som vi har intervjuat lyfter fram att utvecklingsmedlen har haft en stor betydelse för deras arbete mot våld. Medlen beskrivs som en motor för utvecklingsarbetet och har bidragit till att sätta fokus på frågan. Sett över tid har detta och tidigare uppdrag bidragit till att regionerna har kunnat starta upp arbete som de sedan har kunnat vidareutveckla över tid.

” För oss har det varit jätteviktigt. Det har bidragit till att vi har kunnat fortsätta att ha lite strålkastarbelysning på de här frågorna, fortsatt att driva dem, hålla dem levande, kunna flytta fram positionerna lite, få igång utvecklingsarbeten”.

(Region, Vård- och omsorgsanalys intervjuer)

En mindre region lyfter fram att det har varit en styrka att alla regioner var garanterade ett grundbelopp på 1 miljon kronor. Hade medlen distribuerats strikt utifrån befolkningsantal hade det varit svårare att bedriva ett meningsfullt utvecklingsarbete. En annan mindre region lyfter fram att det finns fördelar med en liten organisation i en liten region med korta beslutsvägar, men att det också finns särskilda utmaningar med att bedriva utvecklingsarbete i glesbygd och att det har varit gynnsamt att uppdraget har inneburit att de har fått ta del av en relativt stor summa pengar, trots en liten befolkning.

” Vi är relativt små och glesbefolkade men det gör också att vi har andra bekymmer än större regioner, vi är inte så många, men då får vi jobba mer med att försöka nå ut”.

(Region, Vård- och omsorgsanalys intervjuer)

En annan styrka som lyfts fram med utvecklingsmedlen av några regioner är att utvecklingsmedlen har varit specifikt riktade till området. De pekar på att det är många områden inom sjukvården som konkurrerar med arbetet mot våld,

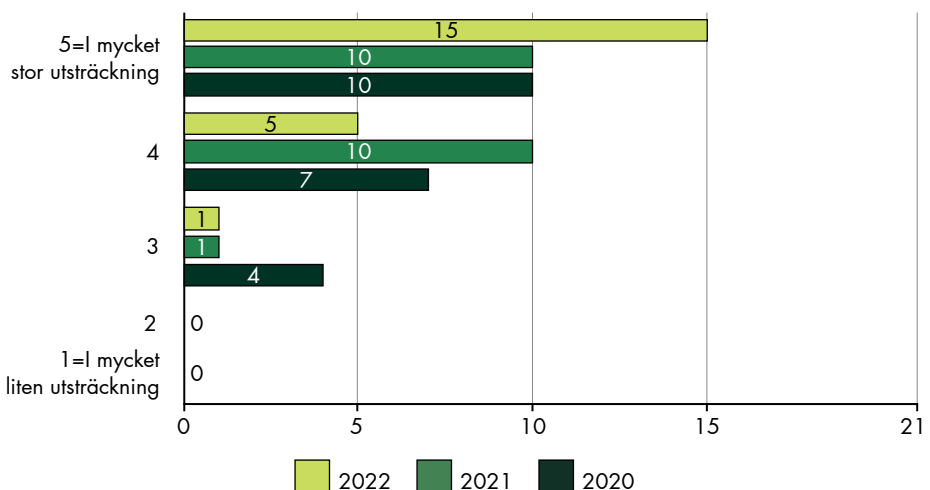
exempelvis operationer eller vårdköer. Samtidigt som medlen varit riktade till området lyfter flera regioner fram att det har varit en styrka med uppdragets konstruktion att det funnits en stor frihet för regionerna att disponera medlen fritt utifrån deras lokala behov och förutsättningar.

Regionerna ger flera exempel på hur utvecklingsmedlen bidragit i deras utvecklingsarbete. Det kan exempelvis handla om att regionen har kunnat hålla en hög kvalitet på samverkansträffar, både inom regionen och med externa aktörer. Andra exempel är att kostnadsfria utbildningar har lockat stora personalgrupper, eller att medlen har möjliggjort tids- och resurskrävande revideringar i manualer och riktlinjer. En region lyfter fram att medlen har möjliggjort att utvecklingsarbetet har kunnat ske utan att det har gått ut över klienttid. Utvecklingsmedlen har finansierat vikarier som har kunnat ersätta ordinarie personal som har deltagit i utbildningar.

”Utbildningar är kostsamma och de finns inte riktigt i vår befintliga budget, vi har liten finansiering som ska täcka personalkostnader och lokaler, så medlen har varit väldigt viktiga för oss”.
(Region, Vård- och omsorgsanalys intervjuer)

I Socialstyrelsens återrapporteringsformulär har regionerna svarat på om utvecklingsmedlen har bidragit till kvalitetsförbättringar. För samtliga år angav en klar majoritet av regionerna 4 eller 5 på en femgradig skala att utvecklingsmedlen haft en stor, eller granska stor, betydelse för utvecklingsarbetet, se figur 15. En tydlig majoritet angav även att kvalitetsförbättringarna inte skulle ha skett utan utvecklingsmedlen (Socialstyrelsen 2020–2022).

Figur 15. Antalet regioner som anger att utvecklingsmedlen i mycket stor respektive i mycket liten utsträckning har bidragit till kvalitetsförbättringar.

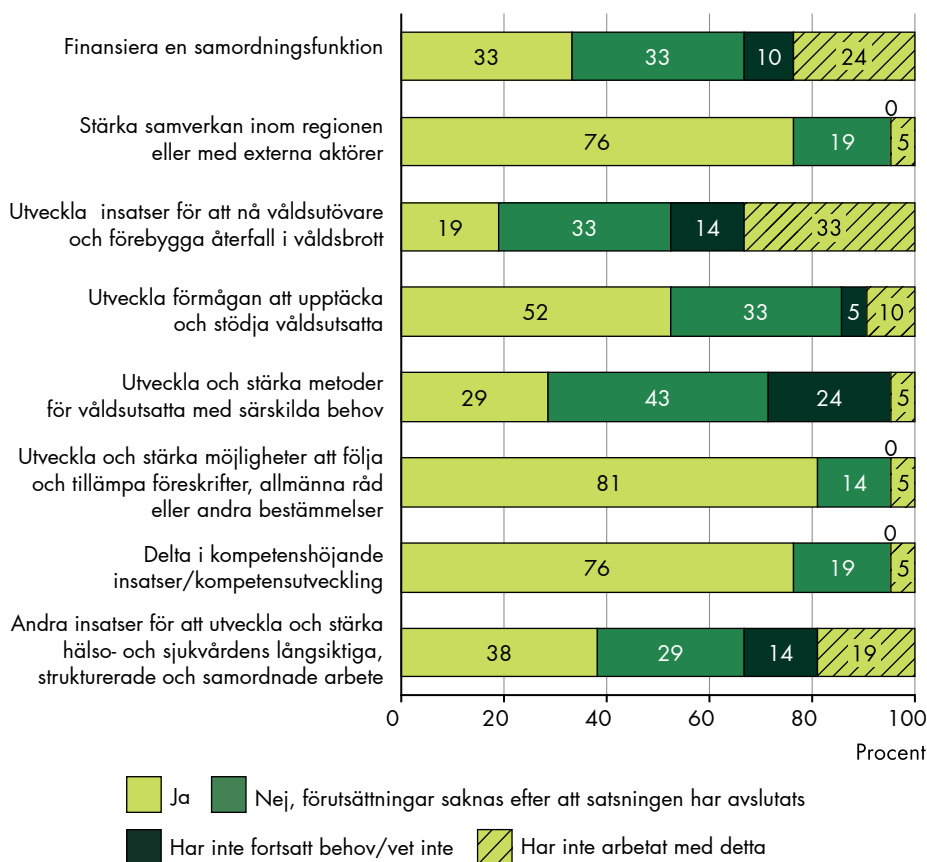

2020: n = 21, 2021: n = 21 och 2022: n = 21.

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

Av Socialstyrelsens återrapporteringsformulär framgår att regionerna bedömer att effekterna av att de har genomfört kompetensutveckling har störst potential att finnas kvar när uppdraget avslutas. Andra områden som regionerna bedömer har möjligheter att bidra till långsiktiga effekter är att utveckla berörda verksamheters möjligheter att efterleva och tillämpa regelverk samt samverkan, se figur 16 nedan. Det är också de områden som flest regioner har prioriterat i användningen av utvecklingsmedlen. Områden som flest regioner bedömer sakna möjligheter att finnas kvar långsiktigt är främst insatser till våldsutövare, metoder för att nå våldsutsatta, insatser till våldsutsatta med särskilda behov och finansiering av en samordningsfunktion (Socialstyrelsen 2020–2022).

Figur 16. Andelen regioner som uppger att utvecklingsmedlen har finansierat förbättringar som har förutsättningar att finnas kvar även efter att uppdraget har avslutats.

n = 21.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

Några regioner pekar i våra intervjuer på svårigheterna att följa upp konkreta resultat av aktiviteter som har genomförts med utvecklingsmedlen. Det beror exempelvis på journalsystemen och att det saknas bra analysverktyg för att söka fram antalet patientbesök där våld har varit aktuellt. En region menar att det har gjorts en satsning på orosanmälningar, och att det har skett en ökning över tid. Men det är svårt att säga om det är en effekt av samhället i stort som pratar mer våld, eller om det är utbildningar som har bidragit.

3.3.2 Kortsiktighet och brist på information om uppdraget upplevs som problematiskt av regionerna

I våra intervjuer med regionerna lyfter de fram att styrningen av uppdraget har varit alltför kortsiktig. Även om det har varit ett treårigt uppdrag har det varit oklart från år till år vid vilken tidpunkt medlen skulle fördelas, och hur stora belopp som regionerna skulle kunna rekvirera. En region nämner exempelvis att bristen på framförhållning har inneburit att regionen har haft svårt att göra av med alla medel, och att utbildningar fått köpas in med kort framförhållning för att det skulle vara möjligt att göra av med alla medel. Den korta planeringshorisonten innebar att det var få i personalen som kunde delta i en utbildning.

För att få en bredare bild av konsekvenserna av att uppdraget inte fortsätter under 2023 skickade vi i juni 2023 även ut skriftliga frågor till de 15 regioner, som vi inte intervjuade under våren 2023. Vi fick in svar från 9 regioner. Vårt underlag omfattar därmed 6 intervjuer och skriftliga svar från 9 regioner.

De flesta regioner som vi intervjuade eller som svarade på våra skriftliga frågor fick informationen om att uppdraget inte skulle förlängas under slutet av februari till mars 2023, framför allt genom SKR:s och NCK:s nätverk, men även genom andra regioner eller genom deras direkta frågor till Socialstyrelsen. Flera regioner menar att informationen kom sent och utan förvarning. De är kritiska till att det dröjde innan information lades upp på Socialstyrelsens webbplats. De anser att informationen borde ha varit tydligare, och förmedlats i ett tidigare skede av regeringen. Hade informationen kommit tidigare, redan under hösten 2022, hade det underlättat för regionernas planering och skapat bättre möjligheter att äska medel från regionens egen budget till arbetet mot våld.

” Regeringen kunde vara tydliga med att det inte skulle komma mer medel. Det har väckt onödig tandagnisslan och oro.”
(Region, Vård- och omsorgsanalys intervjuer)

” Det hade varit rimligare att fasa ut medlen och vara tydlig med detta”.
(Region, Vård- och omsorgsanalys intervjuer)

Några regioner lyfter även fram att det är särskilt olyckligt att uppdraget inte förlängs under 2023, i en tid med ett tufft ekonomiskt läge och budgetunderskott i de flesta regioner. De ser därmed en risk att utvecklingsarbetet inom våldsområdet inte prioriteras i tillräckligt stor utsträckning när det ställs mot andra behov.

” Det finns en risk att ledningen ser det som att arbetet är implementerat efter dessa 7 år med utvecklingsmedel, så att arbetet med våld inte behöver ligga på en strategisk nivå längre. Detta är inget som uttalats, men i bistra tider där anställda inom stödfunktioner inte ersättningsrekryteras är det såklart en farhåga.”

(Region, Vård- och omsorgsanalys skriftliga frågor).

Flertalet regioner berättar i våra intervjuer och i de skriftliga svaren att de redan nu ser konsekvenser av att uppdraget inte fortsätter under 2023. Några har redan tagit bort tjänster, eller dragit ner på arbetstiden för personal som har arbetat inom våldsområdet. Andra regioner kommer ha kvar tjänster under 2023, men det är oklart vad som händer sedan.

” Som det nu är blir det ytterst sårbart eftersom jag är ensam på min post. Det som nu inte hinns med är framtidsplanering, samarbetsprojekt och utvecklingsarbete.”

(Region, Vård- och omsorgsanalys skriftliga frågor).

Det finns också exempel på regioner som har byggt upp verksamheter och nätverk med stöd av utvecklingsmedlen som nu har permanentats och som ingår i regionens ordinarie organisation och finansiering. Det innebär att arbetet kommer kunna fortsätta.

” De kompetensnätverk som startat upp inom habiliteringen och barn- och ungdomspsykiatri har permanentats och kommer att arbeta vidare. De introduktionsutbildningar som ges återkommande kommer rulla på.”

(Region, Vård- och omsorgsanalys skriftliga frågor).

Av de regioner som anger att de kommer minska på utbildningssatser nämns bland annat att de till följd av indragna ekonomiska medel kommer göra begränsningar i breddutbildningar, eftersom det inte finns medel att ta in externa föreläsare och lokalhyra. Andra exempel är att regionen får hänvisa till webbutbildningar, eftersom det inte finns möjlighet till egna utbildningar som är anpassade för olika verksamheter.

Några regioner är samtidigt självkritiska över att medlen har tagits för givna och att regionen inte säkerställt en egen finansiering och tjänster för utvecklingsarbete och samordning inom våldsområdet.

3.4 De ideella organisationernas användning, resultat och synpunkter

Under 2020–2022 tog 23 ideella organisationer del av utvecklingsmedlen, men antalet organisationer har varierat från år till år. Under 2020 var det 18 organisationer, under 2021 var det 10 organisationer och under 2022 var det 16 organisationer. 8 organisationer fick utvecklingsmedel under samtliga år, 5 under två av åren och 10 under ett av åren, se tabell 3. Socialstyrelsen uppger i våra intervjuer att de har prioriterat mansjourer och ideella organisationer som företräder särskilt utsatta grupper när de har fördelat utvecklingsmedlen.

Av de 27,5 miljoner kronor som fördelades under 2020–2022 betalades merparten ut under 2022, 15,5 miljoner kronor. Det största beloppet, nära 6,8 miljoner kronor, gick till insamlingsstiftelsen WONSA som arbetar mot sexuella övergrepp och sexuellt våld. Huvuddelen av WONSA:s medel, 6 miljoner, betalades ut under 2022. Det minsta beloppet, 100 000 kronor betalades ut till Västerås Stadsmission, se tabell 3 nedan (Socialstyrelsen 2020–2022).

Långt ifrån alla organisationer som har ansökt om medel har fått medel. År 2020 fick 23 procent medel, 2021 fick 11 procent medel och 2022 fick 36 procent medel. Enligt Socialstyrelsen beror avslagen på att många organisationer har ansökt om medel för insatser som omfattas av förordning 2015:454 om medel till kvinno- och tjejjourer. Regeringsuppdraget innebär att jourer inte kan få utvecklingsmedel för sådan verksamhet. En annan förklaring enligt Socialstyrelsen har varit att organisationerna, i konkurrensen med andra, inte bedömdes ha tillräckligt goda förutsättningar att uppfylla målen med statsbidraget.

Tabell 3. Utvecklingsmedel till ideella organisationer i kronor.

	Mottaget belopp 2020	Mottaget belopp 2021	Mottaget belopp 2022	Totalt 2020–2022	Antal år som medel har tagits emot
Alla Kvinnors Hus	400 000	0	0	400 000	1
ASOV Stockholm	200 000	0	400 000	600 000	2
Convictus Kansli	250 000	200 000	400 000	850 000	3
here 4U	185 000	0	0	185 000	1
Insamlingsstiftelsen WONSA	500 000	250 000	6 000 000	6 750 000	3
Kvinno- och tjejjourer i Norrbotten	265 000	200 000	400 000	865 000	3
Linköpings Stadsmission	700 000	0	700 000	1 400 000	2
Manscentrum Östra Södertörn	400 000	300 000	0	700 000	2
Mansforum Örebro (numera Fri från våld)	750 000	650 000	1 150 000	2 550 000	3
Mansföreningen Stickan	350 000	250 000	500 000	1 100 000	3
MVU mottagningen mot våld i nära relationer i Uppsala	300 000	200 000	450 000	950 000	3
RFSL Rådgivningen Skåne	400 000	0	0	400 000	1
RFSU Malmö	500 000	0	500 000	1 000 000	2
Rädda Barnen	500 000	300 000	0	800 000	2
Stiftelsen Manscentrum	1 200 000	1 000 000	1 700 000	3 900 000	3
Värmlands Mansforum	250 000	0	0	250 000	1
Västerås stadsmission	100 000	0	0	100 000	1
Örebro läns mansmottagning	750 000	650 000	1 150 000	2 550 000	3
Ericastiftelsen	0	0	800 000	800 000	1
Diakonistiftelsen Samariterhem	0	0	250 000	250 000	1
Verdandi	0	0	500 000	500 000	1
Skåne Stadsmission	0	0	400 000	400 000	1
Internationella Kvinnoföreningen i Borlänge	0	0	200 000	200 000	1
Totalt	8 000 000	4 000 000	15 500 000	27 500 000	

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

3.4.1 Medlen har använts till många olika aktiviteter

Utvecklingsmedlen har använts för att finansiera aktiviteter i organisationernas verksamheter, och har främst gått till lönekostnader och köpta tjänster. Exempel på aktiviteter är utbildning och handledning av personal, mottagningsverksamhet för våldsutsatta personer och våldsutövare, informationsmaterial och filmer samt utvärdering av nya metoder (Socialstyrelsen 2020–2022). I faktarutan ger vi exempel på vad sex organisationer har gjort med utvecklingsmedlen.

ASOV Stockholm

ASOV Stockholm är en humanitär, kulturell, och ideell organisation som är partipolitiskt och religiöst obunden, vars huvuduppgift är att arbeta för att skapa en meningsfull tillvaro för afrikanska unga tjejer och kvinnor och deras anhöriga i Sverige, Demokratiska republiken Kongo, Burundi och Tanzania tillsammans med sina systerorganisationer i dessa länder. Under 2022 har ASOV Stockholm använt utvecklingsmedel från Socialstyrelsen för att nå ut med information och kunskap om våld i nära relationer, kvinnors rättigheter och jämställdhet till ASOV:s målgrupp. Informatörer har fungerat som kontaktpersoner och de har genomfört hembesök och gett telefonstöd. ASOV har även genomfört fem seminarier med fokus på våld i nära relationer och information om var i samhället man kan få stöd och hjälp.

Insamlingsstiftelsen WONSA

WONSA är en svensk insamlingsstiftelse med en vision om en värld utan sexuella övergrepp. Genom att arbeta med behandling, forskning och utbildning tar stiftelsen fram och sprider insatser som förebygger sexuella övergrepp. Under 2022 har WONSA använt utvecklingsmedlen för en mottagningslokal som har utvecklats så att den är anpassad för de särskilda behov som målgruppen har. I lokalen finns möjligheter till dagvård för de som är så skadade av våldet att de egentligen behöver behandlingshem för inläggande intensivvårds psykoterapi. WONSA hade 97 patienter i behandling under 2022. Wonsa har även skapat en organisation för behandling av sexuellt våldsutsatta i Göteborg med regelbundna möten med läkare från mottagningen i Stockholm och genomfört månatliga behandlingskonferenser och kontinuerlig handledning för alla terapeuter, både i Stockholm och i Göteborg.

Ericastiftelsen

Ericastiftelsen är en idéburen organisation utan vinstintresse som är specialiserad på bland annat allvarliga psykiska besvär, trauma och svåra påfrestningar, våld i nära relationer, sexuella övergrepp och suicidrisk. Under 2022 har Ericastiftelsen använt de beviljade utvecklingsmedlen till att utveckla och sprida kunskap om behandlingsmetoden Child-Parent Psychotherapy (CPP), en samspelsbehandling med traumafokus för målgruppen barn 0–6 år. Inom ramen för bidraget har under 2022 13 unga patienter och deras närstående i målgruppen fått tillgång till behandling, 19 studenter avslutat en uppdragsutbildning i CPP och 15 studenter påbörjat samma utbildning. Utbildningen är poänggivande och omfattar 20 högskolepoäng. Andra aktiviteter är en förstudie tillsammans med Karlstads Universitet där effekterna av CPP vid implementering i svensk barn- och ungdomspsykiatri och liknande behandlingsverksamheter ska undersökas.

Mansforum Örebro (numera Fri från våld)

Mansforum är en kris- och våldsmottagning för personer i behov av råd, stöd, krissamtal och psykoterapeutiska samtal. Organisationen är ett forum för frågor kring mansrollen, det manliga genusperspektivet och övergripande frågor för män i samhället. Under 2022 har Mansforum samverkat kontinuerligt med länsstyrelsens kvinnofridsgrupp och dess olika partner. Samma år genomfördes en informations- och utbildningsinsats riktad till hela Örebro län. Mansforum har även startat upp ett treårigt fördjupat samarbete med kriminologiska institutionen vid Örebro universitet för att kvalitetssäkra arbetet med behandlingsinsatser.

Västerås stadsmission

Västerås stadsmission ger stöd till våldsutsatta kvinnor och har en lägenhet dit de utsatta kan vända sig. Västerås stadsmission har även volontärer som ger samtalsstöd. Utvecklingsmedlen har bland annat gått till att låta personal delta i olika utbildningar och föreläsningar.

Kvinno- och tjejjourer i Norrbotten

Kvinno- och tjejjourer i Norrbotten är en länsförening som enskilda kvinnojourer är anslutna till. Kvinno- och tjejjourer i Norrbotten har bland annat använt medlen till kompetensutveckling.Handledningsträffar har genomförts med anställda från kvinnojourer under ledning av en professionell handledare. Andra aktiviteter har varit en grundutbildning i kvinnojourkunskap samt en styrelse- och föreningsutbildning. Kvinno- och tjejjourer i Norrbotten har även inlett ett arbete med att starta upp en kvinnojour med samisk kompetens.

Källa: Vård- och omsorgsanalys intervjuer och Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

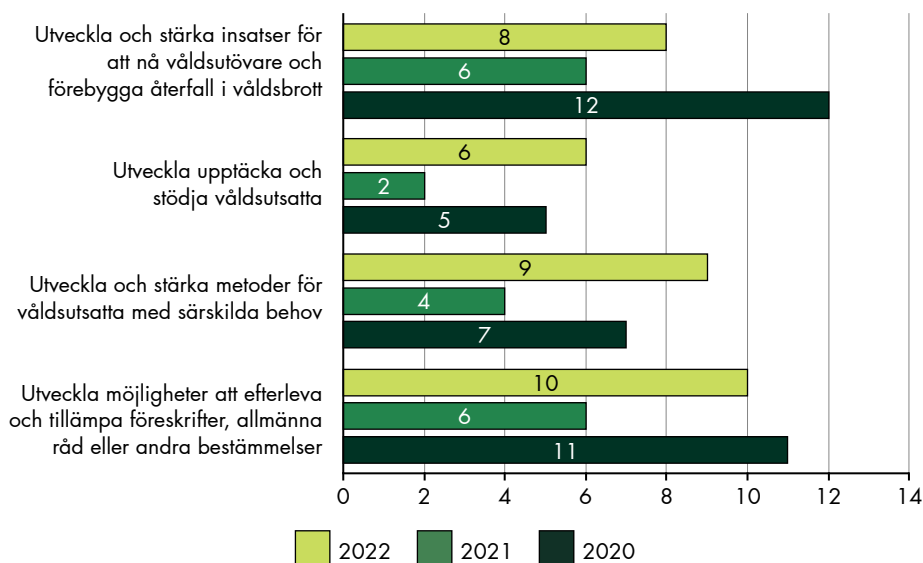
I figur 17 samt i avsnitten nedan redovisar vi hur utvecklingsmedlen har använts av organisationerna kopplat till prioriterade områden för uppdraget. De ideella organisationerna har kunnat använda utvecklingsmedlen inom fyra områden:

- utveckla och stärka verksamheters möjligheter att efterleva och tillämpa gällande regelverk, inklusive deltagande i kompetensutveckling
- verksamma metoder för våldsutsatta med särskilda behov på grund av exempelvis ålder, funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, nationell minoritetstillhörighet, utländsk bakgrund, hedersrelaterat våld och förtryck eller drogrelaterade problem samt personer i prostitution eller människohandel för sexuella ändamål
- verksamhetens förmåga att upptäcka och stödja våldsutsatta barn och vuxna, inklusive flickor och kvinnor som har utsatts för eller riskerar att utsättas för könsstympning samt barn som uppges vara gifta
- insatser för att nå våldsutövare och förebygga återfall i våldsbrott.

Sammantaget för perioden 2020 till 2022 var den vanligaste aktiviteten att utveckla och stärka verksamheters möjligheter att efterleva och tillämpa gällande regelverk, inklusive deltagande i kompetensutveckling. Andra vanliga aktiviteter var att utveckla och stärka insatser för att nå våldsutövare och förebygga återfall i våldsbrott samt att utveckla metoder för våldsutsatta med särskilda behov. Det område som organisationerna har prioriterat minst har varit att upptäcka och stödja våldsutsatta barn och vuxna, inklusive flickor och kvinnor som har utsatts för eller riskerar att utsättas för könsstympning samt barn som uppges vara gifta, se figur 17 (Socialstyrelsen 2020–2022).

Samtidigt är det vanskligt att dra slutsatser om dessa prioriteringar. Som nämnts ovan varierar antalet organisationer som har fått medel från år till år. Organisationerna har även olika fokus och målgrupper. Dessutom har Socialstyrelsen uppgett att de har prioriterat mansjourer och organisationer som företräder särskilt utsatta grupper. De fyra områdena som beskrivs ovan är även breda och kan omfatta många olika typer av aktiviteter.

Figur 17. Antalet ideella organisationer som har använt utvecklingsmedlen till olika områden.

2020: n = 18, 2021: n = 10 och 2022 n = 16. Samtliga organisationer som har fått medel har svarat på frågan och angett ett eller flera svarsalternativ.

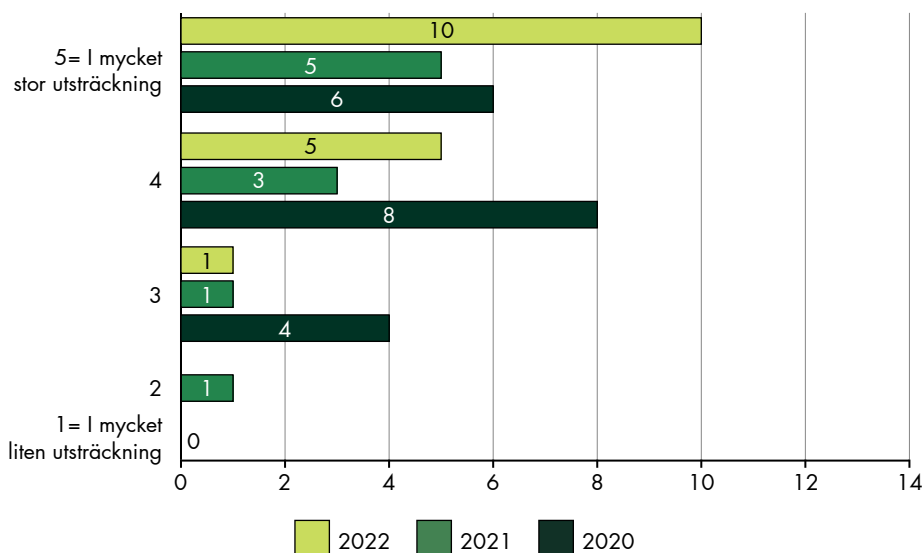
Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

3.4.2 Organisationerna upplever att utvecklingsmedlen har haft stor betydelse

Vår bild från intervjuerna med de ideella organisationerna är att utvecklingsmedlen har haft stor betydelse, eller till och med varit avgörande för att organisationerna ska kunna bedriva sin verksamhet. Samtliga organisationer som vi har intervjuat menar att medlen har möjliggjort att de har kunnat bedriva verksamhet som annars inte hade kunnat existera, och att medlen på sätt hjälper till att fylla ett tomrum. Exempelvis lyfter organisationen ASOV fram att de har nått en målgrupp som inte annars hade vågat söka stöd, eftersom våldet ofta är tabubelagt. Det har varit möjligt att nå målgruppen genom möten, telefonsamtal och filmer som har anpassats till de utsatta personernas behov och deras modersmål. För Ericastiftelsen har utvecklingsmedlen bidragit till att förstärka organisationens klinik, vilket inneburit att de har kunnat hjälpa fler barn. Medlen har också bidragit till att sprida metoder till andra regioner.

I Socialstyrelsens återrapporteringsformulär har organisationerna fått ange på en femgradig skala i vilken utsträckning de har nått förväntade resultat med stöd av utvecklingsmedlen, där 1 motsvarar låg uträkning och 5 hög utsträckning. En tydlig majoritet av organisationerna bedömer att de nått förväntade resultat i hög eller ganska hög utsträckning. Det gäller för uppdragets samtliga år, se figur 18.

Figur 18. Antalet ideella organisationer som anger att utvecklingsmedlen i mycket stor respektive i mycket liten uträkning har bidragit till förväntade resultat.

2020: n = 18, 2021: n = 10 och 2022: n = 16.

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2020–2022.

Flera organisationer som vi har intervjuat lyfter fram att de har följt upp eller utvärderat sina verksamheter. Det har exempelvis skett genom egen forskning, i samarbete med universitet och högskolor eller genom uppföljning av de utsatta personernas erfarenheter av kontakter med organisationerna.

3.4.3 Bristande framförhållning kring utvecklingsmedlen

De ideella organisationerna berättar i intervjuerna att de sena beskederna om medlen gjorde det svårt att planera. Bristen på framförhållning och förutsägbarhet bekräftas även i Socialstyrelsens återrapporteringsformulär. En organisation berättar i intervjun att det har varit viktigt att hålla igång verksamheten även i väntan på besked om medel, men att de har fått ta en ekonomisk risk.

Att storleken på utvecklingsmedel dessutom har varierat mellan olika år har varit särskilt utmanande för vissa organisationer. Det gäller exempelvis WONSA som 2021 fick 250 000 kr och 2022 fick 6 miljoner kronor. För WONSA, liksom andra ideella organisation som är beroende av externa medel, varierar finansieringen från år till år. Men när medlen varierade så stort fick WONSA särskilt svårt att planera, budgetera och skapa en långsiktighet i verksamheten och för personalen.

I övrigt visar intervjuerna att ansökningsprocessen hos Socialstyrelsen har fungerat bra. Några tar upp att det har varit smidigt att ansöka om utvecklingsmedel.

En organisation nämner visserligen att det var lite krångligt att förstå hur de skulle redovisa arvoden till föreläsare i återrapporteringen, men uppskattar samtidigt att de kunnat kontakta Socialstyrelsen när problem uppstått. Även andra har berättat att kontakten med Socialstyrelsen varit bra, till exempel har det varit lätt att få tag på någon som kunnat svara på frågor och Socialstyrelsen har haft ett bra bemötande. En organisation ser positivt på att Socialstyrelsen lägger fokus på innehållet i ansökan i stället för eventuella stafvel eller liknande.

4 Myndighetssamverkan för att stödja spridningen av kompetensstöd

I det här kapitlet beskriver vi vad myndigheterna har gjort inom uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd, tilldelningen av medel till myndigheterna och hur uppdraget förhåller sig till myndigheternas andra uppdrag på våldsområdet. Vi diskuterar också hur samverkan mellan myndigheterna har fungerat. Kapitlet baseras främst på resultatet från våra skriftliga frågor och intervjuer med myndigheterna. När vi skriver myndigheter utan att närmare specificera avser vi Socialstyrelsen, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Barnafrid, Jämställdhetsmyndigheten, Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck samt länsstyrelserna. Kapitlet innehåller många exempel eftersom vi vill belysa hur olika myndigheter ser på samverkan inom uppdraget.

Våra viktigaste resultat:

- Utvecklingsmedels- och kompetensstödsuppdraget är långtifrån det enda uppdraget som myndigheterna har på området. I vissa avseenden har det därför varit svårt att skilja vad en del av myndigheterna har gjort inom ramen för uppdraget från vad de har gjort inom andra uppdrag.
- Uppdraget har inneburit att myndigheterna har samverkat mer. Men myndigheterna har olika uppfattning om hur mycket mervärde samverkan har tillfört. En del myndigheter upplever att samverkan inom uppdraget har varit värdefull. Andra upplever att samverkan inte har tillfört särskilt mycket eller att den varit ineffektiv.
- Myndigheterna har olika uppfattning om i vilken utsträckning deras roll enligt uppdraget ligger i linje med deras vanliga roller.
- Några myndigheter menar att medlen de fått genom uppdraget varit viktiga för deras arbete.

4.1 Skillnader i tilldelning av ekonomiska medel mellan myndigheterna

Myndigheterna har fått olika mycket medel genom uppdraget. Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten har fått medel för genomförandet av uppdraget, medan NCK och Barnafrid både har fått medel för genomförandet av uppdraget samt särskilda stimulansmedel. Tabell 4 visar tilldelningen av medel.

Tabell 4. Medel för genomförandet och särskilda stimulansmedel till myndigheterna inom ramen för uppdraget i kronor.

	2020		2021		2022	
	För genomförandet	Särskilda stimulansmedel	För genomförandet	Särskilda stimulansmedel	För genomförandet	Särskilda stimulansmedel
Socialstyrelsen	4 000 000	-	4 000 000	-	4 000 000	-
Jämställdhetsmyndigheten	2 000 000	-	1 200 000	-	1 500 000	-
NCK	500 000	2 300 000	500 000	1 882 608	500 000	1 500 000
Barnafrid	500 000	2 532 000	500 000	2 032 608	500 000	1 500 000
Länsstyrelserna	Går inte att särskilja från andra uppdrag	2 168 000	Går inte att särskilja från andra uppdrag	1 880 435	Går inte att särskilja från andra uppdrag	-

Källa: Jämställdhetsmyndigheten 2021, 2022b, 2023d; Regeringen 2020a, 2020b, 2021a, 2021b, 2021d; Socialstyrelsen 2023f. Samt information och faktagranskning från myndigheterna.

Det är svårt att exakt särskilja hur mycket medel länsstyrelserna har tilldelats för uppdraget, eftersom en del av medlen till uppdraget har kommit från klumpsummor som länsstyrelserna har fått. Till exempel ingick medel för genomförandet av uppdraget för 2020 i en summa på 110 miljoner kronor som länsstyrelserna fick (Regeringen 2019, 2020b). Det går därför inte att avgöra hur stor del av dessa 110 miljoner kronor som länsstyrelserna har använt till att genomföra uppdraget under 2020. Även för 2021 och 2022 ingår medel till genomförandet av uppdraget till länsstyrelserna i klumpsummor som gäller för mer än uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd, vilket innebär att det inte går att särskilja hur mycket länsstyrelserna har fått för genomförandet av uppdraget.

En av intervjupersonerna från länsstyrelserna säger att det är svårare att veta vilken ambitionsnivå uppdragsgivaren har tänkt sig när det inte är tydligt hur mycket medel länsstyrelserna förväntas använda. Att det inte går att särskilja hur mycket medel länsstyrelserna använder till uppdraget anser vi bidrar till att det blir svårare att särskilja vad länsstyrelserna har gjort inom ramen för uppdraget.

En del som däremot går att särskilja är hur mycket särskilda stimulansmedel länsstyrelser har fått för uppdraget. Totalt har en tredjedel av länsstyrelserna,

7 stycken, tagit del av särskilda stimulansmedel inom ramen för uppdraget. Enligt Socialstyrelsens återrapporteringsformulär har en länsstyrelse tagit del av särskilda stimulansmedel både för 2020 och 2021, två länsstyrelser har bara tagit del av särskilda stimulansmedel för 2020 och fyra länsstyrelser har bara tagit del av särskilda stimulansmedel för 2021.

Länsstyrelserna har använt medlen på olika sätt. Några exempel från 2020:

- Länsstyrelsen Stockholm har använt särskilda stimulansmedel till det nationella projektet *Basutbildningskoncept till utbildare och chefer* (Socialstyrelsen 2021a).
- Länsstyrelsen Värmland har genomfört en kampanj tillsammans med Brottsofferjouren Värmland om vart unga kan vända sig om de riskerar att utsättas för tvångsäktenskap (Socialstyrelsen 2021a).
- Länsstyrelsen Västmanland har gjort en studie tillsammans med Mälardalens högskola om vilka upplevelser kvinnor i missbruk och beroende har av våld och sexuella övergrepp (Socialstyrelsen 2021a).

För mer information om användningen av särskilda stimulansmedel, se Socialstyrelsens uppföljning av uppdraget (Socialstyrelsen 2023f).

4.1.1 Sena besked om särskilda stimulansmedel försvårade planeringen

Flera myndigheter anser att de sena beskeden från regeringen om de särskilda stimulansmedlen påverkat dem negativt. Några myndigheter har fått göra ändringar i planeringen. Till exempel tar Länsstyrelsen i Stockholms län upp att de först beviljades särskilda stimulansmedel som de använde till en nationell kartläggning, för att se hur kommunerna arbetar för att erbjuda kompetenshöjande insatser om baskunskaper och kommunernas behov av stöd för det. De tänkte sedan undersöka hur nationell nivå kunde stötta kommunerna i arbetet och föra ut ett gemensamt baspaket för utbildning. Men eftersom de inte fick ta del av fortsatta stimulansmedel kunde de inte genomföra arbetet som de hade planerat.

Några länsstyrelser hade lagt upp en plan för vad de skulle göra med de särskilda stimulansmedlen för 2021. När de sedan fick besked om att länsstyrelserna inte skulle få ta del av de särskilda stimulansmedlen, blev de tvungna att ändra sin planering. Därefter kom nya besked om att det ändå skulle vara möjligt för länsstyrelserna att ta del av de särskilda stimulansmedlen. Men då var det för sent för att ändra tillbaka till den ursprungliga planeringen.

Regeringsbeslutet om att det bara var NCK och Barnafrid som skulle kunna få ta del av särskilda stimulansmedel för 2021 kom i mars 2021 (Regeringen 2021d). Sedan kom regeringsbeslutet i juni där det framgick att det skulle tillföras ytterligare särskilda stimulansmedel för 2021 och att även länsstyrelserna skulle kunna få ta del av dessa (Regeringen 2021a).

En betydligt lägre andel av de tillgängliga särskilda stimulansmedlen användes 2021 än 2020 och 2022. Vi bedömer att en av förklaringarna till det var att det tillfördes mer medel i början av sommaren, vilket innebar att tiden för att använda medlen var kort. Att de sena påfyllnadsmedlen kan vara en förklaring är också något som Socialstyrelsen tar upp i sin slutredovisning av uppdraget (Socialstyrelsen 2023f).

Vår analys av Socialstyrelsens återrapporteringsformulär visar att för 2020 användes 95 procent av de tillgängliga särskilda stimulansmedlen och för 2022 användes hela det tillgängliga beloppet, medan för 2021 användes mindre än hälften av de tillgängliga medlen, bara 48 procent av de tillgängliga särskilda stimulansmedlen. För 2022 tog bara NCK och Barnafrid del av de särskilda stimulansmedlen, eftersom länsstyrelserna för 2022 inte fick ta del av de särskilda stimulansmedlen.

När vi i stället utgår från andelen använda medel i förhållande till andelen rekvirerade medel är det små skillnader mellan åren. År 2020 användes 95 procent av de rekvirerade särskilda stimulansmedlen, 2021 användes 99 procent av de rekvirerade särskilda stimulansmedlen och 2022 användes hela beloppet som rekvirerades (Socialstyrelsen 2023f).

4.1.2 Ingen förhandsinformation om att uppdraget inte skulle fortsätta 2023

Myndigheterna informerades inte förväg om att uppdraget skulle upphöra. Några myndigheter var förvånade över att de inte fick någon förhandsinformation om det. Samtidigt påpekar en myndighet att de sällan får information om att tidsbegränsade uppdrag inte förlängs, men att myndigheten ändå blev överraskad då uppdraget pågått under en lång tid.

4.2 Myndigheterna har flera uppdrag på området

En viktig del av uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd är att myndigheterna ska samverka för att stödja spridningen och underlätta mottagandet av kompetensstöd. Vi upplever att det i vissa aspekter är svårt att särskilja vad en del av myndigheterna har gjort inom uppdraget från vad de gör inom andra uppdrag.

För att förstå myndigheternas roll i det här uppdraget är det viktigt att även ha en bild deras grunduppdrag. Vi beskriver grunduppdragen kortfattat i faktarutan.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen ska bland annat ta fram föreskrifter, kunskapsstöd och statistik för hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Det framgår av förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen. Socialstyrelsen ska också göra uppföljningar och utvärderingar, utfärda legitimationer och dela ut statsbidrag (Socialstyrelsen 2023c). En del av Socialstyrelsens arbete på våldsområdet utgår från Socialstyrelsens instruktion. Men en stor del av Socialstyrelsens arbete på våldsområdet utgår från regeringsuppdrag (Statskontoret 2021).

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har funnits sedan 2018 (Jämställdhetsmyndigheten utan årtal). Enligt förordningen (2017:937) med instruktion för Jämställdhetsmyndigheten ska Jämställdhetsmyndigheten bland annat "arbeta med uppföljning, analys, samordning, kunskap och stöd i syfte att nå de jämställdhetspolitiska målen". Jämställdhetsmyndigheten har också det nationella samordningsansvaret för arbetet mot prostitution och människohandel. Jämställdhetsmyndigheten har även flera regeringsuppdrag på våldsområdet (Jämställdhetsmyndigheten 2023), bland annat har myndigheten ett uppdrag som handlar om att höja kunskapen om vilken påverkan våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck har på arbetslivet (Regeringen 2022a).

Nationellt centrum för kvinnofrid

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) finns vid Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset (NCK 2023a). NCK inrättades 2006, men även innan dess bedrevs verksamhet i form av Rikskvinnocentrum (NCK 2008, 2021). Enligt grunduppdraget ska NCK sprida kunskap om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. I uppdraget ingår också att sammanställa och bedriva forskning, analysera behovet av ny forskning, hålla i utbildningar och vara ett stöd till myndigheter och organisationer (Regeringen 2011). NCK driver också Kvinnofridslinjen som ger stöd till de som utsätts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld (NCK 2023d).

Barnafrid

Barnafrid vid Linköpings universitet är ett nationellt kunskapscentrum om våld och andra övergrepp mot barn (Barnafrid 2021). Linköpings universitet har haft uppdraget sedan 2015. Enligt grunduppdraget ska Barnafrid samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn. I det ingår bland annat att identifiera kunskapsbehov, sammanställa och sprida kunskap till yrkesverksamma och vara en länk mellan forskning och praktik (Regeringen 2015).

Länsstyrelserna

I varje län finns en länsstyrelse som ansvarar för den statliga förvaltningen i länet. Länsstyrelserna ska verka för att nationella mål får genomslag samtidigt som de ska ta hänsyn till de regionala förhållandena och förutsättningarna. Länsstyrelserna ska bland annat arbeta sektorsövergripande och samordna samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. De ska också främja samverkan mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer (1 och 2 §§ förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion).

Sedan den 1 januari 2022 gäller förordningen (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor. Enligt förordningen ska länsstyrelserna bland annat stödja och bidra till utbildning och kompetensutveckling i länet samt samverka med kommuner, regioner, berörda myndigheter och aktörer. Förordningen innebär att länsstyrelserna har ett permanent uppdrag på våldsområdet. Men även innan förordningen började gälla hade länsstyrelserna uppdrag på våldsområdet (Regeringen 2017).

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

Den 1 oktober 2022 inrättades Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland enligt förordningen (2022:1345). Sedan 2005 har Länsstyrelsen Östergötland haft i uppdrag att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt andra regeringsuppdrag på området (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck utan årtal-a). Verksamheten ska bidra till ett strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på nationell, regional och lokal nivå samt samla och sprida kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck baserad på forskning och beprövad erfarenhet. Det framgår av förordningen (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Enligt Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck har verksamheten under 2023 präglats av organisations- och verksamhetsutveckling med utgångspunkt i förordningen (2022:1345) för att säkerställa att verksamheten har den förmåga som förordningen kräver samt de strukturer och verktyg som krävs för att kunna göra en analys av resultat och effekter på området.

4.2.1 Andra uppdrag har påverkat Socialstyrelsens fokus

I Socialstyrelsens uppgifter inom uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd ingick både att erbjuda och stödja spridningen av kompetensstöd i samverkan med andra myndigheter samt att fördela medel (Regeringen 2020b). Vid fördelning av utvecklingsmedel till ideella organisationer beskriver Socialstyrelsen att de har prioriterat särskilt utsatta grupper och mansjourer.

Socialstyrelsens fokus i uppdraget har till stor del påverkats av myndighetens andra regeringsuppdrag. Under 2020 till 2022 har Socialstyrelsen till exempel haft fokus på hedersrelaterat våld och våldsutövare, eftersom Socialstyrelsen har haft stora uppdrag på de områdena. För Socialstyrelsen har uppdraget mer handlat om att få en uppfattning om vad andra gör och sprida befintligt kompetensstöd än att ta fram nytt kompetensstöd.

I uppdraget ingick också att Socialstyrelsen skulle samordna, följa upp och redovisa uppdraget på nationell nivå (Regeringen 2020b). Socialstyrelsen har redovisat två rapporter om uppdraget: en delrapport under 2021 (Socialstyrelsen 2021a) och en slutrapport under 2023 (Socialstyrelsen 2023f).

4.2.2 Jämställdhetsmyndigheten anser att de borde haft en mer samordnande roll tillsammans med Socialstyrelsen

Enligt uppdraget skulle Jämställdhetsmyndigheten bland annat ”främja enhetlighet och synergier mellan länen och särskilt stödja utvecklingen inom hälso- och sjukvård samt samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten” (Regeringen 2020b). Jämställdhetsmyndigheten nämner att det i uppdraget fanns andra myndigheter med ansvar för hälso- och sjukvården och därför borde ett sådant stöd inte ges enbart av Jämställdhetsmyndigheten utan samordnat inom uppdraget. Jämställdhetsmyndigheten pekar även på att deras ordinarie roll är att ge stöd till genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Jämställdhetsmyndigheten anser att de därför borde haft en samordnade roll inom utvecklingsmedels- och kompetensstödsuppdraget tillsammans med Socialstyrelsen som har ett kunskapsstyrande ansvar inom området. Jämställdhetsmyndigheten menar att de har andra uppdrag tillsammans med Socialstyrelsen där de har fått en mer passande roll, till exempel uppdraget om ökad upptäckt av våld (Regeringen 2022a). Där är Jämställdhetsmyndighetens roll att samordna, medan Socialstyrelsens roll är att vara kunskapsstyrande.

Även Socialstyrelsen lyfter fram att det hade varit rimligt om Jämställdhetsmyndigheten haft en mer samordnande roll i uppdraget. Styrningen av arbetet med att mäns våld mot kvinnor ska upphöra utgår numera från den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det är Jämställdhetsmyndigheten som ansvarar för att följa upp och samordna insatser inom ramen för strategin. Eftersom uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd har koppling till den nationella strategin, menar Socialstyrelsen att det hade varit rimligt att Jämställdhetsmyndigheten även hade haft en samordnade roll i det här uppdraget.

Jämställdhetsmyndigheten uppger att de i stället för att främja enhetlighet och synergier på egen hand, har verkat för att uppdraget som helhet ska bidra till det. Eftersom Jämställdhetsmyndigheten har det nationella samordningsansvaret för

prostitution och människohandel samt sexuell exploatering av barn, har de även bidragit inom det området. De har också bidragit genom aktiviteter för att inkludera våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i arbetsmiljöarbetet, där de har ett annat uppdrag.

Jämställdhetsmyndigheten beskriver att det nationella samordningsansvaret för prostitution och människohandel innebär aktiviteter oavsett uppdrag. Trots det har uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd bidragit, eftersom arbetet mot prostitution och människohandel generellt är lågfinansierat. Att myndigheten fick ta del av medel inom uppdraget har inneburit att de kunnat hålla utbildningar.

I Jämställdhetsmyndighetens uppgifter i uppdraget ingick också att lämna synpunkter till Socialstyrelsen på ansökningarna om särskilda stimulansmedel (Regeringen 2020b), vilket Jämställdhetsmyndigheten också har gjort (Socialstyrelsen 2021a).

Jämställdhetsmyndigheten gör en del av uppgifterna inom uppdraget oavsett

Enligt uppdraget skulle Jämställdhetsmyndigheten även bistå Socialstyrelsen, samt i samverkan med länsstyrelserna, NCK, Barnafrid och regionerna stödja spridningen av stödet (Regeringen 2020b). Jämställdhetsmyndigheten uppger att de har gett stöd till Socialstyrelsen inom ramen för uppdraget, men menar samtidigt att uppdraget inte haft någon större inverkan på Jämställdhetsmyndighetens och Socialstyrelsens samverkan, eftersom de båda myndigheterna har god samverkan även utan uppdraget.

Beträffande stöd till länsstyrelserna är det något Jämställdhetsmyndigheten gör strukturerat genom det gemensamma ansvaret för stöd till genomförandet av nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor där Jämställdhetsmyndigheten har det nationella ansvaret och länsstyrelserna det regionala.

4.2.3 NCK:s roll är i linje med deras grunduppdrag

NCK menar att deras grunduppdrag som nationellt kunskapscentrum är att samla och sprida kunskap samt att uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd på så sätt är en fortsättning på det de redan gör. NCK upplever att deras roll i uppdraget har varit tydlig och att målen för uppdraget är samma mål som de arbetar efter som nationellt kunskapscentrum. NCK tycker att det är bra att det är dessa mål som betonas i uppdraget. NCK upplever inte att uppdraget har ändrat inriktningen på deras arbete. Men det har gett NCK en möjlighet att utveckla arbetet.

NCK tar också upp att de har arbetat mer med prostitution och människohandel än de har gjort tidigare i uppdraget, eftersom det särskilt har nämnts i uppdraget för 2020–2022.

I uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd ingick att NCK bland annat skulle vidareutveckla och erbjuda kompetensstöd i samverkan med Socialstyrelsen samt stödja spridningen av kompetensstöd i samverkan med de andra myndigheterna och regionerna (Regeringen 2020b). NCK beskriver att de inom ramen för uppdraget har fortsatt att utveckla *Webbstöd för kommuner*, *Webbstöd för vården* och *Webbkurs om våld*. Från början tog NCK fram *Webbstöd för vården* tillsammans med Socialstyrelsen (NCK 2022) och *Webbkurs om våld* tillsammans med länsstyrelserna och Socialstyrelsen (NCK 2023b). Enligt uppföljningen för uppdraget för 2016-2018 ansåg NCK och länsstyrelserna att uppdraget var avgörande för utvecklingen och spridningen av webbkursen och webbstöden (Socialstyrelsen 2019). På så sätt har NCK byggt vidare på det som tagits fram och utvecklats inom tidigare perioder av uppdraget.

NCK har också inom ramen för uppdraget genomfört utbildningsinsatser och föreläsningar för regioner, kommuner och myndigheter. NCK har också producerat och spridit nya nummer av magasinet *Att arbeta mot våld*. Uppdraget har varit avgörande för att producera och utveckla magasinet. När det inte har funnits medel genom uppdraget har heller inget magasin kunnat produceras.

NCK har även gett stöd till andra myndigheter som ingår i uppdraget. Till exempel höll NCK i pilottestningen av Socialstyrelsens fördjupade utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck. NCK menar att det troligtvis är något som de skulle ha gjort även om de inte hade haft uppdraget, men att uppdraget gav dem möjlighet att lägga mer tid på det. NCK upplever även att uppdraget stärkt dem som nationellt kunskapscentrum, eftersom NCK har kunnat utveckla stöd som de inte hade haft möjlighet att utveckla annars.

Möjlighet att fokusera mer på spridning med uppdraget

NCK upplever att det här uppdraget skiljer sig från andra uppdrag genom att det har varit så brett. De har också kunnat lägga in och samla annat kompetensstöd som de har tagit fram i andra uppdrag och sprida det inom ramen för uppdraget. Nu när uppdraget har tagit slut beskriver NCK att de har fått dra ner på sitt arbete med att vidareutveckla *Webbstöd för vården* och *Webbstöd för kommuner*. Även om de fortfarande uppdaterar sin webbplats, så har de inte möjlighet att göra det i samma utsträckning som tidigare.

NCK tar också upp att de inte har kunnat ta fram något nytt nummer av magasinet. De tidigare numren av magasinet har varit ett sätt att sprida information om kompetensstöden. NCK beskriver att när de inte har de särskilda stimulansmedlen behöver de göra hårdare prioriteringar. När det står mellan att prioritera att hjälpa våldsutsatta kvinnor via Kvinnofridslinjen eller att göra uppdateringar på webbplatsen har NCK generellt prioriterat Kvinnofridslinjen.

4.2.4 Barnafrids roll är i linje med deras grunduppdrag

Barnafrid tycker att uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd är i linje med deras grunduppdrag. Uppdraget innebar att Barnafrid bland annat skulle erbjuda kompetensstöd i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna, samt stödja spridningen av kompetensstöd i samverkan med de andra myndigheterna och regionerna (Regeringen 2020b). Barnafrid anser att uppdraget har bidragit till att lyfta fram Barnafrids roll som en av de nationella aktörerna inom området.

Barnafrid ser att det har funnits vissa synergier med andra regeringsuppdrag som de har haft under tiden uppdraget pågick. Det gäller till exempel uppdraget om kunskaphöjande insatser riktade mot personalen i barn- och ungdomspsykiatri och första linjens psykiatri (Regeringen 2018). Inom ramen för det uppdraget tog Barnafrid fram *Basprogrammet om våld mot barn och unga* (Barnafrid utan årtal-a). Basprogrammet är en digital utbildning som är tänkt att ge grundläggande kunskaper om våld mot barn till yrkesverksamma (Barnafrid utan årtal-b). Barnafrid uppger att de inom ramen för utvecklingsmedels- och kompetensstödsuppdraget har spridit och vidareutvecklat *Basprogrammet om våld mot barn och unga*. Bland annat har de lagt till tre nya kapitel och utvecklat fördjupningsmaterial. För att sprida information om Basprogrammet har de till exempel varit med på olika nätverksmöten, utbildningstillfällen och konferenser. Flera av utbildningssatsningarna har särskilt varit inriktat mot SKR:s och länsstyrelsernas utvecklingsledare.

Barnafrid ser betydelsen av att utveckla konkreta och användbara kunskapsstöd som på ett systematiskt och långsiktigt sätt kan stödja kunskapsutvecklingen när det gäller våld i nära relationer. Barnafrid menar att de inom sitt grunduppdrag har möjlighet att fortsätta arbetet som har startats upp under uppdraget. Barnafrid upplever att de särskilda stimulansmedlen var värdefulla, men ser samtidigt att de lika gärna hade kunnat få dem utanför uppdraget.

4.2.5 Kompetensutveckling ingår i länsstyrelsernas uppgifter oavsett om uppdraget finns eller inte

Kompetensutveckling på området ingår i länsstyrelsernas uppgifter oavsett om de har uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd eller inte. Det har därför funnits en överlappning mellan det här uppdraget och länsstyrelsernas andra uppdrag. Ett annat exempel på en likhet mellan det här uppdraget och länsstyrelsens uppgifter utanför uppdraget är att de ger stöd till samverkan i länet. Några länsstyrelser nämner även att det har förekommit en överlappning mellan det här uppdraget och vad länsstyrelserna skulle göra enligt förordningen (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor. Även kopplingen

till målsättning 2 och 4 (och till viss del även mål 1) i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor nämns som en överlappning. Att länsstyrelserna ska verka för att nationella mål får genomslag innebär att de även ska verka för att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor får genomslag.

Några länsstyrelser nämner även andra uppdrag som hade synergier eller överlappning med utvecklingsmedels- och kompetensstödsuppdraget. Det gäller till exempel länsstyrelsernas vägledningsuppdrag som handlar om att ge information om den nya lagstiftningen kring våldsutövare. En länsstyrelse nämner att den ofta gör aktiviteter som svarar mot mer än ett uppdrag. Det är inte heller bara med uppdrag fokuserade på våld som länsstyrelserna kan se att det finns synergier med. Till exempel nämner några länsstyrelser synergier med uppdrag som har fokus på brottsförebyggande eller funktionshinderspolitiken.

Olika bild av i vilken utsträckning uppdraget går att särskilja från andra

När det gäller på vilket sätt länsstyrelserna upplever att uppdraget har skiljt sig från länsstyrelsernas andra uppdrag på våldsområdet menar några länsstyrelser att uppdraget har bidragit till en riktning och myndighetssamverkan. Andra tar upp målgrupperna för materialet eller vad som ska spridas som en skillnad jämfört med andra uppdrag. Till exempel nämns att kommunerna eller kommuner (och regioner) har varit i fokus eller att länsstyrelserna inte själva har behövt ta fram egna metodstöd. Utvecklingsmedel nämndes också av någon länsstyrelse som något som skiljer uppdraget från andra uppdrag.

Några länsstyrelser nämner att de inte har skiljt eller inte har kunnat skilja vad länsstyrelserna skulle göra enligt det här uppdraget från vad länsstyrelserna skulle göra enligt andra uppdrag. Några menar att de under tidigare uppdragsperioder kunde se tydligare skillnader mellan uppdraget och länsstyrelsernas andra uppdrag, men att de inte kan göra det längre.

Uppdraget har påverkat prioriteringar om kompetensstöd

Flera länsstyrelser uppger att uppdraget har påverkat vad de prioriterar när det gäller kompetensstöd på våldsområdet. Några tar upp att genomförandeplanen tillsammans med de behov som har identifierats i länet har påverkat vad som har blivit fokus för deras arbete. Genomförandeplanen har även använts vid dialog med kommuner och regioner.

Andra exempel på hur uppdraget har påverkat länsstyrelsernas arbete är att de har prioriterat bedömningsmetoden FREDA, föreskrifter, webbutbildningar samt kunskap som myndigheterna behöver hjälp med att sprida. Ett annat exempel som länsstyrelserna tar upp på hur uppdraget har bidragit är att de har kunnat lägga mer fokus på kompetensutveckling på en fördjupad nivå. Någon nämner att uppdraget har bidragit till att de har prioriterat våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och

förtryck samt prostitution och människohandel. Det finns även några länsstyrelser som upplever att uppdraget inte har påverkat deras prioriteringar.

Både likheter och skillnader i vad länsstyrelserna har fokuserat på inom uppdraget

Vi har frågat länsstyrelserna vad de har gjort inom ramen för uppdraget. Vi ser flera likheter i vad de har fokuserat på, men det finns också vissa skillnader. Flera länsstyrelser har gett kompetenshöjande insatser om våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och bedömningsmetoden FREDA. Flera länsstyrelser har också spridit material, som webbkurser från myndigheterna. Några har haft utbildningar om barn eller grupper med särskilda sårbarheter, exempelvis äldre eller personer med funktionsnedsättningar. Chefer, strateger, handläggare och personal är exempel på grupper som varit målgrupper för utbildningarna. Flera länsstyrelser har riktat insatser till kommuner och socialtjänsten. Det är även vanligt att ideella organisationer har deltagit i länsstyrelsernas aktiviteter. Några har gett insatser till hälso- och sjukvården. Även andra typer av aktörer såsom skolan, rättsväsendet eller andra myndigheter nämns som målgrupper för länsstyrelsernas arbete.

Att det finns skillnader är förståeligt med tanke på att länsstyrelserna har utrymme att göra anpassningar utifrån lokala behov. Dessutom ser vi att det finns många gemensamma nämnare med andra uppdrag som länsstyrelserna har. Det talar också för att vissa skillnader mellan länsstyrelserna skulle kunna kopplas till skillnader i tolkning av vad som ingår i uppdraget respektive faller inom andra uppdrag. Därför är vi försiktiga med att dra några slutsatser om eventuella skillnader mellan länsstyrelsernas insatser.

4.2.6 Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck har varit samverkanspart i uppdraget

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck beskriver att de inom ramen för uppdraget, bevakat frågor om hedersrelaterat våld och förtryck samt bistått andra aktörer kring specifika insatser. Det gäller till exempel vid framtagandet av Socialstyrelsens fördjupade fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck och Barnafrids utbildningsmaterial.

När uppdraget påbörjades var Nationella kompetensteamet inskrivet som samverkande aktör (Regeringen 2020). Under uppdragets gång har dock Nationella kompetensteamet övergått till att bli Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck med ett nytt permanent grunduppdrag. Det har skapat utmaningar i förhållande till redan pågående uppdrag som följt med från Nationella kompetensteamet till Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck upplever att det i skrivningarna i uppdraget finns en viss otydlighet kopplat till deras roll i uppdraget. I uppdraget står ”Avseende frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck ska arbetet ske i samverkan med det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland län” (Regeringen 2020b). Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck beskriver att de tolkar uppdraget som att de ska vara bollplank för alla myndigheterna, men menar att det även är möjligt att tolka uppdraget som att de främst ska vara bollplank till länsstyrelserna.

4.2.7 Myndigheterna ska även samråda med SKR och NNS

Enligt uppdraget skulle myndigheterna samråda med Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS) och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) (Regeringen 2020b) i genomförandet av uppdraget. Enligt Socialstyrelsen ingår SKR i den myndighetsgemensamma arbetsgruppen och i chefssamordningsgruppen.

SKR tycker det är positivt att de ingår i arbetsgruppen och chefssamordningsgruppen. Enligt Socialstyrelsen har NNS godkänt och lämnat synpunkter på genomförandeplanen.

4.3 Mer samverkan men delad bild om hur mycket mervärde samverkan tillfört

Vår slutsats är att uppdraget har lett till mer myndighetssamverkan. Men det här är långtifrån det enda uppdraget eller sammanhanget där myndigheter samverkar med varandra. Utifrån vår utvärdering blir frågan därmed: Hur mycket mervärde har samverkan inom ramen för uppdraget tillfört?

Vår bild är att myndigheterna har olika uppfattning om hur värdefull samverkan har varit. En del myndigheter upplever att samverkan inom ramen för uppdraget varit värdefull. Andra upplever att samverkan inte har tillfört särskilt mycket eller att den varit ineffektiv. I Socialstyrelsens delredovisning för 2020 nämns att arbetet i den myndighetsgemensamma arbetsgruppen behövde ”bli mer effektivt för att stödja implementering och långsiktighet i kunskapsspridningen” (Socialstyrelsen 2021a).

Några positiva aspekter som myndigheter tagit upp med uppdraget är att det har bidragit till en gemensam riktning för myndigheterna och till informationsöverföring mellan myndigheterna. Någon beskriver att även om det finns andra forum för samverkan fyllde den myndighetsgemensamma arbetsgruppen ett mer operativt syfte än samverkan som sker i större nätverk. Andra upplever att samverkan inom ramen för uppdraget har spelat ut sin roll när det finns andra samverkansstrukturer

eller att uppdraget inte har bidragit till samordning i tillräcklig utsträckning. Flera nämner att det tog lång tid att ta fram genomförandeplanen.

4.3.1 Många perspektiv kan både vara en styrka och utmaning

Att uppdraget bidrar till myndighetssamverkan är något som flera myndigheter ser som en styrka. Några beskriver uppdraget som en struktur för spridning och samordning, till exempel att uppdraget ger en plattform för samverkan och att det är ett användbart forum för att hålla varandra uppdaterade om kunskapspridningen. Någon tar upp att det är en bra tanke bakom uppdraget att samordna spridningen av den stora mängden kunskap som finns och att det är bra att ha strukturen för att föra ut och att även statsbidrag ingår i detta. En annan myndighet menar att det är en styrka att myndigheterna har möjlighet att stämma av med varandra. En annan styrka är att uppdraget tar tillvara myndigheternas olika kompetenser.

Några tycker att det är positivt att både den nationella och regionala nivån ingår, till exempel ”kopplingen mellan nationella kunskapsmyndigheter, länsstyrelsernas regionala roll och kännedom om regionala förutsättningar och kommunerna”. Någon tar upp att det har varit värdefullt för länsstyrelserna att kunna bidra med mer kunskap om förutsättningarna på lokal och regional nivå till de nationella myndigheterna.

Men det finns också utmaningar. Någon ser samsyn i genomförandet som något som både är en styrka och utmaning när det gäller hur myndigheterna ska samverka inom ramen för uppdraget. Någon annan tar upp att det är en utmaning att det är många myndigheter med olika uppdrag och ingångar, vilket gör att det finns olika syn på vad som ska prioriteras samtidigt som det är något som visar att uppdraget behövs.

Några myndigheter upplever att uppdraget har blivit för spretigt med tiden när fler myndigheter och perspektiv har tillkommit. Några ser därför ett behov av att smalna eller avgränsa uppdraget. Till exempel uttrycker någon att målen med uppdraget behöver avgränsas och bli mer stringenta utifrån nuvarande utvecklingsområden. Om uppdraget ska fortsätta behövs omtag av hur uppdraget ska drivas och formuleras. Någon annan framför att det är en svaghet att uppdraget är ganska allmänt hållet, eftersom det öppnar upp för tolkningar av myndigheternas ansvar och roller samt vad som ingår och ska prioriteras.

4.3.2 Oklart om uppdraget har bidragit till samordning

Några myndigheter anser att riktning, prioritering eller nationellt samordnat budskap är uppdragets styrkor. Några ser även ett behov av mer prioriteringar eftersom det ibland har varit svårt för länsstyrelserna att veta vad de ska prioritera att sprida, till exempel när myndigheterna kommer med flera olika material

samtidigt. En utmaning som någon myndighet lyfter är att det har varit otydligt när och vad som ska spridas och att det har funnits flera olika webbkurser och liknande uppdrag till olika aktörer.

Vi ser vissa exempel som tyder på att samverkan har varit positiv. Några myndigheter berättar att de har gett stöd till andra. Flera hjälpte till inför en ”boostingdag” för utbildare. Uppdraget har också kunnat bidra till gemensam kunskapsspridning. Den myndighetsgemensamma arbetsgruppen har kunnat användas för att planera spridningsinsatser av kompetensstöd. Några myndigheter tar upp att en gemensam kunskapsspridning ger legitimitet. En myndighet nämner att ansvariga för andra uppdrag på myndigheten som handlar om kunskap på våldsområdet har kunnat vända sig till den myndighetsgemensamma arbetsgruppen för att få synpunkter.

Samtidigt beskriver någon att myndigheterna generellt har gjort få aktiviteter tillsammans och att uppdraget snarare handlade om att hålla sig informerad om vad andra gör. Vissa myndigheter upplever att samordningen inte har varit tillräcklig eller att myndigheterna inte gjort tillräckligt mycket gemensamma insatser inom uppdraget. Till exempel uttrycker någon att det finns en tendens att planering av insatser sker inom respektive myndighet och att insatser skulle behöva utformas gemensamt utifrån ett helhetstänk. Någon annan uttrycker att under 2020–2022 tog alla myndigheterna det material som de hade och spred det på det sätt som respektive myndighet själv ville, medan myndigheterna under tidigare uppdragsperioder tog fram mer gemensamma produkter. Till exempel tog NCK, länsstyrelserna och Socialstyrelsen tillsammans fram *Webbkurs om våld* under tidigare perioder av uppdraget. Någon beskriver att nu när fler myndigheter har ingått i uppdraget har uppdraget främst genomförts inom ramen för de involverade myndigheterna och deras ansvarsområde snarare än samordnat.

4.3.3 Samverkan sker även utanför uppdraget

Några myndigheter upplever att myndighetssamverkan inom ramen för uppdraget inte tillför särskilt mycket längre. Idag finns fler forum för samverkan. Det finns flera nätverk och uppdrag där myndighetssamverkan sker. Ett exempel på ett forum för samverkan är att NCK håller i *Nationell myndighetssamverkan och kunskapsutbyte för kvinnofrid*, som är en grupp som består av 26 nationella myndigheter, länsstyrelserna och SKR (NCK 2023c). Jämställdhetsmyndigheten har ett myndighetsnätverk som syftar till att stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (Jämställdhetsmyndigheten 2023b). Myndigheterna har nämnt att de samverkar utanför uppdraget med någon eller några av de andra myndigheterna som ingår i uppdraget. Det finns även andra uppdrag där det står inskrivet att en eller

flera myndigheter ska samverka med varandra. Att det sker mycket samverkan på området visar även Statskontorets analys av myndigheters arbete med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Enligt Statskontoret är det många myndigheter som samverkar kopplat till strategin och mest samverkan görs kopplat till målet om förbättrad kunskap och metodutveckling (Statskontoret 2021).

En myndighet beskriver att det idag finns annan samverkan utanför uppdraget och att det därför i viss mån blev dubbelarbete, samverkan kan därmed ske kopplat till andra uppdrag istället. Någon anser att det är viktigt att kunskapsbärande myndigheter får uppdrag och ska samverka, men att uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd inte borde vara utformat som det har varit tidigare längre. Samtidigt lyfter någon fram att samverkan inom ramen för den myndighetsgemensamma arbetsgruppen är annorlunda jämfört med de större myndighetsnätverken, eftersom arbetsgruppen har ett mer operativt syfte. Det blir annorlunda där när samverkan sker mer kontinuerligt på ett annat sätt.

Det är samtidigt inte givet att samverkan alltid tillför stort mervärde. Någon beskriver att det kan förekomma att samma personer medverkar på flera olika samverkansmöten och att det är för låg strategisk nivå på samverkan och att det inte sker strategisk styrning.

4.3.4 Olika syn på om ansvarsfördelningen varit tydlig

Vissa myndigheter menar att ansvarsfördelningen har varit tydlig, medan andra anser att den varit otydlig eller ser behov av att förtydliga den. Bland de som upplever att ansvarsfördelningen har varit tydlig är det vissa som bara skriver eller säger att ansvarsfördelningen är tydlig eller bra när de får frågan om hur de ser på ansvarsfördelningen. Andra är mer specifika, till exempel nämner vissa specifika myndigheters roller, bland annat att det är bra att Socialstyrelsen har varit sammankallande myndighet. Någon nämner att det är ett bra arbetssätt att länsstyrelserna sprider material som andra myndigheter tar fram.

Bland myndigheterna som upplever att ansvarsfördelningen har varit otydlig tar vissa upp mer generella aspekter. Några menar att det borde ha funnits en större tydlighet i begreppet samverkan och vilken betydelse den kan ha för respektive myndighet. Samverkan har vid vissa tillfällen varit utmanande på grund av otydlighet mellan aktörerna. Andra tar upp att det ibland har funnits otydlighet kopplat till liknande uppdrag, och att det har varit otydligt med mandat eftersom myndigheterna har haft olika uppdrag. Någon upplever att ansvarsfördelningen var tydlig i beskrivningen av uppdraget, men att det sedan har varit otydligt vem som har lett arbetet i särskilda områden. Någon annan efterfrågar en delegationsordning så att det hade varit lättare att veta vad som ska prioriteras att spridas när liknande

material tas fram. Några anser att otydlighet i ansvarsfördelningen är en utmaning för samverkan mellan myndigheterna.

Vissa beskriver en otydlighet i specifika aspekter, exempelvis kopplingen mellan de nationella myndigheternas roll och länsstyrelsernas roll. Vissa länsstyrelser upplever att det har varit oklart vilka förväntningar länsstyrelserna kan ha på de nationella myndigheterna när det gäller att få stöd vid specifika utbildningsinsatser i respektive län. Några nämner otydlighet kopplat till specifika myndigheter, till exempel att det var oklart om Jämställdhetsmyndigheten och Barnafrid skulle ge regionalt stöd eller stöd till länsstyrelserna. En annan anser att det var otydligt hur Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten och Nationella kompetenscentrumet mot hedersrelaterat våld och förtryck skulle stötta länsstyrelserna.

Några myndigheter upplever att ansvarsfördelningen har blivit otydligare när det tillkom fler aktörer till uppdraget. Andra menar att ansvarsfördelningen har förtydligats i genomförandeplanen.

4.3.5 Framtagandet av genomförandeplanen tog tid

Flera myndigheter berättar i intervjuerna att det tog tid att ta fram genomförandeplanen. I uppdraget ingick att Socialstyrelsen i samverkan med de andra myndigheterna skulle lämna en redogörelse för hur uppdraget om kompetensstöd skulle genomföras (Regeringen 2020b). Socialstyrelsen tog därför fram en genomförandeplan tillsammans med länsstyrelserna, Jämställdhetsmyndigheten, NCK och Barnafrid (Socialstyrelsen 2020). En förklaring till att det tog tid att ta fram genomförandeplanen var att nya myndigheter tillkom till uppdraget, vilket innebär att det var nödvändigt att hitta de nya rollerna. Några exempel på andra faktorer som också har tagits upp som förklaringar till att det tog tid är pandemin, att det var många aktörer som ingår i uppdraget eller att Socialstyrelsen inte har processlett arbetet.

Annan kritik mot genomförandeplanen handlar om att den inte var tillräckligt tydlig. Till exempel menar någon att den inte hade någon betydelse, eftersom den var så diffus att den inte gick att följa upp. Någon annan beskriver att genomförandeplanen hade större betydelse under tidigare perioder av uppdraget, medan myndigheterna under den senaste perioden gjorde vad de skulle gjort oavsett om uppdraget hade funnits eller inte. Därför stod arbetet som krävdes med att ta fram genomförandeplanen inte i proportion till det värde som den tillförde.

Men det framkommer också positiva kommentarer om genomförandeplanen. Till exempel att den förtydligade ansvarsfördelningen. Någon anser att det snarare var processen att ta fram genomförandeplanen än själva planen i sig som var viktig. Några länsstyrelser berättar att de har använt genomförandeplanen i dialogen med kommuner och regioner.

4.3.6 Länsstyrelserna fick information från den myndighetsgemensamma arbetsgruppen

Det fanns en myndighetsgemensam chefsamordningsgrupp och en myndighetsgemensam arbetsgrupp för uppdraget. Chefsamordningsgruppen skulle träffas minst två gånger per år och leda ”utvecklingen av arbetet med kompetensstöd på en övergripande nivå”, medan arbetsgruppen var tänkt att fungera ”som en operativt arbetande grupp” (Socialstyrelsen 2020). Eftersom alla länsstyrelserna inte ingår i chefsamordningsgruppen och arbetsgruppen har vi ställt några särskilda frågor till länsstyrelserna om hur de ser på informationsöverföringen och påverkansmöjligheterna.

Många länsstyrelser uppger att de fick information från den myndighetsgemensamma arbetsgruppen. Exempelvis fick de information via länsstyrelsernas nationella samordnare, eller vid länsstyrelsernas nationella nätverksträffar eller löpande information från arbetsgruppen.

Däremot menar några länsstyrelser att det fanns en otydlighet kopplat till chefsamordningsgruppen. Till exempel var det otydligt vilken roll chefsamordningsgruppen hade. En av länsstyrelserna skriver att trots att de fick löpande information från arbetsgruppen så var det ändå svårt att särskilja det här uppdraget från andra uppdrag.

Flera länsstyrelser upplever att de hade möjlighet att påverka eller framföra önskemål. Men det finns också några länsstyrelser som upplever att de hade begränsade påverkansmöjligheter. Till exempel nämner en länsstyrelse att myndigheterna arbetade utifrån sina regeringsuppdrag och att det minskade möjligheterna att påverka. Några länsstyrelser skriver att de inte kände till påverkansmöjligheterna och att det inte var tydligt exakt hur länsstyrelserna hade kunnat påverka. En länsstyrelse nämner att det var skillnad mellan olika myndigheter och att det varit möjligt att påverka vissa myndigheter medan det varit svårare att påverka andra.

4.3.7 Pandemin och interna faktorer påverkade arbetet

Pandemin är en extern faktor som några myndigheter nämner påverkade arbetet. Till exempel innebar pandemin att myndigheterna behövde träffas digitalt i stället för att kunna träffas fysiskt. Att pandemin påverkat arbetet är också något som framkommer både i Socialstyrelsens delredovisning för 2020 (Socialstyrelsen 2021a) och Socialstyrelsens slutredovisning, till exempel påverkade pandemin planeringen av aktiviteter. En annan extern faktor som försvårade planeringen var osäkerheten om de särskilda stimulansmedlen (Socialstyrelsen 2023f), vilket vi skrev om i avsnitt 4.1.1.

Några myndigheter tar upp interna aspekter som tyder på att samverkan inte fungerade optimalt eller att det finns förutsättningar som gjorde samverkan

utmanande. Till exempel berättar någon att det var personalomsättning i den myndighetsgemensamma arbetsgruppen och några upplevde en tröghet. Någon upplever att det var långa ledtider och många möten. Någon tar upp att det var en pressad arbetssituation för de som ingick i uppdraget och beskriver att det fanns mer tid för diskussioner tidigare. Till exempel genomfördes tidigare heldagar med länsstyrelserna och regionnätverket som Socialstyrelsen sammankallade till. Heldagarna gjordes gemensamt inom arbetsgruppen så att länsstyrelserna och regionnätverken kunde träffa varandra.

5 Kompetensstöd och utmaningar för att kunskapen ska komma till användning

I det här kapitlet beskriver vi hur kommuner och regioner ser på tillgången till kompetensstöd och vilken nytta de gör. Vi diskuterar också vilka utmaningar som finns för att kommuner och regioner ska kunna använda den kunskap som finns i kompetensstöden. Kapitlet baseras främst på våra intervjuer med kommuner, regioner och myndigheter, kommunenkäten samt skriftliga frågor till myndigheterna.

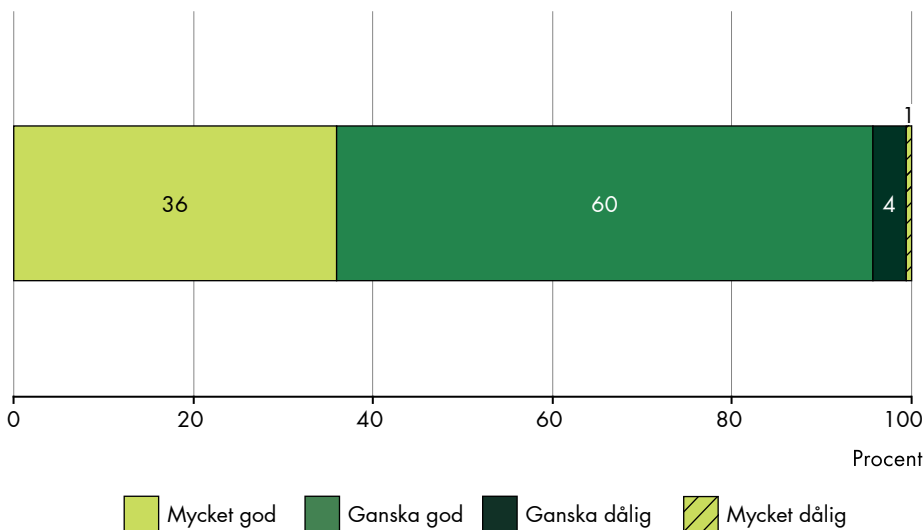
Våra viktigaste resultat:

- Kommuner och regioner upplever att det generellt sett finns ett stort utbud av kompetensstöd. Många myndigheter sprider kunskap på området.
- För att kunskapen ska kunna komma till praktisk användning behöver kommuner och regioner ha kapacitet att ta emot kompetensstöden.
- Det finns flera utmaningar är det gäller kommuners och regioners möjligheter att använda ny kunskap och implementera nya metoder. Det handlar bland annat om ekonomiska resurser, tid, arbetsbelastning och personalomsättning.
- Uppdraget tog sikte på en del av dessa utmaningar, medan andra utmaningar ligger utanför uppdragets möjligheter att påverka.

5.1 Stort utbud av kompetensstöd

Resultatet från vår enkät visar att kommunerna upplever att tillgången till kompetensstöd är god. I enkäten uppger 36 procent av kommunerna att tillgången till kompetensstöd är mycket god och 60 procent att den är ganska god, se figur 19. Att det finns gott om kompetensstöd är också den generella bilden från våra intervjuer med kommuner och regioner.

Figur 19. Andelen kommuner som bedömer att tillgången till kompetensstöd för socialtjänsten på våldsområdet generellt är god respektive dålig.

n = 167.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Trots att det finns ett stort utbud av kompetensstöd finns ändå flera områden där kommuner och regioner ser att det finns behov av mer kompetensstöd. I enkäten svarar 63 procent av kommunerna ja på frågan om det finns något eller några områden där kommunen har ett stort behov av mer kompetensstöd för socialtjänsten medan 14 procent svarar nej och 23 procent svarar vet inte.

Till kommunerna som uppger att de hade stort behov ställde vi också en fritextsvarsfråga om vad för kompetensstöd de behöver. Flest kommuner uppger behov av kompetensstöd om våldsutövare. Prostitution och människohandel, hedersrelaterat våld och förtryck samt personer med funktionsnedsättningar är andra områden som flera kommuner lyfter fram. Andra exempel på områden som kommuner uppger är äldreomsorgen, särskilt sårbara eller särskilt utsatta grupper, personer med missbruk, hbtqi-personer, förebyggande arbete, partnervåld bland unga, digitalt våld och eller digital säkerhet. Det förekommer också att kommuner uppger behov av kompetensstöd om metoder, samtal om våld, FREDA kortfrågor, riskbedömningar varav vissa nämner riskbedömningar för barn specifikt. I Vård- och omsorgsanalys rapport som fokuserar på socialtjänstens stöd vid hedersrelaterat våld och förtryck efterfrågar intervjuade socialtjänsthandläggare ett kompetensstöd för den akuta skyddsbedömningen (Vård- och omsorgsanalys 2023).

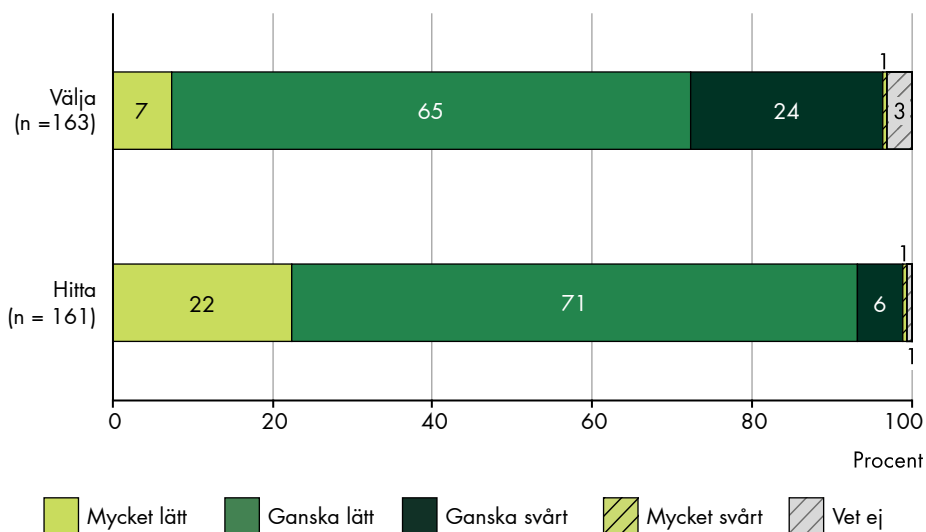
I vår enkät ställde vi också en fråga om kommunen har behov av mer kompetensstöd som innehåller praktiska exempel som visar hur kunskapen kan omsättas i

praktiken i socialtjänsten. En tydlig majoritet av kommunerna uppger att de har ett mycket eller ganska stort behov av det. 26 procent uppger att kommunen har mycket stort behov av praktiska exempel och 48 procent att de har ganska stort behov. Endast 1 procent uppger att de har ett mycket litet eller inget behov av praktiska exempel.

5.1.1 Lättare att hitta än att välja kompetensstöd

I enkäten anger en stor majoritet av kommunerna att det är ganska eller mycket lätt att hitta och att välja vilket kompetensstöd kommunen ska använda vid behov av kompetensutveckling inom området för socialtjänsten. Samtidigt visar enkäten att fler upplever att det är lätt att hitta än att välja kompetensstöd. Bland de svarande uppger 93 procent av kommunerna att det är ganska eller mycket lätt att hitta kompetensstöd medan 72 procent uppger att det är lätt att välja. Bara 7 procent uppger att det är ganska eller mycket svårt att hitta kompetensstöd och 25 procent att det är ganska eller mycket svårt att välja, se figur 20.

Figur 20. Andelen kommuner som uppger att det är lätt eller svårt att hitta respektive välja vilket kompetensstöd de ska använda vid behov av kompetensutveckling.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.
Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Att många kommuner upplever att det är lätt att hitta kompetensstöd ligger i linje med att de flesta kommunerna som har svarat på vår enkät upplever att tillgången till kompetensstöd är ganska eller mycket god.

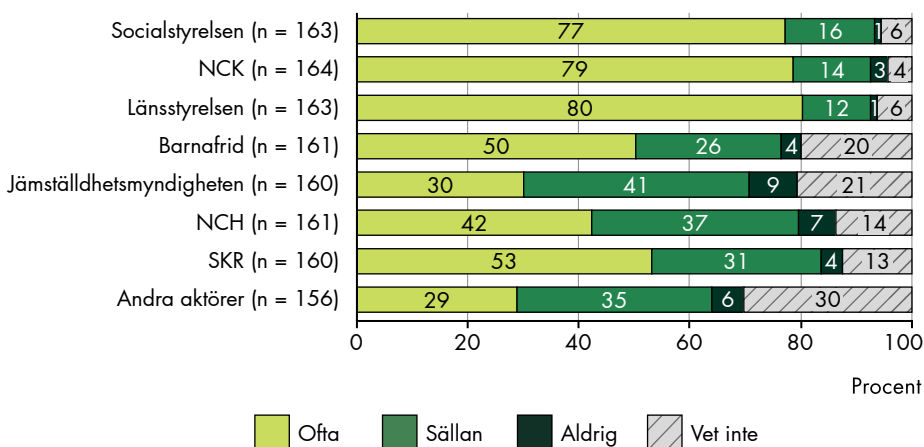
Att fler kommuner upplever att det är lätt att hitta än att välja talar för att det finns ett behov av mer prioritering och samordning i spridningen av kompetensstöd.

En av intervjupersonerna från regionerna beskriver att det ibland känns som att det kommer mycket från olika håll. Intervjupersonen nämner att det kommer liknande material från flera aktörer, exempelvis från Socialstyrelsen, SKR, Jämställdhetsmyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Därför ser hen att det varit önskvärt med bättre samordning mellan myndigheterna. Samtidigt tar en annan intervjuperson upp att det är positivt att myndigheterna har börjat samverka om stöden.

5.1.2 Kommunerna upplever nytta med kompetensstöden

Resultatet från vår enkät visar att kommuner använder kompetensstöd från flera olika myndigheter, och att det även förekommer att de använder kompetensstöd från andra aktörer än myndigheterna som ingår i uppdraget. Störst andel, runt 80 procent av kommunerna uppger att de ofta använder kompetensstöd från länsstyrelserna, NCK och Socialstyrelsen. Runt hälften uppger att de ofta använder kompetensstöd från SKR respektive Barnafrid. Färre uppger att de ofta använder kompetensstöd från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, Jämställdhetsmyndigheten och andra aktörer. Figur 21 visar användningen av kompetensstöd från olika aktörer.

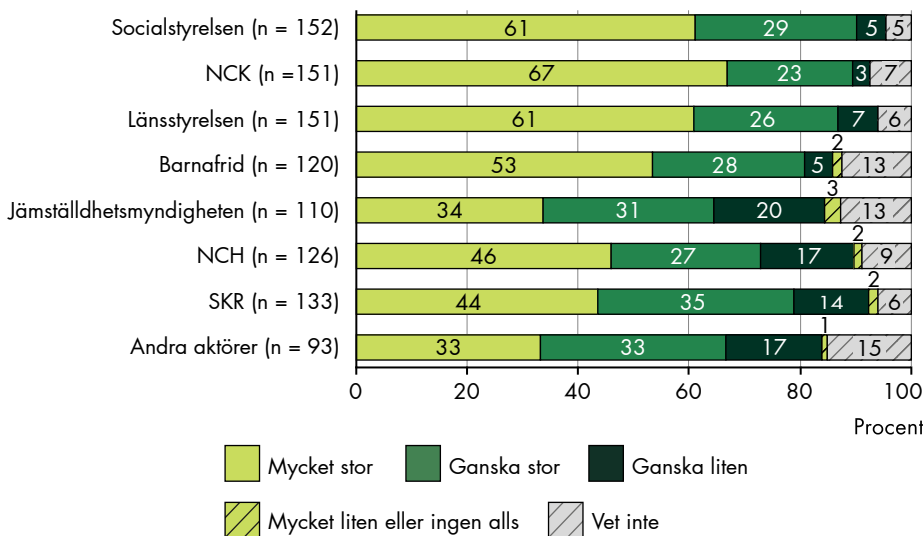
Figur 21. Andelen kommuner som använde kompetensstöd från respektive aktör under 2020–2022 i kompetensutvecklingen på våldsområdet.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.
NCH står för Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.
Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Vår enkät visar att en majoritet av kommunerna upplever ganska eller mycket stor nytta med kompetensstöden från de aktörer som de använder kompetensstöd från. Figur 22 visar vilken nytta de kommuner som svarade på frågorna om nyttan med kompetensstöd uppgav att de upplevde med kompetensstöd från respektive aktör.

Figur 22. Andelen kommuner som uppger stor respektive liten nytta med kompetensstöden från aktörer som de använder kompetensstöd från.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

NCH står för Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

I figuren ingår bara svaren från kommuner som både uppger att de använder kompetensstöd från aktören och som har svarat på frågan om nyttan med kompetensstöd från aktören.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Socialstyrelsen, NCK och länsstyrelserna är de aktörer vars stöd störst andel kommuner ser mycket eller ganska stor nytta med. Det är alltså samma myndigheter som störst andel kommuner uppger att de ofta använder kompetensstöd från. Att det är så tycker vi inte är förvånande eftersom det är rimligt att förvänta sig att kommuner är mer benägna att använda något om nyttan upplevs som stor.

För Barnafrid, SKR och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck är det något lägre andel kommuner som uppger mycket eller ganska stor nytta. Lägst andel kommuner uppger mycket stor eller ganska stor nytta med kompetensstöd från andra aktörer och Jämställdhetsmyndigheten. En av intervjupersonerna berättar också att det är positivt att kunna hänvisa till att det är myndigheter som har tagit fram stöden eftersom många upplever att det ger en ökad legitimitet.

5.2 Kommuner och regioner behöver kapacitet att ta emot och använda kompetensstöden

För att kunskapen ska komma till användning räcker det inte att det finns ett stort utbud av kompetensstöd. Kommuner och regioner behöver också använda stödet. Eftersom många myndigheter sprider kunskap på området samtidigt som kommuner och regioner har begränsad kapacitet att ta emot stödet, behövs det

samordning mellan myndigheterna. Vi ser därför positivt på uppdragets ambition att myndigheterna skulle samverka för att stödja spridningen av kompetensstöd.

Samtidigt ser vi inte det som ett argument för att myndighetssamverkan borde ha fortsatt i nuvarande form inom ramen för uppdraget. I kapitel 4 konstaterar vi att myndigheterna även samverkar utanför uppdraget och det finns dessutom delad bild av vilket mervärde myndighetssamverkan inom ramen för uppdraget har tillfört.

Vi har tidigare i det här kapitlet visat att kommuner generellt upplever att det finns mycket kompetensstöd på området. Även Statskontorets och Jämställdhetsmyndighetens rapporter visar att många myndigheter sprider kunskap inom det här området. Enligt Statskontoret är förbättrad kunskap och metodutveckling det mål i den nationella strategin som flest myndigheter arbetar med (Statskontoret 2021). Det visar även Jämställdhetsmyndighetens kartläggning för perioden 2017–2021. I den identifierade myndigheten ”mer än 300 uppdrag som bedöms ha bäring på genomförandet av den nationella strategin”. En majoritet av de uppdragen placerar Jämställdhetsmyndigheten under delmål 4 (förbättrad kunskap och metodutveckling). 37 myndigheters uppdrag placeras här (Jämställdhetsmyndigheten 2022a). Även i våra intervjuer har myndigheter nämnt att det är många som har uppdrag på området.

Att implementering kan vara en svårighet framkommer i uppföljningen av tidigare uppdrag (Socialstyrelsen 2020). Det bekräftas även av Statskontoret. Statskontoret konstaterar ”att det inte är effektivt att myndigheterna arbetar så mycket med att sprida kunskap, när kommuner och regioner ofta har begränsade möjligheter att ta emot den kunskap myndigheterna erbjuder” (Statskontoret 2021). Enligt Socialstyrelsen behöver kompetensstödet spridas i en takt som är hanterbar både för de som sprider stödet och för de som ska ta emot kompetensstödet. Socialstyrelsen konstaterar också att vilket genomslag kompetensstödet får påverkas av förutsättningarna i kommuner och regioner (Socialstyrelsen 2021a). Att den lokala nivån måste kunna ta emot kompetensstödet som myndigheterna erbjuder har även framförts till oss. Till exempel lyfter en av myndigheterna fram att det är viktigt att kommuner och regioner inte blir översvämmade av kompetensstöd. En annan myndighet anser att det är viktigt att gemensam planering och prioriteringar görs för att det inte ska bli en belastning för målgruppen.

Att uppdraget kombinerade utvecklingsmedel och kompetensstöd är något som några myndigheter nämner är positivt. Då kan till exempel kommuner och regioner använda utvecklingsmedlen för att de ska ha resurser att kunna använda kompetensstödet.

5.3 Uppdraget tog till viss del sikte på några av utmaningarna med att använda kunskap

Myndigheterna har nämnt flera utmaningar för kommuners och regioners möjlighet att använda ny kunskap och implementera metoder. Vi bedömer att uppdraget i viss mån tagit sikte på en del av dessa utmaningar, medan andra utmaningar ligger utanför vad uppdraget har haft möjlighet att ha någon större påverkan på.

Tid är en utmaning som både myndigheter, kommuner och regioner har nämnt. Det kan till exempel handla om att det är hög arbetsbelastning eller att våld är ett av flera områden som konkurrerar om tiden. Men det kan också handla om att det är stora personalgrupper som ska nås. En annan av utmaningarna som myndigheter har nämnt är bristande ekonomiska resurser.

Vi bedömer att uppdraget i viss mån tog sikte på en del av utmaningarna kopplat till tid och ekonomiska resurser. Vissa kommuner och regioner har använt utvecklingsmedlen för att finansiera tjänster för en samordnare eller utbildare. Det förekommer även att kommuner och regioner har använt utvecklingsmedlen för att finansiera vikarier. På så sätt har uppdraget kunnat bidra till att personalen kan delta vid utbildningar eller att det finns en funktion som har tid för att hålla i utbildningar eller omvärldsbevaka. Däremot är den generella arbetsbelastningen och personalomsättningen utmaningar som vi bedömer påverkas av faktorer som ligger utanför uppdraget.

För att kunskapen ska komma till användning är det viktigt att det finns en funktion som en strateg eller samordnare för våldsområdet, enligt flera myndigheter, kommuner och regioner. Till exempel kan funktionen bidra till att anpassa informationen i nationella kompetensstöd till lokala förutsättningar och besvara frågor från personal. En hel del kommuner och regioner har använt utvecklingsmedlen till en sådan funktion. Även chefer kan ha en viktig roll, och någon menar att frågan behöver prioriteras både av politiker och ledning. Andra framgångsfaktorer som har nämnts är vilja, intresse och engagemang.

En utmaning för regionerna enligt några myndigheter är att frågan om våld inte har en lika självklar ingång in i hälso- och sjukvården, eftersom det inte är en diagnos. Någon nämner att det är en utmaning att våldets konsekvenser inte ingår i hälso- och sjukvårdens kunskapsstyrning. Att det kan vara svårare att få in kunskap om våld eftersom det är en fråga som sträcker sig tvärsöver många områden har framkommit i någon av regionintervjuerna. Uppdraget kan visserligen inte påverka att det är en fråga som går tvärsöver många områden, men det har troligtvis bidragit till att sätta ljuset frågan.

En annan utmaning som myndigheter har nämnt är att det finns skillnader i förutsättningarna mellan olika kommuner, där vissa kommuner har svårare än andra att använda ny kunskap och implementera nya metoder. Även Statskontoret

nämner att skillnader i förutsättningar kan påverka implementering och användning av kunskap (Statskontoret 2021). Vi ser inte att uppdraget i någon större utsträckning har kunnat kompensera för de generella skillnader i förutsättningar som finns mellan olika kommuner. De förutsättningarna påverkar även möjligheterna att nå likvärdighet i landet, vilket vi berör i avsnitt 7.1.

6 Självförsörjning av baskunskaper

I det här kapitlet resonerar vi om i vilken utsträckning uppdraget har bidragit till självförsörjning av baskunskaper. Vi diskuterar bland annat hur begreppet kan tolkas, vilka utmaningar som finns kopplade till målet och om det är lämpligt att ha självförsörjning av baskunskaper som mål. Vi inleder med att belysa mer allmänt hur uppdraget har bidragit till kompetensutveckling i kommuner och regioner. Kapitlet utgår bland annat från intervjuer, skriftliga frågor, kommunenkäten och Socialstyrelsens återrapporteringsformulär.

Våra viktigaste resultat:

- Uppdraget har bidragit till mer kompetensutveckling i kommuner och regioner. Men kompetensutveckling innebär inte nödvändigtvis att kommuner och regioner har blivit mer självförsörjande av baskunskaper.
- Självförsörjning av baskunskaper tolkas på olika sätt. Vilken tolkning som är utgångspunkten påverkar hur stor del av det som har genomförts inom ramen för uppdraget som bidrar till självförsörjning.
- Vissa tolkar självförsörjning av baskunskaper som att kompetensen att utbilda ska finnas internt inom kommuner och regioner. Andra menar att självförsörjning innebär att personalen får kunskap oavsett om det sker med stöd av interna eller externa utbildare eller kompetensstöd.
- Vi bedömer att självförsörjning av baskunskaper inte är ett optimalt mål. Att målet kan tolkas på olika sätt gör det otydligt vad kommuner och regioner ska sträva efter. Vi anser att det viktigaste är att kommuner och regioner ser till att deras personal har kunskap. Det har mindre betydelse om kommuner och regioner ger all kompetensutveckling själva eller tar in externt stöd.

6.1 Svårt att följa utvecklingen på grund av bristande tillgång till indikatorer

Det är svårt att med stöd av indikatorer beskriva utvecklingen över tid när det gäller kompetensutveckling. Till exempel skriver Jämställdhetsmyndigheten i sin uppföljning för 2017–2021 av det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra att det inte går att mäta utvecklingen av arbetet med förbättrad kunskap och metodutveckling eftersom det saknas träffsäkra indikatorer (Jämställdhetsmyndigheten 2022a). Trots att vi inte kan beskriva hur kunskapsnivån utvecklas med stöd av indikatorer, redovisar vi ändå några siffror från Öppna jämförelser och Kvinnofridsbarometern. Siffrorna gäller bara kommuner eftersom vi inte funnit motsvarande siffror för regionerna.

I Öppna jämförelser 2023 uppger 91 procent av kommunerna att de har genomfört fortbildning under det senaste året för handläggare som utreder barn som har utsatts för våld i nära relationer. Motsvarande siffra för handläggare som utreder vuxna som har utsatts för våld i nära relationer är 96 procent (Socialstyrelsen 2023g). År 2016 var siffran 79 procent för barnhandläggare respektive 84 procent för vuxenhandläggare. Trenden över tid visar alltså att andelen kommuner som uppgav att de genomförde fortbildning ökade under 2016–2020, med undantag för barnhandläggare för 2017.

För 2021 minskade andelen kommuner som uppgav att de hade genomfört fortbildning, denna minskning skedde under pandemin. Men 2022 (Socialstyrelsen 2022d) och 2023 ökade andelen kommuner som genomfört fortbildning igen.

Andelen kommuner som har genomfört vidareutbildning på högskolenivå är betydligt lägre än andelen som har gett fortbildning. I Öppna jämförelser för 2023 uppger bara 28 procent att de genomfört vidareutbildning om våld i nära relationer på högskolenivå för handläggare som utreder barn som utsatts för våld i nära relationer. Motsvarande siffra för handläggare som utreder vuxna som har utsatts för våld i nära relationer är 34 procent (Socialstyrelsen 2023g). Samtidigt ger siffrorna i Öppna jämförelser ingen information om hur många handläggare som har fått fortbildning respektive vidareutbildning (Jämställdhetsmyndigheten 2022a).

I Kvinnofridsbarometern 2021 uppger nära 88 procent av de svarande kommunerna att de säkerställer att alla medarbetare inom socialtjänsten har grundläggande kunskaper om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. I undersökningen ställdes också frågan om handläggare som utreder behov hos våldsutsatta kvinnor, våldsutsatta barn och förövare har gått fördjupande utbildningar om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. 57 procent av kommunerna hade gett fördjupande utbildningar till samtliga och nära 40 procent hade gett det till delar av handläggarna. Drygt 3 procent svarade nej på frågan. I drygt 61 procent av kommunerna hade socialcheferna eller motsvarande

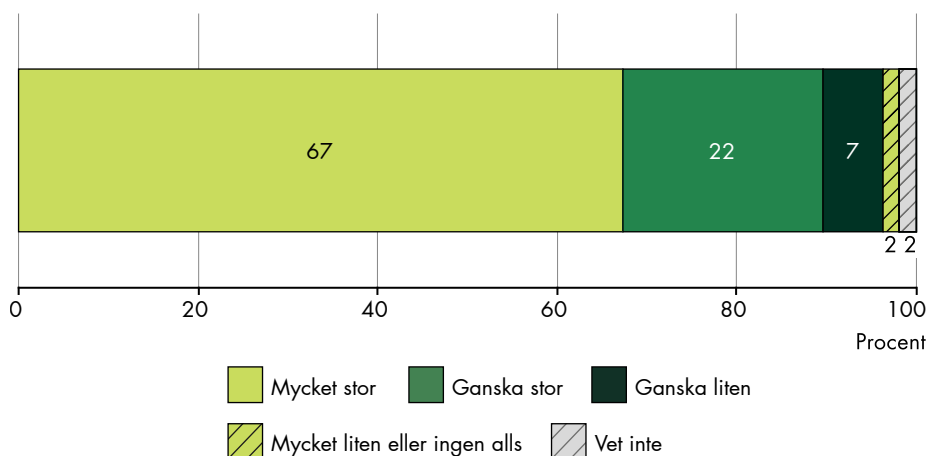
funktion gått en grundläggande utbildning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. I nära 14 procent av kommunerna hade socialcheferna gått en fördjupande utbildning och i 25 procent hade socialcheferna inte gått någon utbildning (Unizon 2021).

6.2 Mer kompetensutveckling leder inte alltid till självförsörjning av baskunskaper

Även om det inte är möjligt att med stöd av indikatorer beskriva utvecklingen över tid när det gäller kompetensutveckling framgår i våra intervjuer att kompetensutvecklingen har gått framåt inom området. I våra intervjuer framgår också att uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd och tidigare perioder av uppdraget har bidragit till det. Vi delar bedömningen att uppdraget har bidragit till kompetensutveckling i kommuner och regioner. Det visar även återrapporteringsformulären och enkäten. Till exempel är det vanligt att kommuner och regioner har använt utvecklingsmedlen till kompetensutveckling. Vi ser även att myndigheterna har spridit och i vissa fall även vidareutvecklat kompetensstöd inom ramen för uppdraget.

Nästan nio av tio kommuner i vår enkät uppger att utvecklingsmedlen har haft mycket eller ganska stor betydelse för att öka kunskapen om våld hos personalen i socialtjänsten. Två tredjedelar uppger att utvecklingsmedlen har haft mycket stor betydelse, medan drygt en femtedel uppger att medlen har haft ganska stor betydelse, se figur 23.

Figur 23. Andelen kommuner som uppger att utvecklingsmedlen har haft stor respektive liten betydelse för att öka kunskapen om våld hos personalen i socialtjänsten.

n = 165.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Trots att uppdraget har bidragit till ökad kunskap, innebär det inte nödvändigtvis att kommuner och regioner har blivit mer självförsörjande av baskunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I vilken utsträckning uppdraget har bidragit till självförsörjning av baskunskaper påverkas både av hur självförsörjning av baskunskaper definieras och av vad kommuner och regioner har gjort inom ramen för uppdraget.

I uppdraget definieras inte vad självförsörjning av baskunskaper innebär och våra intervjuer tyder på att det är ett begrepp som kan tolkas på olika sätt. Senare i kapitlet kommer vi presentera några exempel på olika tolkningar av begreppet och utifrån dessa tolkningar föra en diskussion om i vilken utsträckning uppdraget kan anses ha bidragit till självförsörjning. Men innan dess kommer vi först resonera om på vilket sätt uppdraget har bidragit till kompetensutveckling och diskutera om uppdraget har bidragit till baskunskaper.

6.2.1 Baskunskaper är inte definierat i uppdraget

Eftersom det inte närmare definieras vad som ingår i baskunskaper enligt uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd, är det inte självklart vilken kunskap som ingår i respektive ligger utanför baskunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I våra intervjuer har till exempel någon tagit upp att begreppet baskunskaper behöver förtydligas och att det är otydligt om bedömningsmetoden FREDA ingår i baskunskaper eller inte. Någon annan anser att vad som avses med baskunskaper förändras med tiden.

Vår datainsamling visar att det förekommer att kommuner och regioner både använder utvecklingsmedlen till kompetensutveckling av baskunskaper och mer fördjupande kunskaper. Men vi har svårt att bedöma hur stor del av kompetensutvecklingen som har fokuserat på baskunskaper respektive mer fördjupande kunskaper, eftersom en definition av baskunskaper saknas. Men vår utgångspunkt är att kompetensutveckling som ges brett till en stor del av personalen troligtvis är mer sannolik att vara baskunskaper än specialistkunskaper och därför kommer vi undersöka det närmare i nästa avsnitt. Senare kommer vi också diskutera vilken betydelse uppdraget har haft för myndigheternas webbutbildningar, eftersom de har fokus på grundläggande kunskaper.

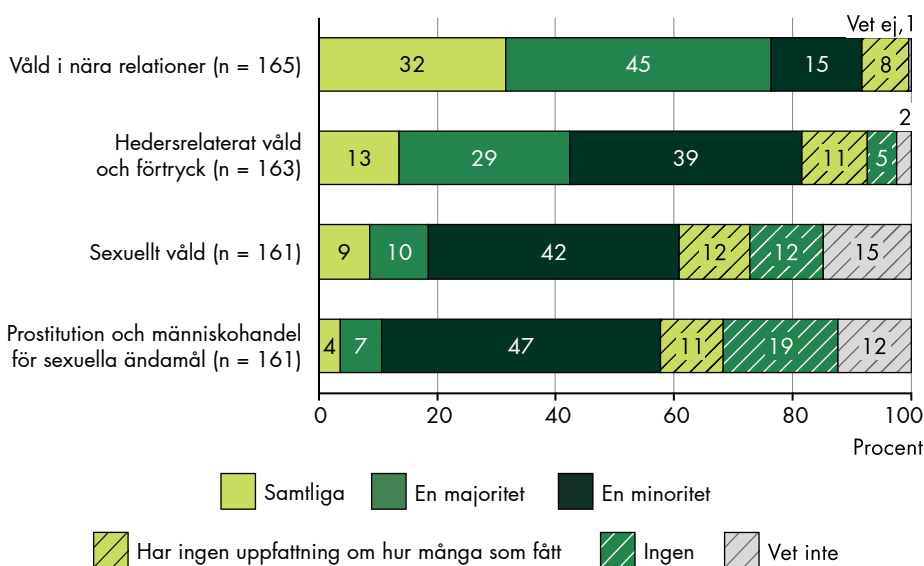
6.2.2 Flest har fått kompetensutveckling om våld i nära relationer

Vår bild är att arbetet på området generellt har kommit längre på vissa områden än andra. Vi ser tecken på det både i kommunenkäten, de skriftliga frågorna och intervjuerna. Till exempel lyfter någon att deras arbete har kommit längre om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck än prostitution. Några intervjupersoner beskriver att kunskapsnivån om prostitution är låg och, som någon

uttryckte, befinner sig där våld var för några år sedan. Samtidigt beskriver en annan i stället att hedersrelaterat våld och förtryck är svårare att hantera än prostitution, eftersom det finns regionkoordinatorer mot prostitution.

Våra enkätresultat visar på att störst andel av personalen i kommunerna har fått kompetensutveckling om våld i nära relationer. I enkäten uppger 76 procent av kommunerna att samtliga eller en majoritet av personalen fick det under 2020–2022. Det är betydligt vanligare än inom andra områden. Till exempel uppger 42 procent av kommunerna att samtliga eller en majoritet av personalen fick kompetensutveckling om hedersrelaterat våld och förtryck, följt av 19 procent om sexuellt våld och 11 procent om prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Siffrorna gäller oavsett om kommunen har använt utvecklingsmedel eller inte för att genomföra kompetensutvecklingen. Figur 24 visar hur stor andel av personalen som kommunerna uppger har fått kompetensutveckling inom respektive område.

Figur 24. Andelen kommuner som har gett kompetensutveckling på olika områden till samtliga, en majoritet, en minoritet eller inga i personalen någon gång under 2020–2022.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

I inledningen till enkäten skrev vi att vi med personal i socialtjänsten menar kommunens personal i socialtjänsten. Detta innebär att i kommuner som har verksamhet i egen regi räknas dessa in medan personal hos företag eller organisationer som socialtjänsten anlitat för att utföra verksamhet inte räknas in. Därför fokuserar vi på skillnader mellan olika våldsområden istället för skillnader mellan kommuner.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Siffrorna kan tolkas som att våld i nära relationer är det område där kommunerna har kommit längst med att kompetensutveckla brett, och näst längst med hedersrelaterat våld och förtryck. Även när vi fokuserar på kompetensutvecklingen som

kommuner har gjort med stöd av utvecklingsmedlen ser vi samma mönster. Bilaga 3 innehåller en tabell för resultatet på den frågan.

En svårighet som nämnts i tidigare uppföljning av uppdraget är att kommuner och regioner behövde mer kunskap om bland annat hedersrelaterat våld och förtryck, sexuell exploatering, prostitution och människohandel för sexuella ändamål och insatser för våldsutövare (Socialstyrelsen 2020).

6.3 Utvecklingsmedlen bidrar till kompetensutveckling på flera sätt

Som tidigare nämnt har en stor andel av kommuner och regioner använt utvecklingsmedlen till kompetensutveckling. Samtidigt finns det viss variation i vilka aktiviteter de har valt att genomföra. I det här avsnittet beskriver vi hur vanligt det är att kommuner har gjort vissa typer av aktiviteter med stöd av utvecklingsmedlen och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för att de gör det. Vi berör regionerna, men kommunenkäten innebär att vi har mer underlag om kommunerna.

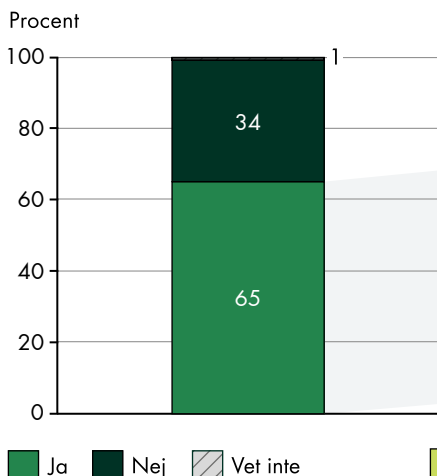
6.3.1 En del har använt medlen till interna utbildare

I våra intervjuer med regionerna berättar flera att de har använt en del av utvecklingsmedlen till att finansiera en tjänst eller delar av en tjänst som bland annat har till uppgift att ge utbildning till personalen inom hälso- och sjukvården. De nämner att utvecklingsmedlen har haft stor betydelse för att regionen har haft det.

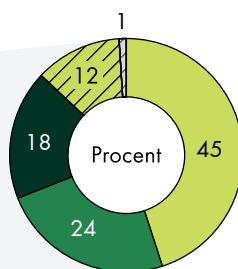
Nära två tredjedelar av kommunerna i vår enkät uppger att de har haft någon eller några särskilt utsedda anställda som lägger en del av sin tjänst på att utbilda personal i socialtjänsten om våld. Bland kommunerna som har särskilt utsedda som utbildar uppger en majoritet att utvecklingsmedlen har haft ganska eller mycket stor betydelse för det. Drygt två tredjedelar av kommunerna som har särskilt utsedda utbildare uppger att utvecklingsmedlen har haft ganska eller mycket stor betydelse för det. Figur 25 visar hur stor andel av kommunerna som uppger att de har särskilt utsedda anställda som utbildar personal och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för det.

Figur 25. Andelen kommuner som någon gång under 2020–2022 har haft någon eller några särskilt utsedda anställda som lägger en del av sin tjänst på att utbilda personal i socialtjänsten om våld samt vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för dem.

Har kommunen haft särskilt utsedda anställda som utbildar personal i socialtjänsten om våld? (n = 165)

Vilken betydelse har utvecklingsmedlen haft för att kommunen har särskilt utsedda anställda som utbildar? (n = 107)

Ja
  Nej
  Vet inte

Mycket stor
  Ganska stor
  Ganska liten

Mycket liten eller ingen alls
  Vet inte

I cirkeldiagrammet ingår bara enkätsvaren från kommuner som både svarade på frågan om de har haft särskilt utsedda utbildare och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för detta.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Vår enkät visar att bland de kommuner som har särskilt utsedda anställda som utbildar är det vanligare att kommunen har någon eller några som lägger en mindre än större del av sin tjänst på det. Några kommuner har både personal som lägger en mindre och större del av sin tjänst på att utbilda.

6.3.2 En del har använt medlen för att ta fram eget utbildningsmaterial

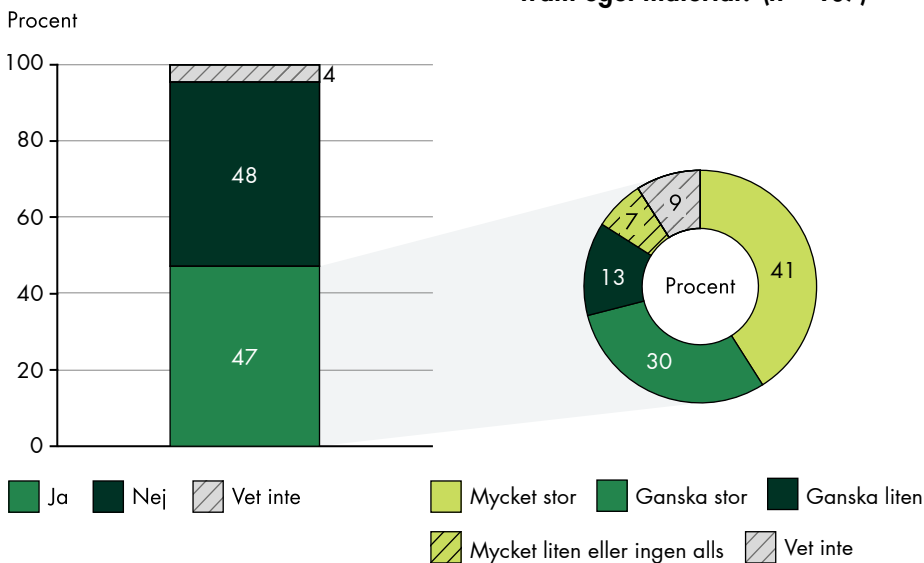
I vår enkät uppger nära hälften av kommunerna att de har tagit fram eget utbildningsmaterial för att kompetensutveckla socialtjänstens personal på våldsområdet. Bland de som tar fram eget utbildningsmaterial uppger en majoritet att utvecklingsmedlen har haft mycket eller ganska stor betydelse för det, se figur 26. 41 procent av kommunerna som har tagit fram eget utbildningsmaterial uppger att utvecklingsmedlen har haft mycket stor betydelse för det, medan 30 procent uppger att utvecklingsmedlen har haft ganska stor betydelse.

Figur 26. Andelen kommuner som någon gång under 2020–2022 har tagit fram eget utbildningsmaterial för att kompetensutveckla personalen i socialtjänsten på våldsområdet och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för dem.

Har kommunen tagit fram eget utbildningsmaterial? (n = 161)

Vilken betydelse har utvecklingsmedlen haft för att kommunen tar fram eget material? (n = 107)

I cirkeldiagrammet ingår bara enkätsvaren från kommuner som både svarade på frågan om de har tagit fram eget utbildningsmaterial och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för detta. På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Även regioner berättar i intervjuerna att de har använt utvecklingsmedlen för att ta fram material. Till exempel har filmer tagits fram som handlar om vad våld är, vilka varningssignaler som finns och hur personalen ska gå tillväga för att göra orosanmälan.

6.3.3 Kommuner samverkar oftare med varandra än med regionen om utbildning

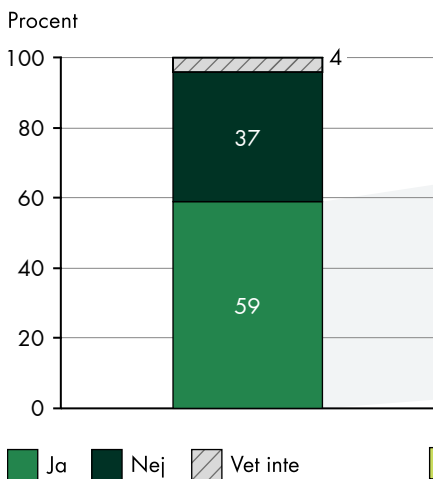
Resultatet från vår enkät visar att fler kommuner har samverkat med andra kommuner om utbildning än med regionen. 59 procent av kommunerna har samverkat med andra kommuner om utbildning, medan 43 procent har samverkat med regionen om utbildning.

Bland de som har samverkat uppger en majoritet att utvecklingsmedlen har haft mycket eller ganska stor betydelse för det. Nära två tredjedelar av kommunerna som har samverkat med andra kommuner om utbildning uppger att utvecklingsmedlen har haft mycket eller ganska stor betydelse, medan drygt två tredjedelar av

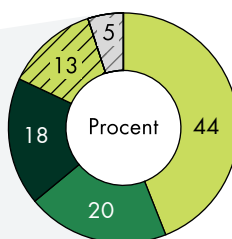
kommunerna som uppger att de har samverkat med regionen om utbildning uppger att utvecklingsmedlen har haft ganska eller mycket stor betydelse, se figur 27 och 28.

Figur 27. Andelen kommuner som någon gång under 2020–2022 har samverkat med andra kommuner kring utbildning och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för dem.

Har kommunen samverkat med andra kommuner kring utbildning? (n = 164)

Vilken betydelse har utvecklingsmedlen haft för att kommunen har samverkat med andra kommuner kring utbildning? (n = 94)

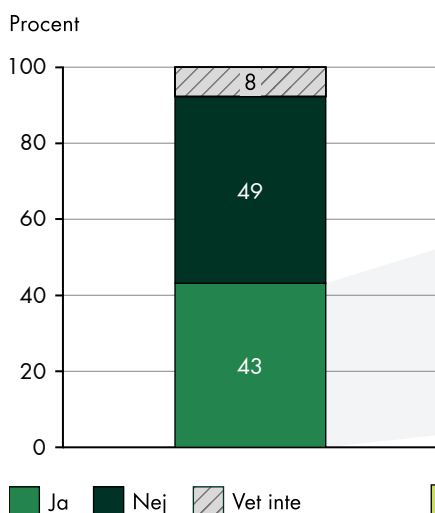
I cirkeldiagrammet ingår enkätsvaren från kommuner som både svarat på frågan om samverkan och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för att de gör detta.

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

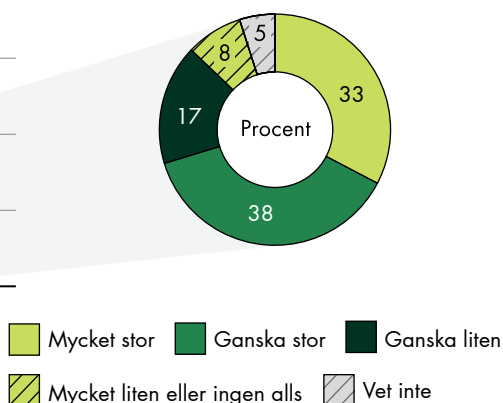
Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Figur 28. Andelen kommuner som någon gång under 2020–2022 har samverkat med regionen kring utbildning och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för dem.

Har kommunen samverkat med regionen kring utbildning? (n = 164)

Vilken betydelse har utvecklingsmedlen haft för att kommunen har samverkat med regionen kring utbildning? (n = 66)

I cirkeldiagrammet ingår enkätsvaren från kommuner som både svarat på frågan om samverkan och vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för att de gör detta. På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.
Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

6.3.4 Fler kommuner har använt medel till externa utbildningar och webbkurser än till handledning och utbildningsövningar

Enkäten visar att fler kommuner har använt utvecklingsmedel till utbildningar eller föreläsningar med externa föreläsare och webbkurser än till ärendehandledning, handledning som stöd vid implementering av nya metoder och utbildningsövningar att göra i grupp. Men det säger inget om i vilken utsträckning kommunerna gör dessa aktiviteter generellt, bara om de har använt utvecklingsmedlen för det. Bland de kommuner som har använt utvecklingsmedlen till aktiviteterna uppger en majoritet att utvecklingsmedlen har haft mycket eller ganska stor betydelse.

6.4 Webbkurserna är verktyg för kompetensutveckling

På frågan om uppdragets möjligheter och utmaningar att bidra till självförsörjning av baskunskaper tar flera myndigheter upp webbkurserna som något positivt. Till exempel nämner någon att *Webbkurs om våld* kom till för att länsstyrelserna

inte skulle behöva åka ut och utbilda om baskunskaper upprepade gånger så att länsstyrelserna istället skulle kunna fokusera på fördjupade kunskaper. Även intervjuerna med kommuner och regioner bekräftar att webbutbildningar bidrar. Flera berättar att de använder *Webbkurs om våld* och *Webbkurs heder*. Till exempel vid introduktion av nyanställda.

Men samtidigt som kommuner och regioner generellt är positiva till webbutbildningarna har också en del framför att webbutbildningarna inte räcker för att nå baskunskaper, några lyfter att det även behövs möjlighet att diskutera, ställa frågor och göra lokala anpassningar. Läs mer om det i avsnitt 6.5. En region berättar att de har tagit fram en egen webbutbildning som är inriktad på hälso- och sjukvården och anpassad utifrån deras journalsystem.

6.4.1 Uppdraget har haft betydelse för flera webbkurser

Vi bedömer att uppdraget har haft betydelse för framtagandet av flera webbkurser. Tidigare perioder av uppdraget har varit centrala för framtagandet av *Webbkurs om våld*, men även inom ramen för den senaste perioden av uppdraget har webbkursen vidareutvecklats. I slutrapporten för uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd för 2016–2018 skriver Socialstyrelsen: ”Uppdraget med nationella utvecklingsmedel har enligt NCK och länsstyrelserna varit avgörande för utveckling och spridning av de nationella webbstöden och webbkursen om våld” (Socialstyrelsen 2019). NCK uppger att de har vidareutvecklat webbkursen och webbstöden inom ramen för uppdraget 2020–2022 om utvecklingsmedel och kompetensstöd.

Länsstyrelsen i Stockholms län har använt särskilda stimulansmedel för att utveckla *Webbkurs heder*, som tidigare var en regional utbildning till att bli en nationell utbildning (Socialstyrelsen 2021a). Webbkursen har tagits fram i samverkan med Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholms län, Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck och Södertälje kommun (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck utan årtal-b).

Barnafrid tog från början fram *Basprogram om våld mot barn och unga* inom ramen för ett annat regeringsuppdrag (Barnafrid utan årtal-a). Men Barnafrid uppger att de har vidareutvecklat basprogrammet inom ramen för uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd genom att göra det mer omfattande.

6.5 Både nationellt, regionalt och lokalt kompetensstöd har betydelse för kompetensutvecklingen

Intrycket från våra intervjuer med kommuner och regioner är att både nationellt och lokalt kompetensstöd har betydelse för kompetensutvecklingen. Flera berättar att

de både använder nationellt kompetensstöd och kompetensstöd från andra aktörer. Till exempel från länsstyrelserna eller privata aktörer. Kommuner och regioner tar även fram eget material och håller själva i utbildningar. Vår enkät visar också att en del kommuner samverkar med andra kommuner eller regioner om utbildning.

Viktigt för kompetensutvecklingen är möjligheten till diskussion och att ställa frågor samt mer lokalt anpassad information. Informationen kan till exempel gälla lokala rutiner och journalsystem samt vara anpassad efter verksamheten. Därför lyfter några intervjupersoner att det är viktigt att det finns någon på plats i regionen som kan anpassa informationen. Samtidigt har någon intervjuperson efterfrågat att det skulle finnas mer utbildning tillgänglig att skicka personal på i stället för att själv behöva utbilda andra. Att det ibland kan vara positivt att kunna plocka in någon utifrån som har en annan möjlighet att uppdatera sina utbildningar är också något som har framförts.

Sammantaget visar våra resultat att både den nationella, regionala och lokala nivån har betydelse för kompetensutvecklingen för kommuner och regioner. Vi anser därför att det är positivt att uppdraget både inkluderar utvecklingsmedel och samverkan mellan myndigheterna för att stödja spridningen av kompetensstöd, eftersom det innebär att uppdraget har fokus på flera nivåer. Även några myndigheter tar upp att det är positivt att uppdraget kombinerar utvecklingsmedel och myndighets-samverkan för att stödja spridningen av kompetensstöd. Till exempel beskriver någon att utvecklingsmedlen ”bidrar till att möjliggöra att kommuner och regioner har resurser att arbeta med att tillgodogöra sig och implementera kunskapen på lokal och regional nivå”.

6.6 Självförsörjning av baskunskaper kan tolkas på olika sätt

Vi kan alltså konstatera att uppdraget har bidragit till kompetensutveckling. Men det behöver inte nödvändigtvis innebära att kommuner och regioner har blivit mer självförsörjande av baskunskaper. I vilken utsträckning kompetensutveckling innebär att kommuner och regioner har blivit mer självförsörjande kan dels bero på hur begreppet tolkas, dels på vilken typ av kompetensutveckling kommunerna och regionerna har gett.

Vår slutsats är att det inte är självklart vad självförsörjning av baskunskaper inom våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck innebär. I uppdraget ges ingen definition av begreppet. För att öka vår förståelse för vad begreppet innebär har vi frågat intervjupersoner inom kommuner, regioner och myndigheter om deras tolkning. Av intervjuerna framgår att tolkningarna varierar. En del intervjupersoner har dessutom nämnt att de är osäkra på vad begreppet innebär och om andra personer tolkar begreppet på samma sätt.

Vissa verkar tolka begreppet som att vem som ger kompetensen har betydelse. Till exempel anser vissa att självförsörjning av baskunskaper innebär att kompetensen ska finnas internt. Andra ser det som att självförsörjning både kan innebära att ha kompetensen internt eller att ha resurser att köpa in utbildning externt. Vissa tar upp att självförsörjning av baskunskaper handlar om att myndigheterna inte ska behöva utbilda alla kommunerna och regionerna i baskunskaper utan att kommuner och regioner själva ska ha förutsättningarna att ge sin personal kunskap. Till exempel genom att kommuner och regioner ska erbjudas stöd så att de sedan själva kontinuerligt kan kompetensutveckla ny personal i baskunskaper.

Andra tolkar begreppet som att personalen ska få kunskap, men lägger mindre vikt vid vem som erbjuder kunskapen. Vissa lyfter exempelvis fram att det handlar om att både kunna ge kunskap till nyanställda och att löpande kunna fylla på mer kunskap hos personer som redan är anställda. Någon menar att det är viktigt att området ingår i grundutbildning på samma sätt som andra områden. Någon ser webbutbildningarna från NCK, Barnafrid, Jämställdhetsmyndigheten och *Webbkurs heder* som tillräckliga för att vara självförsörjande.

Andra tolkningar utgår från att självförsörjning av baskunskaper handlar om att ha planering eller strukturer. Det kan till exempel handla om att ha strukturer för hur nya medarbetare får grundkompetens eller om att veta vad personalen ska kunna, var kunskapen kan hittas, att prioritera att det görs och ha en utvecklingsplan för personalen så att det genomförs. Någon annan tar upp att det handlar om att ha funktioner som kan stötta verksamheter när de behöver stöd.

Några intervjupersoner kommer in på ekonomi, till exempel att det behövs en egen budget för att vara självförsörjande. Någon annan anser att det handlar om att klara sig även om utvecklingsmedlen försvinner. Någon tar upp att ett sätt att se på självförsörjning av baskunskaper är att det handlar om att vara självförsörjande i ekonomiska resurser, samtidigt som intervjupersonen själv inte tolkar begreppet så.

Det råder inte bara osäkerhet i tolkningen av begreppet självförsörjning – även begreppet baskunskaper tolkas på olika sätt. Någon tar till exempel upp frågan om bedömningsmetoden FREDA ingår eller inte, och att det kan finnas ett behov av att förtydliga vad baskunskaper innebär. Någon annan tar upp att vad som är baskunskaper förändras med tiden. Någon ser självförsörjande av baskunskaper som att det handlar om att kunna ta emot och hantera det inom sin egen organisation: att kunna göra en första bedömning för att sedan kunna slussa vidare och anlita någon annan. Skälet är att det kan vara svårt för små kommuner att klara mer än det akuta inom vissa områden. Samtidigt menar intervjupersonen att det kanske kan finnas en högre tröskel för vad som räknas som baskunskaper i en stor kommun än i en liten.

6.7 Utvecklingsmedlen har bidragit till självförsörjning, men hur begreppet tolkas har betydelse

Några myndigheter tar upp att utvecklingsmedlen har haft betydelse för kommunernas och regionernas möjlighet att vara självförsörjande av baskunskaper. Till exempel har utvecklingsmedlen bidragit till att möjliggöra kunskapsspridning, finansiering av samordnare eller för att kunna sluta avtal med kompetenscentrum. Även vår enkät, återrapporteringsformulären och intervjuerna med kommuner och regioner visar att utvecklingsmedlen har varit viktiga för kompetensutvecklingen på området.

Samtidigt är det svårt för oss att bedöma hur stor del av kompetensutvecklingen som kommuner och regioner har gjort med stöd av utvecklingsmedlen som fokuserar på baskunskaper respektive specialistkunskaper. Det är dessutom inte helt tydligt var gränsen går mellan baskunskaper och specialistkunskaper. Därför kommer vi i resonemangen i det här avsnittet framför allt lägga fokus på självförsörjning. Våra resonemang är här relativt teoretiska, men vi tycker att det är viktigt att reflektera över innebörden av begreppet för att vi ska kunna bedöma uppdragets måluppfyllelse.

Vår bedömning är att uppdraget har bidragit till självförsörjning både genom utvecklingsmedlen och webbutbildningarna. Samtidigt ser vi att vår bedömning av utvecklingsmedlens bidrag till självförsörjning påverkas av vilken tolkning vi väljer som utgångspunkt.

När vi utgår från en bredare tolkning av begreppet, bedömer vi att en större del av det som kommuner och regioner har använt utvecklingsmedlen till har bidragit till självförsörjning. Då utgår vi från att personalen ska få kompetensutveckling och lägger inte fokus på om kompetensutvecklingen sker internt eller med externt stöd. Med den bredare tolkningen bedömer vi att i stort sett all form av kompetensutveckling som kommunerna och regionerna har använt utvecklingsmedlen till bidrar till självförsörjning. Förutsatt att det handlar om grundläggande kunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

När vi i stället utgår från en tolkning som fokuserar på att kommuner och regioner ska ge kompetensutvecklingen internt, bedömer vi ändå att en del av de aktiviteter som kommuner och regioner har använt utvecklingsmedlen till bidrar till självförsörjning. Ett exempel är när de har använt utvecklingsmedlen för att finansiera att kommunen eller regionen har egna utbildare. Samtidigt bedömer vi att en del av de andra aktiviteterna inte skulle räknas som ett bidrag till självförsörjning när utgångspunkten är att det handlar om att kompetensen ska finnas internt. Det gäller till exempel när kommuner och regioner använder utvecklingsmedel för att ta in externa föreläsare.

Vi ser även exempel i våra intervjuer på att kommuner och regioner samverkar med andra om utbildning. Om den typen av samverkan om kompetensutveckling räknas som självförsörjning beror på om en bredare definition används där externt stöd eller samverkan räknas in, eller om definitionen är mer strikt och fokuserar på att all kompetensutveckling ska ske med interna resurser.

Vi anser att det är problematiskt att det är möjligt att tolka självförsörjning av baskunskaper på olika sätt, eftersom det påverkar hur stor del av det som kommuner och regioner har gjort som kan räknas som bidrag till självförsörjning. Då blir det svårare att följa upp målet.

6.8 Självförsörjning av baskunskaper på lång eller kort sikt?

Vi bedömer att självförsörjande av baskunskaper handlar om att kommuner och regioner ska kunna ge baskunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck även efter att uppdraget har tagit slut och även när de inte får utvecklingsmedel.

Vårt enkätresultat visar att drygt två tredjedelar av kommunerna inte planerar några förändringar i bemanningen av personal som arbetar med utbildning och att runt 40 procent inte planerar att förändra hur många i personalen som ska få utbildning om våld, se avsnitt 3.2.3. Däremot kan vi inte uttala oss om de som får utbildning får lika mycket utbildning eller om mängden och typen av utbildning som de får har förändrats. Bland regionerna är det några som har nämnt att de troligtvis kommer kunna ge färre personer utbildning.

Samtidigt behöver resultaten tolkas med försiktighet, eftersom vi kan konstatera att en relativt stor andel av kommunerna uppger att de utgick från att de skulle få utvecklingsmedel för 2023 när de gjorde planeringen för 2023. Även flera regioner har berättat att de förväntade sig att de skulle få utvecklingsmedel för 2023. Det kan därmed finnas en risk att en del av kommunerna och regionerna inte har hunnit göra förändringar än, eftersom de utgick från att de skulle få utvecklingsmedel när de gjorde planeringen för 2023.

Vi ser att det både förekommer att kommuner och regioner har använt utvecklingsmedel för att finansiera att personal går webbkurser från myndigheterna och att personal går webbkurserna utan att utvecklingsmedel har använts för att finansiera det. Till exempel berättar en av kommunerna att de har använt utvecklingsmedlen för att finansiera vikarier för personalen som gått webbkurserna. Men vi bedömer att det är troligt att kommuner och regioner även fortsättningsvis kommer ge personalen möjlighet att använda webbkurser utan utvecklingsmedlen.

Som vi tidigare har nämnt är det flera myndigheter som tar upp myndigheternas webbkurser som något positivt för att bidra till självförsörjning av baskunskaper.

Till exempel beskriver en myndighet deras webbkurs som ett kostnadsfritt verktyg som alltid finns tillgängligt att använda. Någon annan nämner sin webbkurs som ett kostnadseffektivt sätt för att kunna bidra till kommuners och regioners självförsörjning av baskunskaper.

6.9 Är det möjligt eller lämpligt för alla kommuner och regioner att sträva efter att vara självförsörjande?

I en del av intervjuerna ifrågasätter kommunerna och regionerna om det är möjligt eller ens lämpligt att alla kommuner och regioner ska vara självförsörjande av baskunskaper. Även en del av intervjupersonerna från myndigheterna menar att de inte tror att det är möjligt för alla kommuner att bli självförsörjande, till exempel kan det bli svårt för små kommuner. I vilken utsträckning kommunerna och regionerna anser att deras kommun eller region är självförsörjande varierar, även om de anser att det är möjligt att vara självförsörjande.

En del anser att kommunen eller regionen är eller har goda förutsättningar för att vara självförsörjande av baskunskaper. Andra upplever att de inte är självförsörjande. Någon intervjuperson menar att de inte skulle kunna vara självförsörjande, eftersom de behöver samarbeta med andra. Någon annan anser att det skulle vara bättre om de kunde skicka personal på utbildning i stället för att behöva sträva efter att vara självförsörjande, bland annat eftersom det kan bli en sårbarhet i kommunen om en eller några få personer ska utbilda resten av kommunen. Det kan vara en fördel att få utbildning direkt av en specialist på området i stället för av någon som har utbildats för att själv föra vidare sina kunskaper men kanske inte har samma djupgående erfarenhet, vare sig inom sakområdet eller i egenskap av utbildare.

Dessutom kan det finnas skillnader i förutsättningar mellan olika kommuner. Till exempel tar någon upp att större kommuner eller flera kommuner i samverkan gör det möjligt att ha personer som är mer specialiserade på specifika målgrupper, medan det kan vara svårare i en mindre kommun. En kommun berättar att ett mer begränsat antal personer som arbetar i kommunen kan underlätta om en utbildningssatsning ska genomföras för alla anställda, eftersom det då är färre som ska utbildas. I avsnitt 7.1 skriver vi mer om skillnader i förutsättningar mellan olika kommuner.

6.10 Självförsörjning är inte ett optimalt mål

Vår slutsats är att självförsörjning av baskunskaper inte är ett optimalt mål, eftersom begreppet kan tolkas på olika sätt. Därmed blir det otydligt vad det är tänkt att kommuner och regioner ska sträva efter. Till exempel väcker målet frågetecken om

i vilken utsträckning kompetensen att utbilda förväntas finnas internt i kommuner och regioner eller om det räcker att kommuner och regioner ser till att deras personal får kunskapen oavsett om det sker internt eller med stöd från externa aktörer. Att kommuner och regioner ska se till att deras personal har kunskap om våld i nära relationer tycker vi är ett viktigt mål. Det ligger dessutom i kommuners och regioners ansvar och framgår av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer.

Däremot anser vi att det har mindre betydelse om kommuner och regioner som en del i kompetensutvecklingen av baskunskaper genomför all kompetensutveckling själva eller även tar in externt stöd. Men vi ser ändå positivt på ambitionen att myndigheterna inte ska behöva åka ut och ge grundläggande kunskaper till alla kommuner och regioner upprepade gånger. Där kan webbutbildningarna vara ett verktyg. Vi tror att det är mer effektivt att det finns kompetensstöd som kommuner och regioner kan dra nytta av i stället för att alla ska behöva ta fram allt material från grunden. Men vi ser också att det tycks finnas ett behov av att få möjlighet att diskutera och ställa frågor samtidigt som vårt enkätresultat tyder på att runt en tredjedel av kommunerna inte har särskilt utsedda anställda utbildare på området.

Det vore visserligen positivt om alla kommuner hade egna utbildare med stor kompetens på området, men med de skillnader som finns i kommuners förutsättningar bedömer vi att det inte är självklart att det effektivaste och mest optimala är att varje kommun ska ha kompetensen att ge kompetensutvecklingen internt. I en del fall bedömer vi att det mest optimala är att kommuner samverkar med varandra eller tar in externa utbildare, medan det mest optimala i andra fall är att de själva har kompetensen att kompetensutveckla. Men vi ser det inte som ett självändamål att kommunerna och regionerna måste genomföra all kompetensutveckling internt.

7 Likvärdighet

Ett av målen med uppdraget är att arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, ska ha likvärdig kvalitet i hela landet. Personer som har utsatts för sådant våld ska få det stöd och den hjälp som de behöver oavsett var i landet de bor. Vi ser därmed att målet riktar in sig på två aspekter av likvärdighet:

1. kvalitet i arbetet
2. tillgång till stöd.

Våra resultat i det här kapitlet utgår från intervjuer med kommuner och regioner, skriftliga frågor till myndigheter samt data från Öppna jämförelser och Unizons kvinnofridsbarometer.

Våra viktigaste resultat:

- Kommuner och regioner upplever att uppdraget har bidragit till kvalitetsförbättringar. Nästan alla kommuner och alla regioner har använt utvecklingsmedel och därmed kunnat utveckla sin kvalitet utifrån sina behov. Det talar för att både de med ett bättre och ett sämre utgångsläge har kunnat utveckla sitt arbete. Vi saknar data för att kunna bedöma kommuners utgångsläge och om de kommuner och regioner med sämre förutsättningar har utvecklat sin kvalitet mer än de med bättre förutsättningar eller tvärtom. Det är därmed svårt att dra slutsatser om uppdraget har bidragit till en mer likvärdig kvalitet.
- Kommuners förutsättningar skiljer sig åt när det gäller ekonomiska resurser och personalförsörjning. Samma sak gäller för regionerna. Det påverkar möjligheterna att kunna ge likvärdigt stöd och bedriva utvecklingsarbete. Vi kan därför konstatera att uppdraget ger relativt begränsade möjligheter att påverka dessa förutsättningar och i förlängningen målet om likvärdig kvalitet i arbetet.
- Det finns exempel på att kommuner, regioner och ideella organisationer har använt utvecklingsmedlen för att finansiera mottagningsverksamhet och på så sätt bidragit till att öka tillgången till stöd. Men de medel som har tillförts genom uppdraget har varit begränsade, vilket innebär att uppdraget har gett relativt små möjligheter att långsiktigt påverka utbudet av insatser och vård i

kommuner och regioner och därmed målet om att personer ska få tillgång till stöd oavsett var i landet de bor.

- Kommuner, regioner och myndigheter pekar på att utvecklingsarbetet behöver fortsätta med fokus på att kompetensutveckla, implementera och följa upp kvaliteten, för att öka förutsättningarna för likvärdighet i landet.

7.1 Olika förutsättningar påverkar möjligheterna att nå likvärdighet

I våra intervjuer lyfter kommuner, regioner och myndigheter fram att olika lokala och regionala förutsättningar påverkar uppdragets mål om likvärdigt stöd och vård till våldsutsatta personer. Ekonomiska resurser, kompetens, personalförsörjning, organisation och geografiskt läge skiljer sig åt, liksom möjligheten att ge ett likvärdigt stöd och vård. En länsstyrelse som vi har intervjuat menar att frågan om likvärdighet är större än det här uppdraget eftersom många utmaningar för regioner och kommuner ligger bortom uppdragets möjligheter att påverka. Med en hårt pressad ekonomi och svårigheter att rekrytera personal kan det vara utmanande att ge insatser och stöd till våldsutsatta personer och fullfölja sitt uppdrag.

” Utmaningarna ligger vid sidan om/utanför uppdraget och beror på framför allt kommunernas mycket olika förutsättningar att resurssätta verksamheter samt upprätthålla kompetens.”
(Länsstyrelse, Vård- och omsorgsanalys skriftliga frågor)

Även kommunernas och regionernas storlek och geografiska läge kan påverka förutsättningarna för likvärdighet. På mindre orter kan det vara utmanande att rekrytera personal och erbjuda ett brett utbud av insatser eller vård. I glesbygd med ett stort geografiskt upptagningsområde kan det vara resurs- och tidskrävande för personalen att täcka in stora områden.

” I glesbygd krävs andra insatser än i tätorter. Vi kan inte etablera specialistmottagningar i varje kommun, utan behöver använda befintliga verksamheter och bygga in kunskap i dessa.”
(Region, Vård- och omsorgsanalys intervjuer)

Intervjuerna visar samtidigt att det finns fördelar hos mindre kommuner och regioner. Där finns till exempel kortare beslutsvägar, och chefer och ledning kan lättare skapa sig en överblick över vilka behov som finns i verksamheten.

Ytterligare en förutsättning som spelar in är behoven hos våldsutsatta personer, som kan variera utifrån geografiskt läge och befolkning. I vissa delar av landet är prostitution, missbruk och hedersrelaterat våld och förtryck vanligare, vilket

kan påverka hur många och vilka målgrupper som söker vård och stöd. Några kommuner lyfter också fram att de utsatta personernas benägenhet att söka stöd kan variera. I mindre kommuner är det svårare att vara anonym, vilket kan skapa barriärer hos den enskilde. I större städer är det däremot lättare att få stöd anonymt, vilket gör att fler vågar ta kontakt.

” Jag märker att vi inte har likvärdigt stöd. Vi har frågat andra kommuner om de vill samverka med oss och vi har tagit fram ett samverkansavtal kring skyddat boende och samtalsmottagningen. Men då säger vissa kommuner att det inte finns något behov i deras kommun. Jag blir mörkrädd när jag tänker på utsatta som inte vågar söka stöd eller där kommunen inte upptäcker våldet.”
(Kommun, Vård- och omsorgsanalys intervjuer)

Intervjupersonerna pekar även på att de organisatoriska förutsättningarna påverkar möjligheten att ge ett likvärdigt stöd och vård. Särskilda mottagningar eller enheter som är specialiserade på våld beskrivs som en fördel. Även en särskild kvinnofridsamordnare underlättar arbetet för att ge ett likvärdigt stöd och vård.

” De är inte alla kommuner som har en kvinnofridsamordnare, vilket ger kommunerna olika förutsättningar.”
(Länsstyrelse, Vård- och omsorgsanalys skriftliga frågor)

I kapitel 5 har vi beskrivit vilka förutsättningar som påverkar möjligheten att införa ny kunskap i kommunerna och regionerna. Även i det sammanhanget har ekonomi, arbetsbelastning och personalomsättning betydelse, och påverkar möjligheterna att arbeta med kvalitetsutveckling och i förlängningen även målet om likvärdig kvalitet.

7.2 Skillnader i kommuners arbete mot våld

Resultat från nationella undersökningar som Öppna jämförelser och Unizons kvinnofridsbarometer visar att det finns skillnader i hur långt kommunerna kommit i arbetet mot våld. För regionerna saknas motsvarande jämförelser med undantag för Graviditetsregistret som omfattar frågor om våld. Det är inte möjligt att koppla undersökningarnas resultat direkt till uppdraget. Men de nationella undersökningarna kan ändå ge oss en förståelse för nuläget och utvecklingen i kommuner.

Öppna jämförelser för 2023 visar att allt fler kommuner erbjuder stödsamtal till vuxna våldsutövare i syfte att våldsutövandet ska upphöra. Totalt 85 procent av kommunerna erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till våldsutövande män och 85 procent till våldsutövande kvinnor. Det har skett en ökning sedan 2020, när

andelen av kommunerna som erbjöd stödsamtal med biståndsbeslut var 72 procent för män och 73 procent för kvinnor. Även för stödsamtal utan biståndsbeslut har andelen ökat sedan 2020. Samtidigt var det en relativt låg andel, 28 procent, av kommunerna som hade en aktuell skriftlig rutin för hur handläggare ska säkerställa skolgången för barn i skyddade boenden. Det kan jämföras med 2020 när andelen var 21 procent (Socialstyrelsen 2023g).

Även Unizons kvinnofridsbarometer för 2021 visar på skillnader i landet. Under 2021 uppgav fyra av tio av de deltagande kommunerna att de hade mätbara mål för arbetet. Färre än hälften av kommunerna hade kartlagt förekomsten av våld och behovet av stöd och skydd i kommunen under de två senaste åren. Åtta procent av kommunerna uppgav att de saknar kompetens eller verksamhet som kan garantera stöd och skydd för barn som upplevt våld. Bara sex av tio kommuner har rutiner för att ge våldsutsatta kvinnor stöd till permanent bostad (Unizon 2021).

7.3 Samverkan, nätverk och webbstöd uppfattas stärka förutsättningarna för likvärdighet

Även om vi har konstaterat att det finns skillnader i nuläge och förutsättningar inom kommuner och regioner, lyfter flera av de kommuner, regioner och myndigheter som vi har intervjuat fram exempel på hur uppdraget har bidragit till att öka likvärdigheten i landet. Det handlar bland annat om att alla regioner och kommuner har kunnat rekquirera medel och därmed bedriva utvecklingsarbete.

Annat som kommuner och regioner lyfter fram som viktigt för en ökad likvärdighet är de nätverk som finns på regional och nationell nivå. Exempelvis nämns SKR:s kvinnofridsnätverk och de nätverk som finns via NCK och länsstyrelserna. Genom nätverken skapas kontaktytor som ger möjlighet till informationsutbyte, gemensamt lärande eller att riktlinjer och vårdprogram kan delas. Även om nätverken inte har uppstått med stöd av just de här utvecklingsmedlen, är vår bild att uppdraget indirekt har bidragit genom att det har funnits medel i regioner och kommuner för samverkan och möjligheter att finansiera samordnare och strateger eller annan personal som har varit viktiga för kontakten med andra aktörer. Socialstyrelsens åiterrapportering visar också att samverkan är ett av de områden som flest kommuner och regioner har använt utvecklingsmedel till, se även kapitel 3.

Även två av de myndigheter som vi har intervjuat menar att webb utbildningarna har bidragit till en ökad likvärdighet. Eftersom utbildningarna är gratis och lätt-tillgängliga kan personal i kommuner och regioner få mer likvärdiga möjligheter att tillgodogöra sig kunskap. Det ska samtidigt påpekas att av webb utbildningarna har några men inte alla tagits fram eller vidareutvecklats genom det här uppdraget.

En annan myndighet menar att uppdragets karaktär där flera myndigheter går samman om en gemensam genomförandeplan skapar bättre möjligheter till

likvärdighet i landet. Några anser att eftersom framtagande och spridningen av kompetensstöd har koordinerats nationellt, har alla kommuner och regioner kunnat få tillgång till bästa möjliga kunskap.

7.4 Uppdraget öppnar upp för olika prioriteringar

Arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål ska ha likvärdig kvalitet i hela landet. Det framgår av uppdraget. Från vår enkät och Socialstyrelsens återrapporteringsformulär kan vi konstatera att kommuner och regioner valt att fokusera på olika områden och grupper. Våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck är de områden som flest kommuner valt att fokusera på, medan färre har fokuserat på sexuellt våld och prostitution. Även om uppdraget pekar ut prioriterade grupper innebär uppdragets konstruktion att kommuner och regioner kan göra olika prioriteringar. Vi saknar möjligheter att bedöma om de prioriteringar som har gjorts är motiverade. Att uppdraget ger mottagarna medel att använda utifrån lokala behov och förutsättningar är rimligt, men det leder ofrånkomligen till att det finns skillnader i utvecklingsarbetet.

7.5 Uppdraget har bidragit till ökad kvalitet, men det är svårt att dra slutsatser om uppdraget har bidragit till ökad likvärdighet

Kommuner och regioner upplever att uppdraget har bidragit till kvalitetsförbättringar. Nästan alla kommuner och alla regioner har använt utvecklingsmedel och därmed kunnat utveckla sin kvalitet utifrån sina behov. Vi kan konstatera att merparten av de mottagna medlen har använts. Det talar för att både de med ett bättre och de med ett sämre utgångsläge har kunnat utveckla sin kvalitet.

Det är positivt att uppdraget uppfattas ha bidragit till en ökad likvärdighet genom nätverk och webbutbildningar. Däremot är det svårt att dra skarpa slutsatser om uppdraget har bidragit till att kvaliteten har blivit mer likvärdig. Som vi har diskuterat i det här kapitlet har kommuner och regioner olika förutsättningar när det gäller ekonomiska resurser och personalförsörjning. Det påverkar möjligheterna att ge likvärdigt stöd och bedriva utvecklingsarbete på samma villkor. Samtidigt kan vi konstatera att uppdraget ger relativt begränsade möjligheter att påverka dessa förutsättningar och i förlängningen målet om likvärdig kvalitet i arbetet.

Vi saknar också data för att kunna bedöma kommuners utgångsläge och om de kommuner och regioner med sämre förutsättningar har utvecklat sin kvalitet mer än de med bättre förutsättningar, eller tvärtom. En av slutsatserna i Socialstyrelsens uppföljning av tidigare perioder av uppdraget var att fördelningen av

utvecklingsmedlen hade blivit mer likvärdiga över tid, men att det inte nödvändigtvis betyder att kvaliteten blev mer likvärdig (Socialstyrelsen 2019).

Det finns exempel på att kommuner, regioner och ideella organisationer har använt utvecklingsmedlen för att finansiera mottagningsverksamhet och på så sätt bidra till att öka tillgången till stöd. Men de medel som har tillförts genom uppdraget är begränsade, vilket innebär att uppdraget ger relativt små möjligheter att långsiktigt påverka utbudet av insatser och vård i kommuner och regioner. Det gäller i synnerhet för kommuner med mindre befolkning, där utvecklingsmedlen har uppgått till runt 100 000 kronor per år.

Vi bedömer därför att uppdraget ger relativt små möjligheter att långsiktigt påverka utbudet av insatser och vård i kommuner och regioner. Detsamma gäller för målet om att personer ska få tillgång till stöd oavsett var i landet de bor.

7.6 Fortsatta åtgärder krävs för att nå likvärdighet

Våra intervjuer ger exempel på olika åtgärder som kan bidra till en mer likvärdig kvalitet och ett mer likvärdigt stöd. Att samtliga kommuner och regioner fortsätter att kompetensutveckla anser många är viktigt. Det handlar bland annat om att höja kompetensen i hela landet för att skapa en trygghet för handläggarna i de ärenden som de hanterar. Det kan i sin tur bidra till att de utsatta personerna kan få ett bra bemötande och stöd.

Dessutom pekar många på vikten av implementering, att kunskapen tillämpas i praktiken samt att det finns ekonomiska resurser och kompetens för det. Med en enskild kurs eller utbildning genomförs sällan ett förändringsarbete i verksamheten. De organisatoriska förutsättningarna beskrivs som avgörande, som att det finns processledning samt riktlinjer för chefer och personal.

I intervjuerna tar några myndigheter upp betydelsen av en utvecklad uppföljning. Det handlar både om indikatorer för att kunna följa utvecklingen nationellt och om en bättre och mer strukturerad uppföljning av arbetet lokalt, men också att utveckla och bredda Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) tillsyn. Öppna jämförelser visar att det finns en stor potential att utveckla uppföljningen och att det fortfarande är relativt få kommuner som arbetar med systematisk uppföljning (Socialstyrelsen 2023g).

Några länsstyrelser anser även att utvecklingsarbetet främst skulle kunna riktas mot de kommuner och regioner som har störst behov av utveckling. Det skulle kunna vara ett effektivt sätt att öka likvärdigheten genom att ge riktat stöd till de kommuner och regioner som har halkat efter i utvecklingen.

8 Slutsatser och rekommendationer

Vårt uppdrag handlar om att analysera och bedöma hur uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd i dess helhet har bidragit till att uppfylla de övergripande målen för uppdraget, det vill säga självförsörjning av baskunskaper, likvärdighet samt det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. I det här avslutande kapitlet summerar vi upp och fördjupar våra slutsatser från utvärderingen. Vi lämnar också rekommendationer om hur arbetet mot våld kan fortsätta att utvecklas.

Våra viktigaste slutsatser:

- Utvecklingsmedlen har haft stor betydelse för utvecklingsarbetet inom kommuner, regioner och ideella organisationer. Samtidigt har det funnits brister i framförhållning och förutsägbarhet i uppdragets styrning.
- Uppdraget har inneburit att myndigheterna har samverkat mer. Men bilden av hur mycket mervärde samverkan har tillfört är delad.
- Uppdraget har bidragit till kompetensutveckling. I vilken utsträckning det har bidragit till självförsörjning av baskunskaper beror däremot på hur självförsörjning tolkas.
- Uppdraget har bidragit till kvalitetsutveckling. Men det har samtidigt begränsade möjligheter att påverka målet om likvärdighet.
- Genomförandet av uppdraget har haft fokus på flera av målen i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.
- Bristen på datakällor och indikatorer innebär att det saknas viktig kunskap om de områden av våld som uppdraget omfattar.

8.1 Uppdraget har varit motiverat för att utveckla arbetet eftersom våld är ett allvarligt samhällsproblem

Våld är ett allvarligt samhällsproblem som leder till stora kostnader och ett stort lidande. Behovet av att utveckla samhällets insatser och öka kunskapen om våld visar att det här uppdraget har varit motiverat, men även att utvecklingsarbetet måste fortsätta.

Att utsättas för våld kan ge fysiska och psykiska besvär och ohälsa, både på kort och lång sikt. Våld ökar även risken för depression, alkoholmissbruk och självskadebeteende, och våldsutsatta personer löper en större risk att dö i förtid än de som inte utsätts för våld (Socialstyrelsen 2023b). Våldsutsatta personer är oftare sjukskrivna och är i högre grad arbetslösa (IFAU 2017). Våldet leder även till stora kostnader för samhället i form av vård och omsorg, rättsväsende och socialförsäkring (EIGE 2021; Glenngård 2011).

Det yttersta ansvaret för att våldsutsatta personer får stödet, hjälpen och den vård de behöver vilar på kommuner och regioner. Flera tidigare rapporter och uppföljningar har lyft fram brister och tydliga utvecklingsbehov i vården och stödet till utsatta personer. IVO har pekat på brister i stödet och uppföljningen av sådant stöd till våldsutsatta personer i kommuners och regioners riskbedömning samt i barnutredningar (IVO 2022). Även Öppna jämförelser och Unizons kvinnofridsbarometer visar på skillnader i kommunernas arbete mot våld (Socialstyrelsen 2023g; Unizon 2021).

8.2 Utvecklingsmedlen har haft stor betydelse för utvecklingsarbetet men brister i framförhållning

Vår slutsats är att utvecklingsmedlen har haft stor betydelse för att driva på utvecklingsarbetet i de kommuner, regioner och ideella organisationer som har fått medel. En grundförutsättning för att uppdraget ska kunna bidra till måluppfyllelsen är att de utvecklingsmedel som har avsatts för uppdraget har använts. Vi kan konstatera att merparten av de nära 416 miljoner kronor som avsattes användes under 2020–2022. Utvecklingsmedlen har bidragit till många utvecklingsinsatser i kommuner, regioner och ideella organisationer.

En klar majoritet av kommuner, regioner och ideella organisationer lyfter fram att utvecklingsmedlen har haft stor betydelse för deras arbete mot våld. I vissa fall har medlen till och med varit avgörande för att de har kunnat bedriva utvecklingsinsatser. En majoritet av kommunerna och regionerna anser även att medlen har bidragit till att utveckla kvaliteten i deras arbete mot våld. Det handlar bland annat om kompetenshöjande insatser, arbete för att öka efterlevnad

av regelverk och föreskrifter samt insatser för att stärka samverkan inom kommunen och regionen samt med andra aktörer. Bland de ideella organisationerna som har fått medel bedömer en majoritet att deras verksamheter har nått förväntade resultat under den period som uppdraget har pågått.

Vår slutsats är att det har varit en fördel att utvecklingsmedlen har varit specifikt riktade till våldsområdet. Det betyder att medlen har kunnat användas till det arbete som de är avsedda för, och inte till andra områden. Vi ser också å ena sidan en fördel med att kommuner och regioner har kunnat använda medlen utifrån lokala behov och prioriteringar. Å andra sidan blir det svårare att följa upp resultatet av uppdraget.

Coronapandemin pågick under stora delar av uppdraget och påverkade genomförandet i kommuner, regioner och ideella organisationer. Aktiviteter har fått ställas in eller planeras om och en stor del av arbetet fick periodvis genomföras digitalt. Trots det kan vi konstatera att merparten av medlen användes.

8.2.1 Brister i uppdragets framförhållning och förutsägbarhet

Vår slutsats är att det funnits brister i uppdragets framförhållning och förutsägbarhet. Regeringens besked om tilldelning av medel har kommit sent, vilket försvårat kommuners, regioners och ideella organisationers planering och möjligheter att använda medlen. Under 2022 kom exempelvis beslutet om påfyllnadsmedel under juni. Dessutom har storleken på medlen varierat från år till år, vilket också försvårat planeringen. Bristen på framförhållning har även varit aktuell under tidigare perioder av uppdraget (Socialstyrelsen 2015, 2019, 2021a).

Regeringen har inte förlängt uppdraget under 2023. Vi anser att regeringen borde ha varit tydligare med att det inte skulle bli någon fortsättning av uppdraget, även om uppdraget var tidsbegränsat till 2022. Det hade gjort det enklare för kommuner och regioner att planera för att genomföra utvecklingsarbete utan utvecklingsmedel. Även om uppdraget redan från början var tidsbegränsat till 2020–2022 anser kommuner och regioner att informationen om en eventuell fortsättning på uppdraget har varit bristfällig. Informationen om att det inte skulle tillföras mer utvecklingsmedel spreds främst via SKR:s nätverk och Socialstyrelsen under februari och mars 2023.

Under flera av de år som uppdraget har pågått har beskeden om tilldelning av medel kommit under våren. Det innebär att många kommuner och regioner hoppades eller trodde att det skulle bli en fortsättning under 2023.

Några lyfter även fram att den 10-åriga strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor gäller fram till 2026. De menar att det var rimligt att det skulle bli en förlängning på utvecklingsmedlen för att stötta genomförandet av strategin. I vår enkät till kommunerna utgick nära hälften från att de skulle få utvecklingsmedel för 2023 när de gjorde sin planering.

8.2.2 Risk att takten i utvecklingsarbetet avtar

Det är för tidigt att se effekterna för kommuner och regioner av att uppdraget inte fortsätter under 2023. Men vi ser vissa konsekvenser redan nu, även om bilden är delad. Nära 60 procent av kommunerna planerar att genomföra mindre utvecklingsarbete, och drygt en tredjedel planerar att ge färre personer utbildning. Men runt 70 procent av kommunerna planerar inga förändringar av personal som utbildar, samverkar eller samordnar våldsområdet.

Några regioner uppger i våra intervjuer och skriftliga frågor att de redan har tagit bort tjänster, eller dragit ner på arbetstiden för personal som driver utvecklingsarbetet. Andra regioner uppger att de kommer ha kvar tjänster under 2023, men att det är oklart vad som händer sedan. Det finns också exempel på regioner som har permanentat utvecklingsinitiativ som nu ingår i ordinarie verksamheter.

Även om det är oklart vilka konsekvenserna blir av att uppdraget inte förlängs, ser vi en risk att takten i utvecklingsarbetet inom kommuner och regioner minskar. Utvecklingsmedlen har haft stor betydelse och det ekonomiska läget är utmanande i många kommuner och regioner.

Från och med 2023 kan kvinno- och tjejjourer och vissa ideella organisationer inom brottsofferområdet ansöka om ett annat statsbidrag. Det är en sammanslagning av fyra tidigare statsbidrag där utvecklingsmedlen ingår (Socialstyrelsen 2022c).

8.3 Delad bild om mervärdet av myndigheternas samverkan

Vår slutsats är att uppdraget har lett till mer myndighetssamverkan om kompetensstödet. Men myndigheterna samverkar även utanför uppdraget, och utifrån vår utvärdering blir frågan därmed: Hur mycket mervärde har samverkan inom ramen för uppdraget tillfört?

Vår bild är att myndigheterna har olika uppfattning om hur värdefull samverkan har varit. En del myndigheter tycker till exempel att samverkan har bidragit till en gemensam riktning för myndigheterna. Andra myndigheter upplever att samverkan inte har tillfört särskilt mycket eller att samverkan varit ineffektiv. Myndigheternas olika syn kan bero på att de har olika roller i uppdraget, vilka uppdrag de har utanför uppdraget och vilken samverkan som sker utanför uppdraget.

En del myndigheter upplever att uppdraget har blivit för spretigt med tiden när fler myndigheter och perspektiv har tillkommit. Någon upplever att det har blivit svårare att vara en samverkande arbetsgrupp när fler ingår. Även Socialstyrelsens delredovisning av uppdraget för 2020 belyser att det finns utmaningar kopplat till att det blivit fler aktörer. Enligt Socialstyrelsen har det blivit svårare att

uppnå effektiv spridning av kunskapen när fler myndigheter och målgrupper har tillkommit till uppdraget (Socialstyrelsen 2021a).

År 2012 var Socialstyrelsen och länsstyrelserna de enda myndigheterna som ingick i arbetet med kompetensstöd (Socialstyrelsen 2015), men i uppdraget för 2020–2022 ingick även NCK, Barnafrid och Jämställdhetsmyndigheten. Dessutom skulle myndigheterna även samverka med Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (Regeringen 2020b).

Att fler myndigheter och perspektiv har tillkommit till uppdraget speglar en bredare förändring som även har skett utanför uppdraget. Till exempel fanns varken Barnafrid eller Jämställdhetsmyndigheten 2012. Någon beskriver att det har tillkommit flera områden till våldsområdet generellt, bland annat har det blivit mer fokus på hedersrelaterat våld och förtryck samt våldsutövare.

8.3.1 Det varierar i vilken utsträckning rollerna i uppdraget ligger i linje med myndigheternas vanliga roller

För en del myndigheter ligger rollen som de fick enligt uppdraget i linje med deras grunduppdrag. Det gäller för både NCK och Barnafrid. Jämställdhetsmyndigheten upplever däremot att de tillsammans med Socialstyrelsen borde ha fått en mer samordnande roll i uppdraget. Även Socialstyrelsen ser att det hade varit rimligt att Jämställdhetsmyndigheten hade fått en mer samordnande roll i uppdraget eftersom styrningen av arbetet mot mäns våld mot kvinnor numera utgår från den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som Jämställdhetsmyndigheten har ansvar att följa upp.

8.3.2 Ett av många uppdrag på området

Myndigheterna som ingår i uppdraget har även andra uppdrag inom våldsområdet. Vi upplever att det i vissa avseenden har varit svårt att särskilja vad en del av myndigheterna har gjort inom ramen för det här uppdraget i förhållande till vad de gör inom andra uppdrag. För länsstyrelserna går det exempelvis inte att särskilja hur mycket medel de har fått för genomförandet av det här uppdraget från andra medel.

Men trots att detta är ett av många uppdrag på området ser vi ändå exempel på att uppdraget har haft betydelse för en del myndigheters arbete på andra sätt än genom samverkan. Till exempel fick en del myndigheter medel genom uppdraget. En del myndigheter nämner att mer medel var viktigt och innebar att de kunde göra mer arbete på området. NCK lyfter exempelvis fram att de kunde lägga mer fokus på att sprida kompetensstöd.

8.4 Uppdraget har bidragit till kompetensutveckling, men det är inte synonymt med självförsörjning

Vi ser att uppdraget har bidragit till mer kompetensutveckling i kommuner och regioner. Många har använt utvecklingsmedlen till det. Uppdraget har även haft betydelse för att vidareutveckla webbkurser från några myndigheter, och vi ser att det förekommer att kommuner och regioner använder webbkurserna i sin kompetensutveckling.

Samtidigt innebär mer kompetensutveckling på området inte nödvändigtvis att kommuner och regioner har blivit mer självförsörjande av baskunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

8.4.1 Graden av självförsörjning beror på hur begreppet tolkas

Vår bedömning är att uppdraget har bidragit till självförsörjning av baskunskaper. Men hur vi tolkar begreppet påverkar hur stor del av det som har gjorts inom ramen för uppdraget som vi bedömer bidrar till målet. I uppdraget definieras inte vad självförsörjning av baskunskaper innebär och våra intervjuer visar att det är ett begrepp som tolkas på olika sätt. Om utgångspunkten är en bredare tolkning som inte specificerar att kompetensen att utbilda måste finnas internt, bedömer vi att en större del av kompetensutvecklingen i uppdraget har bidragit till självförsörjning av baskunskaper än om vi gör en snävare tolkning som lägger fokus på att kompetensen ska finnas internt. Men även när vi gör en snävare tolkning, ser vi att uppdraget har bidragit till självförsörjning av baskunskaper i viss utsträckning. Till exempel använde en del kommuner och regioner utvecklingsmedlen för att finansiera tjänsten för någon som utbildar internt.

Vår uppfattning är att det viktigaste är att kommuner och regioner ser till att personalen har grundläggande kunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det har mindre betydelse om kommuner och regioner ger all kompetensutveckling själva eller tar in externt stöd. Att det finns skillnader i förutsättningarna mellan olika kommuner är också något som talar för att kompetensutvecklingen kan behöva ske på olika sätt. Vi ser positivt på att uppdraget och tidigare perioder av uppdraget har bidragit till mer lättillgängligt material från myndigheter, som webbkurser.

8.4.2 Självförsörjning av baskunskaper är inte ett optimalt mål

Vi anser att självförsörjning av baskunskaper inte är ett optimalt mål, eftersom det kan tolkas på olika sätt. En del av de aktiviteter som enligt vissa tolkningar skulle räknas som bidrag till självförsörjning av baskunskaper skulle inte räknas som bidrag till självförsörjning av andra. Att målet kan tolkas på olika sätt gör det

otydligt vad kommuner och regioner ska sträva efter. Tolkningen påverkar dessutom hur stor eller liten ansträngning som krävs för att kommuner och regioner ska kunna klassas som självförsörjande av baskunskaper. Det gör även att målet blir svårare att följa upp.

8.4.3 Uppdraget tog sikte på några av utmaningarna med att använda ny kunskap

Vi ser att det finns ett stort utbud av kompetensstöd om våld. Men för att kunskapen ska komma till användning behöver kommuner och regioner ha förmågan att ta emot och använda kunskapen i sina verksamheter. Myndigheterna ser flera utmaningar med kommuners och regioners möjligheter att använda ny kunskap och implementera metoder.

Vi bedömer att uppdraget tog sikte på en del av dessa utmaningar. Till exempel blev utvecklingsmedlen ett ekonomiskt tillskott som möjliggjorde att kommuner och regioner kunde finansiera samordnare och utbildare, men också vikarier för personal som deltar vid utbildningar. På så sätt har uppdraget bidragit till att personal fått tid att ta del av ny kunskap och nya metoder.

Däremot har uppdraget små möjligheter att påverka arbetsbelastning och personalomsättning, som kan vara hinder för att ny kunskap och metoder ska komma till praktisk användning. Vi bedömer att det behövs ett ledarskap inom kommuner och regioner som prioriterar frågan om våld och ger stöd till personalen, för att implementering av metoder och användning av ny kunskap ska lyckas. Det ligger till stor del utanför uppdragets möjligheter att påverka, även om uppdraget har bidragit till att sätta ljuset på frågan.

8.5 Uppdraget uppfattas ha bidragit till kvalitetsutveckling, men har begränsade möjligheter att påverka likvärdigheten

Kommuner och regioner anser att uppdraget genom det utvecklingsarbete och den kompetensutveckling som har genomförts har bidragit till att utveckla kvaliteten i arbetet. Men vår slutsats är att uppdraget har begränsade möjligheter att påverka målet om likvärdighet.

Vi kan konstatera att merparten av de mottagna medlen har använts och nästan alla kommuner och alla regioner har rekvirerat medel och därmed kunnat utveckla sin kvalitet utifrån deras utgångsläge och behov. Det talar för att både de med ett bättre och de med ett sämre utgångsläge har kunnat utveckla sitt arbete och sin kvalitet. Men vi saknar data för att kunna bedöma kommuners och regioners utgångsläge och om de kommuner och regioner med sämre förutsättningar har utvecklat sin kvalitet mer än de med bättre förutsättningar, eller tvärtom. Det

innebär att det är svårt att dra slutsatser om uppdragets bidrag till målet om likvärdig kvalitet i arbetet.

Socialstyrelsens slutsats i uppföljningen av uppdraget för perioden 2016–2018 var att likvärdigheten i användningen av medlen ökat i takt med att fler kommuner rekvirerade medel. En faktor bakom att fler rekvirerade medel var att ansökningsprocessen hade förenklats jämfört med tidigare period, från ansökning av medel till rekvisition. Socialstyrelsens slutsats var samtidigt att en mer likvärdig fördelning och användning av utvecklingsmedel inte nödvändigtvis ledde till att kvaliteten förbättrades i lika stor utsträckning över hela landet (Socialstyrelsen 2019).

Uppdraget ska även bidra till att personer som utsätts för våld ska få det stöd och den hjälp som de behöver oavsett var i landet de bor. Vår slutsats är att uppdraget ger små möjligheter att långsiktigt påverka utbudet av insatser och vård i kommuner, regioner och ideella organisationer, och därmed målet om att personer ska få tillgång till stöd oavsett var i landet de bor.

Det finns exempel på kommuner, regioner och ideella organisationer som använt utvecklingsmedlen för att finansiera mottagningsverksamhet och på sätt bidragit till att öka tillgången till stöd. Samtidigt är de medel som har tillförts genom uppdraget relativt små och motsvarar inte de kostnader och behov som finns i kommuner och regioner.

Vi kan även konstatera att förutsättningarna för kommuner och regioner att kunna ge stöd och vård och rekrytera personal skiljer sig åt i landet. Det finns skillnader i ekonomiska resurser, och geografiska och demografiska faktorer skapar olika förutsättningar. Det gäller exempelvis befolkningssammansättning och skillnader mellan glesbygdsområden och storstäder. De skillnaderna i förutsättningar är svåra att kompensera för med ett uppdrag av den här karaktären.

Ytterligare en faktor som påverkar likvärdigheten är det kommunala självstyret och politiska prioriteringar. Det kan finnas skillnader i hur prioriterad frågan om våld är inom olika kommuner och regioner i landet. Socialstyrelsen pekar även i sin uppföljning av den tidigare perioden av uppdraget på att organisatoriska och strukturella faktorer samt intresse från politiker och ledning kan påverka möjligheter att nå likvärdighet (Socialstyrelsen 2019).

Kommuner, regioner och myndigheter som vi har intervjuat menar att utvecklingsarbetet behöver fortsätta för att öka likvärdigheten. De menar att det behövs ett fortsatt fokus på kompetensutveckling och implementering i hela landet. Frågan om våld behöver prioriteras i kommuner och regioner av politiker och chefer.

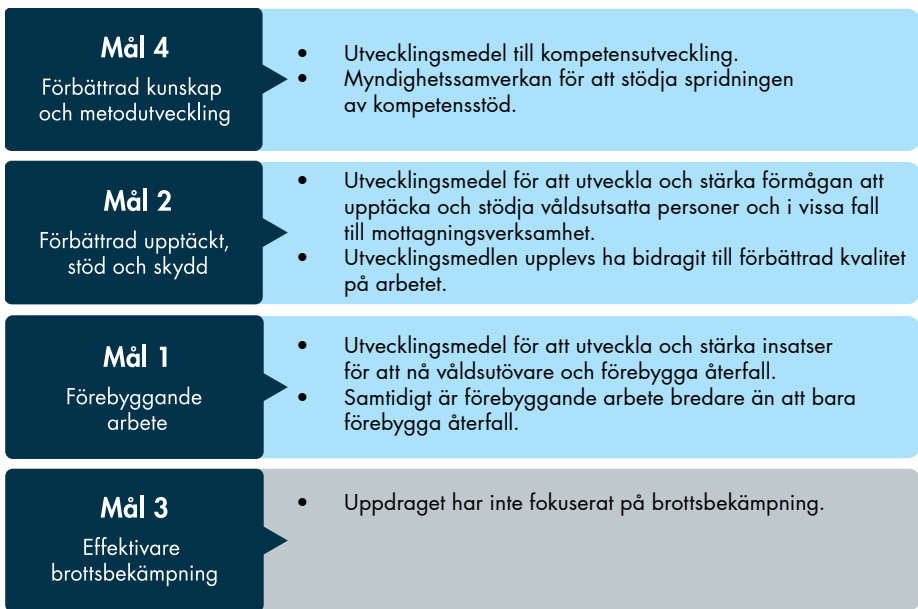

8.6 Genomförandet av uppdraget har haft fokus på flera av målsättningarna i nationella strategin

Vi ser flera faktorer som talar för att genomförandet av uppdraget har bidragit till flera av målen i den nationella strategin att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. När vi resonerar om uppdragets bidrag till delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra utgår vi från de fyra målen i den nationella strategin.

Enligt genomförandeplanen bidrar uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd till mål 2 och 4 samt delvis till mål 1 i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (Socialstyrelsen 2020). Vi delar den bedömningen. Figur 29 visar på vilket sätt vi bedömer att genomförandet av uppdraget haft fokus på målen.

Figur 29. På vilket sätt genomförandet av uppdraget haft fokus på målen i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Vår bedömning är att flera faktorer talar för att uppdraget har bidragit till mål 4 som handlar om förbättrad kunskap och metodutveckling. Kompetensutveckling har varit centralt i uppdraget, och många kommuner och regioner har använt utvecklingsmedel till det. I kommunenkäten uppger nära 90 procent av de svarande att utvecklingsmedlen har haft mycket eller ganska stor betydelse för att öka kunskapen hos personalen. Även en del ideella organisationer har använt utvecklingsmedel till kompetensutveckling. Vi ser även att det finns några exempel på vad som kan räknas som metodutveckling, till exempel finns det exempel på att ideella organisationer har använt utvecklingsmedel för utvärdering av metoder.

Dessutom syftar myndighetssamverkan till att stödja spridningen av kompetensstöd. Vi ser att en del av mottagarna av särskilda stimulansmedel har använt dem för att vidareutveckla kompetensstöd och för att genomföra utbildningsinsatser.

Vi ser även flera faktorer som talar för att uppdraget har bidragit till mål 2 som handlar om att förbättra upptäckt, stöd och skydd. En majoritet av kommunerna och regionerna samt en del ideella organisationer har använt utvecklingsmedlen för att utveckla och stärka förmågan att upptäcka och stödja våldsutsatta barn och vuxna. Vi har också sett att det förekommer exempel på att utvecklingsmedlen har använts till mottagningsverksamhet. Dessutom upplever kommuner och regioner att utvecklingsmedlen har bidragit till kvalitetsförbättringar. Det bör ha inneburit att upptäckten och stödet har förbättrats.

Vi ser också faktorer som talar för att uppdraget i vissa avseenden har bidragit till förebyggande arbete, men då främst genom att fokusera på att få personer som utövar våld att sluta utöva våld snarare än att förebygga att nya personer börjar utöva våld. En majoritet av kommunerna, en del regioner och ideella organisationer har använt utvecklingsmedlen för att utveckla och stärka insatser för att nå våldsutövare och förebygga återfall.

Samtidigt är förebyggande arbete bredare än att bara förebygga återfall. Målet om förebyggande arbete i den nationella strategin avser olika typer av förebyggande arbete. Det handlar bland annat om insatser som riktar sig brett till befolkningen, det vill säga universellt förebyggande, och insatser till grupper som har förhöjd risk att utöva eller utsättas för våld, det vill säga selektivt förebyggande. Men det handlar även om insatser som syftar till att minska antalet möjliga tillfällen att utöva våld, det vill säga situationellt förebyggande (Regeringen 2016a). Vår bild är dock att arbetet inom uppdraget främst har fokuserat på att få våldsutövare att sluta utöva våld och att förebygga återfall, medan det till exempel inte har haft fokus på universellt förebyggande arbete. Därför bedömer vi att uppdraget sammantaget har gett relativt begränsade möjlighet att minska förekomsten av våld.

Vi ser inte att uppdraget har bidragit till mål 3, eftersom uppdraget inte har fokuserat på brottsbekämpning. Att det är minst fokus på brottsbekämpning tycks också spegla hur det ser ut på området generellt. Enligt Statskontoret är det minst antal myndigheter som arbetar med målet om brottsbekämpning och flest myndigheter som arbetar med målet om kunskap och metodutveckling (Statskontoret 2021). Jämställdhetsmyndigheten ser samma mönster när det gäller antalet uppdrag kopplade till de olika målen generellt. Att det är minst uppdrag kopplade till brottsbekämpning kan troligtvis bero på att rättsväsendet består av ett begränsat antal myndigheter (Jämställdhetsmyndigheten 2022a).

Avslutningsvis, målen i strategin överlappar delvis och är beroende av varandra (Regeringen 2016a). Därmed kan till exempel ökad kompetensutveckling som bidrar till mål 4 genom förbättrad kunskap också vara ett sätt att bidra till mål 2 om förbättrad upptäckt, stöd och skydd.

8.6.1 Mängden uppdrag försvårar bedömningen av betydelsen av uppdraget

Uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd är ett av många uppdrag på våldsområdet och är en del av alla medel som går till området. Därmed kan uppdraget ses som en av många pusselbitar som är tänkta att bidra till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det bidrar till att det blir svårare att bedöma vilken betydelse uppdraget har haft för eventuella förändringar på området, eftersom det finns mycket annat arbete som också kan påverka.

För perioden 2017–2021 identifierade Jämställdhetsmyndigheten fler än 300 uppdrag som de bedömde har ”bäring på genomförandet av den nationella strategin” för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (Jämställdhetsmyndigheten 2022a). Cirka 90 procent av de 544 miljoner som under 2022 fördelades till anslaget Särskilda jämställdhetsåtgärder fördelades till delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Samtidigt täcker Särskilda jämställdhetsåtgärder inte in alla medel som går till arbete kopplat till delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, eftersom en del av de medlen ligger under andra utgiftsområden (Jämställdhetsmyndigheten 2023c). Till exempel skulle 71 miljoner kronor av utvecklingsmedlen för 2020 i uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd belasta anslaget Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m., medan 43,5 miljoner kronor skulle belasta anslaget Särskilda jämställdhetsåtgärder (Regeringen 2020b).

Dessutom finns det begränsat med indikatorer för att följa utvecklingen på området generellt. I sin senaste fördjupade uppföljning av delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra skriver Jämställdhetsmyndigheten att det går att se en svagt positiv utveckling inom en del av områdena som går att följa med hjälp av indikatorer och som hör till målen i den nationella strategin. Däremot finns det inte indikatorer för att följa utvecklingen för alla mål. Till exempel finns inga träffsäkra indikatorer för att följa mål 4 som handlar om förbättrad kunskap och metodutveckling (Jämställdhetsmyndigheten 2022a).

Jämställdhetsmyndigheten skriver också att myndigheten utifrån den statistik och det material som har samlats inte kan ”säga om samhället sammantaget är närmare att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra” (Jämställdhetsmyndigheten 2022a).

8.7 Bristen på datakällor och indikatorer innebär att det saknas viktig kunskap om våldsområdet

Bristen på datakällor och indikatorer gör det svårt att följa utvecklingen i stort inom våldsområdet, exempelvis förekomsten av våld och kommuners och regioners insatser och arbete mot våld. Det är som nämnts ovan även svårt att följa upp

målen av det här uppdraget och det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Jämställdhetsmyndigheten har lyft fram flera utmaningar i uppföljningen. Det handlar bland annat om avsaknaden av strukturindikatorer, vilket innebär att det är svårt att följa upp vilka resurser och verktyg som finns för att nå den nationella strategins mål. Enligt Jämställdhetsmyndigheten finns det också brist på processindikatorer för att mäta kvaliteten i det arbete som bedrivs. De indikatorer som finns mäter främst effekter på befolkningsnivå. De indikatorerna är bra, men kan vara svåra att tolka om det inte samtidigt går att relatera utfallet till vilket arbete som bedrivs, hur det bedrivs och med vilken kvalitet (Jämställdhetsmyndigheten 2022a).

Vi kan även konstatera att det finns behov av att utveckla den systematiska uppföljningen. I den tidigare uppföljningen av uppdraget för 2016–2018 framgick att få kommuner arbetade med systematisk uppföljning för att strukturera och följa upp sitt arbete. Socialstyrelsens Öppna jämförelser visar att de här utmaningarna kvarstår. För 2023 hade runt en tredjedel av kommunerna genomfört individbaserad systematisk uppföljning av målgruppens utsatthet och behov. Det var ungefär lika stor andel av kommunerna som hade genomfört systematisk uppföljning av verksamhetens stöd respektive resultatet av stödet (Socialstyrelsen 2023g).

Socialstyrelsen har gjort en kartläggning av data på hälsodataområdet, som visar att det saknas uppgifter om kommunernas stöd och insatser. Det handlar om behovet av ökad lokal och nationell tillgång till data inom flera av socialtjänstens verksamhetsområden. Syftet är både att kunna följa brukarna, genom nationell tillgång till individuppgifter, och att följa verksamheterna genom utförlig verksamhetsstatistik. De uppgifter som samlas in av Socialstyrelsen för nationella statistikändamål är uppgifter om beslutade och verkställda insatser. Den nationella statistiken visar vilka insatser som ges, men inte vilka behov som insatserna ska tillgodose eller resultatet av insatserna (Socialstyrelsen 2021b). Utredningen *Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag* (SOU 2020:47) pekar på att Socialstyrelsens möjlighet att behandla personuppgifter för nationell statistik bör utökas på socialtjänstområdet. Regeringen har i juni 2023 tillsatt en utredning som syftar till att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för en kunskapsbaserad socialtjänst. I uppdraget ingår att lämna förslag till en ny reglering av socialtjänstdataregister (Regeringen 2023b).

För hälso- och sjukvården finns även behov av att utveckla uppföljningen. Primärvården utgör första linjens vård och är därmed ofta ingången till hälso- och sjukvården. I dag saknas nationella data på individnivå från primärvården och annan öppenvård som inte är specialiserad. Det innebär att en stor del av hälso- och sjukvårdens insatser inte går att beskriva eller följa med data (Socialstyrelsen 2021b). För hälso- och sjukvården saknas även Öppna jämförelser på våldsområdet,

för att följa upp och jämföra regionernas verksamheter.

Det finns samtidigt exempel på nationell uppföljning som fångar regionernas arbete mot våld. Samtliga regioner rapporterar till Graviditetsregistret om frågor ställs om våldsutsatthet inom mödravården (Graviditetsregistret 2021).

Vi noterar att det finns flera nationella initiativ för att utveckla uppföljningen inom våldsområdet. Socialstyrelsen har utvecklat stöd och verktyg för systematisk uppföljning inom socialtjänsten (Socialstyrelsen 2023d). SKR har även gett stöd till kommuner för systematisk uppföljning inom våldsområdet inom ramen för SKR:s uppdrag SU-kvinnofrid (SKR 2023b). Jämställdhetsmyndigheten har haft regeringens uppdrag att identifiera kunskapsluckor och behov av utbildning och kompetenshöjning hos yrkesverksamma som möter våldsutsatta personer. (Regeringen 2021c). Myndigheten har bland annat genom en enkät kartlagt personalens kunskap och behov.

8.8 Utvecklingen har gått framåt men förutsättningarna har förändrats

Flera intervjupersoner menar att utvecklingen på området har gått framåt och att uppdraget och tidigare perioder av uppdraget har bidragit till det. Samtidigt har både uppdraget och faktorer utanför uppdraget förändrats sedan 2012. En del av förändringarna påverkade uppdragets förutsättningar att fortsatt bidra till utvecklingen. Några myndigheter ser därför att myndighetssamverkan inom ramen för uppdraget har spelat ut sin roll eller att vissa aspekter med uppdraget var bättre under tidigare uppdragsperioder. Exempel på några av de förändringar som har skett på området är att nya myndigheter har tillkommit, liksom nya forum för samverkan mellan myndigheterna.

Det har även blivit fokus på nya områden. En förändring som ligger utanför uppdraget men som några av myndigheterna tror kommer få betydelse åtminstone längre fram för kunskapen på området är att kunskap om våld i nära relationer har införts i examensmålen. Under 2018–2019 infördes det i examensmålen för åtta utbildningar, bland annat för läkar-, socionom-, sjuksköterske- och tandläkarexamen (Universitetskanslersämbetet 2022).

Vi ser även att det kommer nya krav på området. Till exempel har föreskrifter och lagstiftning uppdaterats. I augusti 2021 infördes bestämmelser i 5 kap. 11 a § SoL som innebär att socialnämndens ansvar för våldsutövare förstärktes. Från och med den 31 maj 2022 har Socialstyrelsen beslutat om nya föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer. Föreskrifterna riktar sig till socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården. Regeringen har presenterat en lagrådsremiss om att skyddat boende ska regleras och bli en ny placeringsform som omfattas av tillståndsplikt och kvalitetskrav (Regeringen 2022b).

Det har även skett förändringar i tilldelningen av medlen till våldsområdet generellt. För att stötta kommunerna i införandet av den nya lagstiftningen om skyddat boende avsatte regeringen 145 miljoner under 2023 (SKR 2023a). Regeringen har även beslutat om ett tillfälligt statsbidrag för att stötta ideella organisationer som driver skyddade boenden. För 2023 avsattes 50 miljoner kronor för ändamålet (Socialstyrelsen 2023e). Som nämnts tidigare har fyra tidigare statsbidrag inklusive utvecklingsmedlen slagits samman till ett nytt statsbidrag till ideella organisationer (Socialstyrelsen 2022c). Från och med 2022 tillförde regeringen 60 miljoner kronor per år genom ett permanent generellt statsbidrag med anledning av förändringen i bestämmelsen om socialtjänstens ansvar för våldsutövare (SKR 2022). Ett annat exempel är att regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att fördela 27,5 miljoner kronor för att utveckla kommunernas stöd till stadigvarande boende för våldsutsatta personer (Socialstyrelsen 2023a).

Samtidigt som uppdraget om utvecklingsmedlen inte har förlängts ser vi alltså att det har tillkommit andra medel. Vi har inte kartlagt alla medel på området och kan därför inte bedöma i vilken utsträckning tillgången till medel har minskat eller ökat totalt sett. Däremot kan vi konstatera att utvecklingsmedlen har varit breda och kunnat användas relativt fritt på våldsområdet jämfört med de nya medlen som är avsedda att användas till mer specifika ändamål. Vi kan också konstatera att de nya medlen som nämns ovan är riktade till kommunerna och inte regionerna.

8.9 Rekommendationer

Behovet av att utveckla samhällets insatser och öka kunskapen om våld visar att det här uppdraget har varit motiverat men även att utvecklingsarbetet måste fortsätta. Vi har identifierat flera utmaningar som behöver hanteras även framöver. Det handlar bland annat om att stärka implementeringen, att verka för en ökad likvärdighet och att stärka uppföljningen. Utifrån vår analys och våra slutsatser i den här rapporten lämnar vi rekommendationer som riktar sig till regeringen, myndigheter, kommunerna och regionerna.

► **Regeringen bör verka för ett helhetsperspektiv och en långsiktighet i styrningen och finansieringen av området**

Staten förfogar över flera styrmedel i sin styrning av kommuner och regioner, där lagstiftning, ekonomiska styrmedel, kunskap och gemensamma mål ingår. Vi ser att det kontinuerligt tillkommer ny lagstiftning och ny kunskap på området. Den här rapporten har visat att utvecklingsmedlen har varit viktiga för att driva på utvecklingsarbetet inom kommuner, regioner och ideella organisationer. Vi ser att regeringen har en viktig roll för att stötta kommuner, regioner och ideella organisationer i införandet av ny lagstiftning och ny kunskap.

Vi har noterat att det pågår många statliga initiativ på området och regeringen har tagit initiativ till ett nytt åtgärdsprogram för att motverka och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (Regeringen 2023a). Eftersom det finns många uppdrag på området är det angeläget att det finns en samordning om vilka regeringsuppdrag som ges till myndigheter.

Vi anser att regeringen bör verka för ett helhetsperspektiv och en långsiktighet i styrningen och finansieringen av området. Det är viktigt för att skapa förutsägbarhet och goda planeringsförutsättningar för kommuner, regioner, ideella organisationer och myndigheter.

► **Kommuner och regioner bör säkerställa en långsiktig planering och prioritering av utvecklingsarbetet inom området**

De medel som har tillförts genom det här uppdraget har varit viktiga, men är totalt sett relativt begränsade i förhållande till de behov och kostnader som finns hos kommuner och regioner. Stöd och vård vid utsatthet för våld är ytterst kommunernas och regionernas ansvar. Kommuner och regioner behöver se till att det finns en långsiktig planering och prioritering av utvecklingsarbetet. Här ingår även att kommuner och regioner säkerställer att utvecklingsprojekt som har visat sig ge goda resultat övergår i ordinarie strukturer.

Den här utvärderingen och andra uppföljningar av tidigare perioder av uppdraget har identifierat utmaningar med implementering. Uppdraget har genom utvecklingsmedlen tagit sikte på en del av utmaningarna. Utvecklingsmedlen har till exempel kunnat användas för att personal inom kommuner och regioner har fått avsätta tid till att delta i utbildningar. Andra exempel är samordnande funktioner.

Myndigheterna erbjuder kompetensstöd. Men för att kommuner och regioner ska kunna ta emot kompetensstödet och se till att kunskap och metoder kommer till praktisk användning behöver utmaningarna även hanteras på lokal och regional nivå. Det handlar exempelvis om att det behöver avsättas tid och resurser samt att frågan behöver prioriteras på ledningsnivå. Kommuner och regioner behöver säkerställa att personalen får det stöd de behöver, för att den kunskap som finns ska komma till praktisk användning.

► **Myndigheter bör säkerställa att deras arbete med kompetensstöd inom området samordnas**

Det är många myndigheter som har uppdrag på området och även flera andra aktörer arbetar med att sprida kunskap. Samtidigt har kommuner och regioner inte möjlighet att ta emot hur mycket kompetensstöd som helst. Därför behöver myndigheter se till att deras arbete med kompetensstöd är samordnat.

Redan i dag samverkar myndigheter i olika forum. Det finns både bredare myndighetsnätverk och annan samverkan där få myndigheter ingår. I en del

regeringsuppdrag specificeras att myndigheten som får uppdraget ska samverka med någon eller några myndigheter. Samtidigt är samverkan inte synonymt med samordning.

Vi ser till exempel att uppdraget om utvecklingsmedel och kompetensstöd har lett till myndighetssamverkan, men det finns en delad bild av vilket värde samverkan tillförde. Det är därför viktigt att myndigheters arbete för att uppnå samordning sker på ett så effektivt sätt som möjligt. Rekommendationen riktar sig till myndigheter som har ingått i det här uppdraget, men även andra myndigheter som tar fram och sprider kompetensstöd inom våldsområdet.

► **Regeringen, myndigheter, kommuner och regioner bör utveckla uppföljningen inom våldsområdet**

Uppföljningen inom våldsområdet behöver stärkas. Det är angeläget för att förbättra möjligheterna att följa utvecklingen inom området. Vi delar Jämställdhetsmyndighetens slutsats att det behövs fler indikatorer på området. Det behövs även bättre möjligheter till nationella jämförelser av både förekomsten och arbetet mot våld.

Även den systematiska uppföljningen behöver stärkas och genomföras i större utsträckning i kommuner och regioner. Det är viktigt för att kunna följa upp att våldsutsatta personer får den vård och det stöd som de behöver. Vi har noterat att det pågår flera initiativ för att utveckla uppföljningen, vilket vi välkomnar. Regeringen, myndigheter, kommuner och regioner bör prioritera arbetet med att utveckla uppföljningen. Till exempel avser vi här Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar både om att säkerställa datatillgång och analys. Vi ser även positivt på att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har regeringens uppdrag att förstärka och utveckla sin tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Referenser

- Barnafrid (2021). *Verksamhetsberättelse 2020*. Linköping: Linköpings universitet.
- Barnafrid (utan årtal-a). *Basprogram om våld mot barn och unga*. <https://barnafrid.se/kunskapsportal/basprogram/> [2023-10-06].
- Barnafrid (utan årtal-b). *Om basprogrammet*. <https://barnafrid.se/kunskapsportal/basprogram/om-kursen/> [2023-03-28].
- EIGE (2021). *The costs of gender-based violence in the European Union*. Vilnius: European Institute for Gender Equality.
- ESV (2006). *Effektutvärdering: att välja upplägg*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket.
- Glenngård, A., Steen Carlsson, K., Berglund, A. (2011). *Ekonomiska konsekvenser av våld mot kvinnor*. Lund: IHE.
- Gravidetsregistret (2021). *Graviditetsregistrets Årsrapport 2021*. Stockholm: Karolinska universitetssjukhuset.
- IFAU (2017). *The price of violence: Consequences of violent crime in Sweden*. Uppsala: IFAU.
- IVO (2022). *Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck åren 2022–2023. Delrapportering av regeringsuppdrag*. Stockholm: Inspektionen för vård och omsorg.
- Jämställdhetsmyndigheten (2021). *Årsredovisning 2020*. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.
- Jämställdhetsmyndigheten (2022a). *Våldsförebyggande satsningar ger resultat. Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra 2017–2021*. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.
- Jämställdhetsmyndigheten (2022b). *Årsredovisning 2021*. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.
- Jämställdhetsmyndigheten (2023a). *Myndigheternas uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.
- Jämställdhetsmyndigheten (2023b). *Nytt myndighetsnätverk ska stärka arbetet mot våld*. <https://jamstalldetsmyndigheten.se/aktuellt/nyheter/nytt-myndighetsnatverk-ska-starka-arbetet-mot-vald/> [2023-09-17].
- Jämställdhetsmyndigheten (2023c). *Steg framåt och nya utmaningar. Resultatrapporten 2023*. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.

- Jämställdhetsmyndigheten (2023d). *Årsredovisning 2022*. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.
- Jämställdhetsmyndigheten (utan årtal). *Om Jämställdhetsmyndigheten*. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/om-jamstalldhetsmyndigheten/> [2023-05-12].
- Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (utan årtal-a). *Regeringsuppdrag*. <https://www.hedersfortryck.se/om-oss/regeringsuppdrag/> [2023-08-23].
- Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (utan årtal-b). *Webbkurs Heder*. <https://www.hedersfortryck.se/publikationer/webbkurs-hedersfortryck/> [2023-08-17].
- NCK (2008). *Verksamhetsrapport 2007 Nationellt centrum för kvinnofrid*. Uppsala: Uppsala universitet.
- NCK (2021). *Verksamhetsberättelse 2020 Nationellt centrum för kvinnofrid*. Uppsala: Uppsala universitet.
- NCK (2022). *Regeringsuppdrag i samverkan med Socialstyrelsen*. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-varden/regeringsuppdrag-tillsammans-med-socialstyrelsen/> [2023-03-28].
- NCK (2023a). *Det här är Nationellt centrum för kvinnofrid*. <https://www.nck.uu.se/om-nck/> [2023-10-27].
- NCK (2023b). *Mer om Webbkurs om våld*. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-kommuner/utbildning-moter-valdsutsatta/webbkurs-om-vald/om-webbkurs-om-vald/> [2023-08-17].
- NCK (2023c). *Nationell myndighetssamverkan*. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/nationell-myndighetssamverkan-kvinnofrid/> [2023-11-14].
- NCK (2023d). *Sveriges nationella stödtelefon för våldsutsatta kvinnor*. <https://www.nck.uu.se/kvinnofridslinjen/> [2023-09-17].
- Regeringen (2011). *Uppdrag att utveckla och sprida kunskap om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt om våld i samkönade relationer*. Regeringsbeslut I:7, 2011-06-16, U2011/3826/UH. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2014). *Uppdrag att fördela utvecklingsmedel och ge nationellt och regionalt kompetensstöd för att kvalitetsutveckla arbetet med våldsutsatta kvinnor, barn som har blivit utsatta för våld eller som har bevittnat våld samt våldsutövare*. Regeringsbeslut II:8, 2014-11-27, S2014/8440/FST. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2015). *Uppdrag att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn*. Regeringsbeslut II:3, 2015-06-17, S2012/275/FST. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2016a). *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid. Regeringens skrivelse 2016/17:10*. Stockholm: Regeringen.

- Regeringen (2016b). *Uppdrag att fördela utvecklingsmedel och ge nationellt och regionalt kompetensstöd för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn m.m.* Regeringsbeslut II:3, 2016-01-28, S2011/11337/FST S2016/00633/FST (delvis). Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2017). *Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.* Regeringsbeslut II:14, 2017-12-18, S2017/07420/JÄM (delvis). Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2018). *Uppdrag avseende kompetensutveckling i psykiatrisk traumavård för anställda i barn- och ungdomspsykiatrin.* Regeringsbeslut I:4, 2018-04-12, S2018/02371/FS (delvis). Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2019). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.* Regeringsbeslut II:10, 2019-12-19, A2019/02322/JÄM A2019/02286/SV. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2020a). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.* Regeringsbeslut II:1, 2020-04-16, A2020/00866/JÄM. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2020b). *Uppdrag att fördela utvecklingsmedel och ge kompetensstöd för arbete mot våld i nära relationer m.m..* Regeringsbeslut I:5, 2020-03-12, S2020/01591/SOF (delvis). Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2021a). *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.* Regeringsbeslut II 5, 2021-06-03, A2021/01302. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2021b). *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområde 13.* Regeringsbeslut I 5, 2021-12-22 A2021/02395, A2021/02318(delvis). Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2021c). *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Jämställdhetsmyndigheten.* Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2021d). *Uppdrag om arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck med mera 2021.* Regeringsbeslut I:19, 2021-03-18, S2020/01591 (delvis). Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2022a). *Uppdrag om ökad upptäckt av våld m.m. 2022–2024.* Regeringsbeslut I 6, 2022-06-02, A2022/00842. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen (2022b). *Utkastet till lagrådsremiss: Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.* <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2022/08/utkastet-till-lagratsremiss-ett-fonster-av-mojligheter--starkta-rattigheter-for-barn-och-vuxna-i-skyddat-boende/> [2023-06-30].

- Regeringen (2023a). *Nu inleds arbetet med nya åtgärdsprogrammet mot mäns våld mot kvinnor*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/nu-inleds-arbetet-med-nya-atgardsprogrammet-mot-mans-vald-mot-kvinnor/> [2023-10-09].
- Regeringen (2023b). *Regeringen tillsätter utredning om bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/06/regeringen-tillsatter-utredning-om-battreforutsattningar-for-att-utveckla-en-kunskapsbaserad-socialtjanst/> [2023-10-06].
- SKR (2022). *Frågor och svar om arbete med våldsutövare* <https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/kvinnofrid/forandningsarbetevaldsutovare/fragorochsvaromarbetemedvaldsutovare.64021.html> [2023-06-19].
- SKR (2023a). *Skyddat boende för våldsutsatta*. <https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/kvinnofrid/boendeforvaldsutsatta/skyddatboende.58232.html> [2023-06-19].
- SKR (2023b). *SU-Kvinnofrid – projekt för systematisk uppföljning av stöd till våldsutsatta*. <https://skr.se/skr/integrationsocialomsorg/socialomsorg/uppfoljningsocialtjansten/systematiskuppfoljningvaldsutsatta.28096.html> [2023-09-15].
- Socialstyrelsen (2011). *Utvecklingsmedel för att stärka stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Slutredovisning av 2007–2009 års satsning samt redovisning av 2010 års fördelning av medel*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2012). *Utvecklingsmedel för att stärka stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld – delrapport för 2010 och 2011*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2013). *Att förstärka och kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor, barn som bevittnat våld och våldsutövare – en uppföljning av 2011 års utvecklingsmedel*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2015). *Att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer. En slutredovisning om utvecklingsmedel och kompetensstöd 2012–2014*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2019). *Kvalitetsutveckling av arbetet mot våld i nära relationer. En slutredovisning av kompetensstödet och utvecklingsmedlen 2016–2018*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2020). *Myndighetsgemensam genomförandeplan gällande uppdraget att ge kompetensstöd för arbete mot våld i nära relationer m.m.* Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2020–2022). *Återrapportering av utvecklingsmedel*. Stockholm: Socialstyrelsen.

- Socialstyrelsen (2021a). *Delredovisning av uppdraget att fördela utvecklingsmedel och ge kompetensstöd för arbete mot våld i nära relationer. Redovisning av 2020 års utvecklingsmedel och stimulansmedel samt kompetensstöd*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2021b). *Kartläggning av datamängder av nationellt intresse på hälsodataområdet – slutrapport*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2022a). *Anvisningar för att ansöka om särskilda stimulansmedel för 2022 för arbete mot våld i nära relationer m.m.* <https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/globalassets/dokument/anvisningar/statsbidrag-pafyllnadsmedel-stimulansmedel-2022.pdf> [2023-09-20].
- Socialstyrelsen (2022b). *Kvinno- och tjejjourer*. <https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/organisationer/kvinno--och-tjejjourer/> [2023-08-21].
- Socialstyrelsen (2022c). *Utvecklingsmedel för arbete mot våld i nära relationer till ideella föreningar och stiftelser*. <https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/organisationer/utvecklingsmedel-for-arbete-mot-vald-i-nara-relationer-till-ideella-foreningar-och-stiftelser2/> [2023-07-04].
- Socialstyrelsen (2022d). *Öppna jämförelser 2022 – Våld i nära relationer*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/oppna-jamforelser/2022-6-7933.pdf> [2023-09-15].
- Socialstyrelsen (2023a). *Ansökan om statsbidrag till kommuner 2024 för att stärka arbetet med att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende*. <https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/kommuner/statsbidrag-for-att-starka-kommunernas-arbete-med-att-hjalpa-valdsutsatta-ordna-stadigvarande-boende/> [2023-06-19].
- Socialstyrelsen (2023b). *Kunskapsguiden: Vad är våld i nära relationer?* <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/vald-i-nara-relationer/vad-ar-vald-i-nara-relationer/>
- Socialstyrelsen (2023c). *Om Socialstyrelsen*. <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/> [2023-09-17].
- Socialstyrelsen (2023d). *Stöd för systematisk uppföljning*. <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/stod-for-systematisk-uppfoljning/> [2023-09-15].
- Socialstyrelsen (2023e). *Tillfälligt statsbidrag för 2024 till ideella organisationer för kvalitetshöjande åtgärder på skyddade boenden*. <https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/organisationer/ideella-organisationer-som-driver-skyddat-boende/> [2023-09-20].
- Socialstyrelsen (2023f). *Uppdrag att fördela utvecklingsmedel och ge kompetensstöd för arbete mot våld i nära relationer. En slutredovisning av 2020 2022 års kompetensstöd samt utvecklings- och stimulansmedel*. Stockholm: Socialstyrelsen.

- Socialstyrelsen (2023g). *Öppna jämförelser av våld i nära relationer*. <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/vald-i-nara-relationer/> [2023-07-07].
- Socialstyrelsen (utan årtal). *Utvecklingsmedel för arbete mot våld i nära relationer till kommuner 2022 – påfyllningsmedel*. <https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/kommuner/utvecklingsmedel-for-arbete-mot-vald-i-nara-relationer-till-kommuner-2022---pafyllningsmedel/> [2023-08-23].
- Statskontoret (2021). *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*. Stockholm: Statskontoret.
- Universitetskanslersämbetet (2022). *Hur mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Universitetskanslersämbetet.
- Unizon (2021). *Kvinnofridsbarometern 2021. En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. Stockholm: Unizon.
- Vedung, E. (2009). *Utvärdering i politik och förvaltning*, 3. [omarb. och uppdaterade] upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Vård- och omsorgsanalys (2023). *Bära eller brista. Erfarenheter av socialtjänstens stöd vid hedersrelaterat våld och förtryck*. Stockholm: Vård- och omsorgsanalys.

Bilagor

Bilaga 1 – Intervjuer

Tabell 5. Lista över vilka aktörer vi har intervjuat.

Myndigheter

Barnafrid

Jämställdhetsmyndigheten

Länsstyrelsen Halland

Länsstyrelsen Kalmar

Länsstyrelsen Kronoberg

Länsstyrelsen Skåne

Länsstyrelsen Stockholm

Länsstyrelsen Värmland

Länsstyrelsen Västerbotten

Länsstyrelsen Västernorrland

Länsstyrelserna (nationella samordnaren)

Myndigheten för delaktighet

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK)

Socialstyrelsen

Kommuner

Arvika kommun

Danderyds kommun

Göteborgs stad

Karlstads kommun

Skellefteå kommun

Sorsele kommun

Södertälje kommun

Tingsryds kommun

Uddevalla kommun

Kommuner (fortsättning)

Växjö kommun

Årjängs kommun

Regioner

Region Blekinge

Region Dalarna

Region Jämtland Härjedalen

Region Kronoberg

Region Skåne

Region Stockholm

Region Uppsala

Region Värmland

Region Västerbotten

Västra Götalandsregionen

Ideella organisationer som har fått utvecklingsmedel

ASOV Stockholm

Ericastiftelsen

Kvinno- och tjejjourer i Norrbotten

Mansforum Örebro (numera Fri från våld)

Västerås stadsmission

WONSA

Aktörer som myndigheterna skulle samråda med

Nationella nätverket för samordningsförbund

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Andra organisationer

1000 Möjligheter

GAPF

Maskrosbarn

Qjouren Väst

RFSL stödmottagning

Somaya

Storasyster

Talita

TRIS

Unizon

Våra intervjuer har varit semistrukturerade. Vi har tagit fram intervjuguider med frågor som vi har haft som utgångspunkt för intervjuerna och vi har gjort anpassningar under tiden intervjuerna pågått. Vi har till exempel ställt följdfrågor utifrån det intervjupersonen berättat eller hoppat över frågor när intervjupersonen självant berättat om något vi tänkt fråga om.

Vi har också gjort anpassningar i intervjuguiderna över tid, till exempel när vi har sett behov av att få mer information om någon aspekt av uppdraget. Vi har också haft olika intervjuguider beroende på vem vi har intervjuat. På grund av det väljer vi att redovisa några övergripande områden som har ingått i många av intervjuerna i stället för att lägga in flera intervjuguider. Några av områdena som har ingått i många av intervjuerna är:

- Uppdragets betydelse och resultat
- Vad som har gjorts inom ramen för uppdraget
- Målen
- Synpunkter på utformningen av uppdraget

Fokus för intervjuerna har varierat beroende på vem vi har intervjuat. Till exempel har intervjuerna med kommuner, regioner och ideella organisationer fokuserat mer på utvecklingsmedlen, medan intervjuerna med myndigheterna har lagt större vikt vid vad de har gjort inom ramen för uppdraget.

När det gäller målen har en del intervjuer haft fokus på vad självförsörjning av baskunskaper innebär och i vilken utsträckning de intervjuade ser att uppdraget har bidragit till målen för uppdraget. Andra intervjuer har snarare fokuserat på vilka generella utmaningar som finns kopplade till målen. Några exempel på andra områden som har förekommit i en del av intervjuerna är kompetensstöd och konsekvenser av att uppdraget inte fortsätter under 2023.

Bilaga 2 – Skriftliga frågor

Vi skickade skriftliga frågor till Socialstyrelsen, NCK, Barnafriad, Jämställdhetsmyndigheten, alla länsstyrelserna och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Alla utom två länsstyrelser besvarade frågorna. Nästan alla myndigheterna besvarade frågorna skriftligt, men några besvarade i stället frågorna muntligt genom att vi intervjuade dem med utgångspunkt i frågorna vi hade skickat ut. I några fall fick vi in både muntliga och skriftliga svar samt hade kompletterande intervjuer.

Vi skickade även ut kompletterande frågor till de regioner som vi inte intervjuade om konsekvenserna av att uppdraget inte förlängs under våren 2023. Vi fick in svar från nio regioner: Region Blekinge, Region Halland, Region Kalmar, Region Norrbotten, Region Värmland, Region Västerbotten, Region Västmanland, Region Örebro, Region Östergötland.

Bilaga 3 – Enkäten till kommunerna

Nedan presenteras enkäten till kommunerna. Enkäten besvarades via webben och vissa frågor filtrerades beroende på hur kommunerna svarade på enkäten. Om en kommun till exempel uppgav att de inte hade tagit fram eget utbildningsmaterial filtrerades frågan om vilken betydelse utvecklingsmedlen haft för det bort.

Enkät om utvecklingsmedel och kompetensstöd för arbete mot våld i nära relationer m.m.

Välkommen till Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vård- och omsorgsanalys) enkät om utvecklingsmedel och kompetensstöd till arbete mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Vård- och omsorgsanalys har regeringens uppdrag att analysera måluppfyllelsen för *Uppdrag att fördela utvecklingsmedel och ge kompetensstöd för arbete mot våld i nära relationer m.m.*

- Med *kompetensstöd* menar vi kunskaps- och metodstöd, det kan till exempel vara utbildningar, webbutbildningar, utbildningsfilmer och skriftligt utbildningsmaterial som handböcker.
- När vi ställer frågor om *utvecklingsmedlen* är det utvecklingsmedlen för 2020–2022 som vi huvudsakligen är intresserade av.
- När vi skriver *våldsområdet* i enkäten menar vi våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.
- När vi skriver personal i *socialtjänsten* menar vi kommunens personal i socialtjänsten.
- När vi skriver socialtjänsten eller *personal i socialtjänsten* avser vi hela socialtjänsten, vi inkluderar bland annat verksamhetsområdena barn och ungdom, ekonomiskt bistånd, missbruk och beroende, funktionsnedsättning, våld i nära relationer och äldre.

För 2023 har Socialstyrelsen inte fått i uppdrag att fördela utvecklingsmedel till kommunerna, enkäten innehåller därför även några frågor om nuläget i socialtjänsten.

Praktisk information

Det är möjligt att besvara enkäten i omgångar genom att spara dina svar och sedan fortsätta att besvara enkäten senare. Om du skulle vilja skriva ut dina svar har du möjlighet att göra det i slutet av enkäten.

Stort tack för att du vill besvara vår enkät!

Inledande fråga om dig som besvarar enkäten

1. Utifrån vilken roll besvarar du enkäten?

Chef

Strateg/samordningsfunktion eller motsvarande

Handläggare/socialsekreterare

Annan, ange i så fall gärna vilken din roll är

Kompetensutveckling (oavsett om den finansieras med utvecklingsmedel eller inte)

I enkäten ställer vi både frågor som har fokus på utvecklingsmedlen och frågor som har ett bredare fokus på kompetensutveckling. Anledningen till att vi även ställer bredare frågor är för att vi vill kunna sätta kompetensutvecklingen som finansieras med utvecklingsmedlen i perspektiv till all kompetensutveckling som görs på våldsområdet inom socialtjänsten i kommunen (oavsett om den finansieras av utvecklingsmedel eller inte).

Frågorna nedan är bredare frågor där ni ska uppge vad kommunen har gjort oavsett om ni har använt utvecklingsmedlen för att finansiera det eller inte.

2. Har personalen i socialtjänsten* någon gång under 2020 till 2022 fått kompetensutveckling om...?

	Ja, samtliga i personalen	Ja, en majoritet av personalen	Ja, en minoritet av personalen	Nej, ingen	Ja, men vi har ingen uppfattning om hur många	Vet ej
Våld i nära relationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hedersrelaterat våld och förtryck	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prostitution och människohandel för sexuella ändamål	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sexuellt våld	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Med socialtjänsten avser vi bland annat verksamhetsområdena barn och ungdom, ekonomiskt bistånd, missbruk och beroende, funktionsnedsättning, våld i nära relationer och äldre.

3. Har kommunen någon gång under 2020 till 2022 gjort följande för att kompetensutveckla personalen i socialtjänsten på våldsområdet? Kommunen har...

	Ja	Nej	Vet ej
...tagit fram eget utbildningsmaterial	☐	☐	☐
...samverkat med andra kommuner kring utbildning	☐	☐	☐
...samverkat med regionen kring utbildning	☐	☐	☐
...samverkat med andra berörda verksamheter kring utbildning	☐	☐	☐

Om du har svarat *Ja* på *...samverkat med andra berörda verksamheter kring utbildning* ange i så fall gärna med vilken eller vilka.

---

4. Har kommunen under 2020 till 2022 haft någon eller några särskilt utsedda anställda som lägger en mindre eller större del av sin tjänst på att utbilda personal i socialtjänsten om våld?

☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet ej
-----------------------------	------------------------------	---------------------------------

5. Hur många personer la en **mindre del av sin tjänst** på att utbilda personal i socialtjänsten om våld?

☐ Ingen person	☐ 1 person	☐ Fler än 1 person	☐ Vet ej
---------------------------------------	-----------------------------------	---	---------------------------------

6. Hur många personer la en **större del av sin tjänst** på att utbilda personal i socialtjänsten om våld?

Ingen person

1 person

Fler än 1 person

Vet ej

Kompetensutveckling och utvecklingsmedlen

Följande frågor fokuserar på utvecklingsmedlens betydelse för kompetensutvecklingen.

7. Har kommunen någon gång under 2020 till 2022 använt utvecklingsmedel till kompetensutveckling av personal i socialtjänsten* om...?

	Ja, till samtliga i personalen	Ja, till en majoritet av personalen	Ja, till en minoritet av personalen	Nej, inte till någon	Ja, men vi har ingen uppfattning om till hur många	Vet ej
Våld i nära relationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hedersrelaterat våld och förtryck	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prostitution och människohandel för sexuella ändamål	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sexuellt våld	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Med socialtjänsten avser vi bland annat verksamhetsområdena barn och ungdom, ekonomiskt bistånd, missbruk och beroende, funktionsnedsättning, våld i nära relationer och äldre.

8. Har kommunen någon gång under 2020 till 2022 använt utvecklingsmedel till kompetensutveckling av socialtjänstens personal om våld med fokus på ...?

	Ja	Nej	Vet ej
HBTQI-personer	☐	☐	☐
Personer med missbruk	☐	☐	☐
Personer med utländsk bakgrund	☐	☐	☐
Personer som har funktionsnedsättningar	☐	☐	☐
Personer som tillhör nationella minoriteter	☐	☐	☐
Barn och unga	☐	☐	☐
Äldre personer	☐	☐	☐

9. Från vilka verksamhetsområden har personal i kommunen med stöd av utvecklingsmedel fått ta del av...?

(Det är möjligt att kryssa i flera alternativ.)

	Barn och ungdom	Ekonomiskt bistånd	Missbruk och beroende	Funktionsnedsättning	Våld i nära relationer	Äldre	Annat verksamhetsområde	Inga verksamhetsområden har fått det	Vet ej
Utbildningar/föreläsningar med externa* föreläsare	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Webbkurser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ärendehandledning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handledning som stöd vid implementering av nya metoder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utbildningsövningar att göra i grupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om du har svarat *Annat verksamhetsområde* ange i så fall gärna vilket eller vilka.

---

*Med externa menar vi andra aktörer än kommunen till exempel myndigheter, företag eller ideella organisationer.

10. Vilken betydelse har utvecklingsmedlen haft för att personal i socialtjänsten har fått ta del av...?

	Mycket stor	Ganska stor	Ganska liten	Mycket liten eller ingen alls	Vet ej
Utbildningar/föreläsningar med externa föreläsare	☐	☐	☐	☐	☐
Webbkurser	☐	☐	☐	☐	☐
Ärendehandledning	☐	☐	☐	☐	☐
Handledning som stöd vid implementering av nya metoder	☐	☐	☐	☐	☐
Utbildningsövningar att göra i grupp	☐	☐	☐	☐	☐

11. Vilken betydelse har utvecklingsmedlen haft för att kommunen...?

	Mycket stor	Ganska stor	Ganska liten	Mycket liten eller ingen alls	Vet ej
Har tagit fram eget utbildningsmaterial	☐	☐	☐	☐	☐
Har samverkat med andra kommuner kring utbildning	☐	☐	☐	☐	☐
Har samverkat med regionen kring utbildning	☐	☐	☐	☐	☐
Har samverkat med andra berörda verksamheter utbildning	☐	☐	☐	☐	☐

12. Vilken betydelse har utvecklingsmedlen haft för att kommunen har någon eller några särskilt utsedda anställda som utbildar personal i socialtjänsten om våld?

☐ Mycket stor	☐ Ganska stor	☐ Ganska liten	☐ Mycket liten eller ingen alls	☐ Vet ej
--------------------------------------	--------------------------------------	---------------------------------------	--	---------------------------------

13. Vilken betydelse har utvecklingsmedlen haft för att öka kunskapen om våld hos personalen i socialtjänsten?

☐ Mycket stor	☐ Ganska stor	☐ Ganska liten	☐ Mycket liten eller ingen alls	☐ Vet ej
--------------------------------------	--------------------------------------	---------------------------------------	--	---------------------------------

Om du vill får du gärna kommentera vilken betydelse utvecklingsmedlen har haft för att öka kunskapen.

Tillgången till kompetensstöd och behov

Vi är intresserade av hur ni upplever tillgången till och era behov av kompetensstöd. I uppdraget definieras kompetensstöd som kunskaps- och metodstöd. Det kan till exempel vara utbildningar, webbutbildningar, utbildningsfilmer och skriftligt utbildningsmaterial som handböcker.

14. Använde socialtjänsten kompetensstöd från följande aktörer i er kompetensutveckling på våldsområdet under 2020 till 2022?

För exempel på kompetensstöd se längre ner på sidan.

	Ofta	Sällan	Aldrig	Vet ej
Socialstyrelsen	☐	☐	☐	☐
NCK (Nationellt centrum för kvinnofrid)	☐	☐	☐	☐
Barnafrid	☐	☐	☐	☐
Jämställdhetsmyndigheten	☐	☐	☐	☐
Länsstyrelsen (i ditt län)	☐	☐	☐	☐
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län	☐	☐	☐	☐
SKR (Sveriges kommuner och regioner)	☐	☐	☐	☐
Andra aktörer, till exempel företag, ideella organisationer eller andra myndigheter	☐	☐	☐	☐

Om du har svarat att ni använder kompetensstöd från *Andra aktörer* ange i så fall gärna vilken eller vilka.

Exempel på kompetensstöd från respektive myndighet

Om du vill se exempel på vad för kompetensstöd respektive myndighet tillhandahåller kan du läsa här, annars kan du gå direkt till nästa fråga. (Observera att detta bara är exempel och att myndigheterna även tillhandahåller annat kompetensstöd.)

Socialstyrelsen:

- Hedersrelaterat våld och förtryck – Utbildning för socialtjänsten
- Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck – ett utbildningsmaterial för socialtjänsten

NCK:

- Webbkurs om våld
- Webbstöd för kommuner

Barnafrid:

- Basprogram om våld mot barn

Jämställdhetsmyndigheten:

- Webbutbildning om sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel
- Webbkurs: Våld i nära relation – agera som chef eller kollega

Länsstyrelsen:

Vi ger inga exempel på kompetensstöd från länsstyrelsen eftersom det kan finnas variation mellan länsstyrelserna.

15. Vilken nytta har personalen i socialtjänsten haft av kompetensstödet från...?

	Mycket stor	Ganska stor	Ganska liten	Mycket liten eller ingen alls	Vet ej
Socialstyrelsen	☐	☐	☐	☐	☐
NCK (Nationellt centrum för kvinnofrid)	☐	☐	☐	☐	☐
Barnafrid	☐	☐	☐	☐	☐
Jämställdhetsmyndigheten	☐	☐	☐	☐	☐
Länsstyrelsen (i ditt län)	☐	☐	☐	☐	☐
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län	☐	☐	☐	☐	☐
SKR (Sveriges kommuner och regioner)	☐	☐	☐	☐	☐
Andra aktörer, till exempel företag, ideella organisationer eller andra myndigheter	☐	☐	☐	☐	☐

Tillgången till kompetensstöd och behov

I fråga 16–20 avser vi kompetensstöd från externa aktörer.

16. Hur bedömer kommunen att tillgången till kompetensstöd för socialtjänsten är på våldsområdet generellt?

☐	Mycket god
☐	Ganska god
☐	Ganska dålig
☐	Mycket dålig
☐	Vet ej

17. Finns det något eller några områden där kommunen har ett stort behov av mer kompetensstöd för socialtjänsten?

☐	Ja, ange i så fall gärna inom vilket eller vilka områden
☐	Nej
☐	Vet ej

18. Är det lätt eller svårt att hitta kompetensstöd som kommunen kan använda vid behov av kompetensutveckling på våldsområdet för socialtjänsten?

☐	Mycket lätt
☐	Ganska lätt
☐	Ganska svårt
☐	Mycket svårt
☐	Vet ej

19. Är det lätt eller svårt att välja vilka kompetensstöd kommunen ska använda vid behov av kompetensutveckling på våldsområdet för socialtjänsten?

☐	Mycket lätt
☐	Ganska lätt
☐	Ganska svårt
☐	Mycket svårt
☐	Vet ej

20. Har kommunen behov av mer kompetensstöd som innehåller praktiska exempel som visar hur kunskapen kan omsättas i praktiken i socialtjänsten?

☐	Mycket stort behov
☐	Ganska stort behov
☐	Ganska litet behov
☐	Mycket litet eller inget behov
☐	Vet ej

Utvecklingsmedlen

21. Hur har utvecklingsmedlen för 2020 till 2022 påverkat socialtjänstens planering på våldsområdet?

☐	Lett till en mer kortsiktig planering
☐	Har inte påverkat i vilken utsträckning kommunen planerar kort- eller långsiktig
☐	Lett till en mer långsiktig planering
☐	Vet ej

22. Vilken betydelse har utvecklingsmedlen för 2020 till 2022 haft för kommunens utvecklingsarbete inom socialtjänsten på våldsområdet?

☐	Mycket stor betydelse
☐	Ganska stor betydelse
☐	Ganska liten betydelse
☐	Mycket liten eller ingen alls
☐	Vet ej

23. I vilken utsträckning har utvecklingsmedlen för 2020 till 2022 bidragit till en långsiktig förändring av hur socialtjänsten arbetar med våld?

☐	Mycket stor utsträckning
☐	Ganska stor utsträckning
☐	Ganska liten utsträckning
☐	Mycket liten utsträckning eller ingen alls
☐	Vet ej

24. Vilken långsiktig förändring har utvecklingsmedlen bidragit till?

Synpunkter på utvecklingsmedlen som helhet

25. Vilken nytta har utvecklingsmedlen för 2020 till 2022 haft för socialtjänsten sammantaget?

☐	Mycket stor nytta
☐	Ganska stor nytta
☐	Ganska liten nytta
☐	Mycket liten eller ingen alls
☐	Vet ej

26. Vilka är de största styrkorna med upplägget med utvecklingsmedlen?

---

27. Vilka är de största svaghetera med upplägget med utvecklingsmedlen?

Nuläget 2023

28. Utgick ni från att 2022 skulle vara sista året med utvecklingsmedel när ni gjorde planeringen för 2023?

☐	Vi utgick från att 2022 var sista året med utvecklingsmedel
☐	Vi utgick från att vi skulle få utvecklingsmedel för 2023
☐	Vi tänkte inte på utvecklingsmedlen när vi gjorde planeringen för 2023
☐	Vet ej

29. Hur fick ni information om att det inte skulle komma utvecklingsmedel för 2023?

---

30. När fick ni information om att det inte skulle komma utvecklingsmedel för 2023?

---

31. Vad händer med socialtjänstens utvecklingsarbete på våldsområdet under 2023 jämfört med 2022?

☐	Vi planerar att genomföra mindre utvecklingsarbete
☐	Vi planerar att genomföra utvecklingsarbete i samma omfattning
☐	Vi planerar att genomföra mer utvecklingsarbete
☐	Vet ej

32. Vad är den eller de främsta orsakerna till förändringen?
(Det är möjligt att kryssa i flera alternativ.)

☐	Förändrade behov av utvecklingsarbete inom våldsområdet
☐	Organisationsförändringar
☐	Inga utvecklingsmedel från Socialstyrelsen
☐	Mindre ekonomiska medel från den egna kommunen till våldsområdet
☐	Mer ekonomiska medel från den egna kommunen till våldsområdet
☐	Mindre smittspridning av covid-19
☐	Annat, ange i så fall gärna vad
☐	Vet ej

Här finns också möjlighet att kommentera orsaken till förändringen.

---

33. Planerar ni att förändra bemanningen av särskilt utsedda anställda i kommunen under 2023 som...?

	Ja, vi planerar att minska antalet personer eller arbetad tid	Ja, vi planerar att öka antalet personer eller arbetad tid	Nej, vi planerar ingen förändring	Vet ej
Samordnar våldsarbetet inom kommunen	☐	☐	☐	☐
Samverkar med aktörer utanför kommunen på våldsområdet	☐	☐	☐	☐
Utbildar personal i socialtjänsten på våldsområdet	☐	☐	☐	☐
Gör annat utvecklingsarbete/strategiarbete på våldsområdet	☐	☐	☐	☐

Vi är medvetna om att i vissa kommuner kan samma person ansvara för utbildning, samordning och utvecklingsarbete/strategiarbete.

34. Vad är den eller de främsta orsakerna till förändringen?

(Det är möjligt att kryssa i flera alternativ.)

Förändrade utbildningsbehov

Organisationsförändringar

Inga utvecklingsmedel från Socialstyrelsen

Mindre ekonomiska medel från den egna kommunen till våldsområdet

Mer ekonomiska medel från den egna kommunen till våldsområdet

Mindre smittspridning av covid-19

Annat, ange i så fall gärna vad

Vet ej

35. Har ni gjort några förändringar i planeringen av hur många i socialtjänsten som ska få utbildning under 2023?

Ja, vi planerar att ge färre utbildning

Ja, vi planerar att ge fler utbildning

Nej, ingen förändring

Vet ej

Här finns också möjlighet att kommentera orsaken till förändringen.

---

36. Vad är den eller de främsta orsakerna till förändringen?*(Det är möjligt att kryssa i flera alternativ.)*

☐	Förändrade utbildningsbehov
☐	Organisationsförändringar
☐	Inga utvecklingsmedel från Socialstyrelsen
☐	Mindre ekonomiska medel från den egna kommunen till våldsområdet
☐	Mer ekonomiska medel från den egna kommunen till våldsområdet
☐	Mindre smittspridning av covid-19
☐	Annat, ange i så fall gärna vad
☐	Vet ej

Här finns också möjlighet att kommentera orsaken till förändringen.

---

37. Om du har några övriga synpunkter om kompetensstöd och utvecklingsmedel inom våldsområdet framför dem gärna nedan.

Tabell 6. Andelen kommuner som uppger att de någon gång 2020–2022 använt utvecklingsmedel till kompetensutveckling av personal i socialtjänsten inom olika områden.

	Samtliga	En majoritet	En minoritet	Personal har fått, men vet inte hur många	Inga	Vet ej
Våld i nära relationer (n = 163)	25 %	42 %	23 %	7 %	1 %	2 %
Hedersrelaterat våld och förtryck (n = 149)	10 %	27 %	48 %	9 %	4 %	2 %
Prostitution och människohandel för sexuella ändamål (n = 109)	4 %	9 %	52 %	8 %	19 %	7 %
Sexuellt våld (n = 118)	8 %	17 %	48 %	8 %	12 %	7 %

På grund av avrundning kan summan över- eller understiga 100 procent.

Källa: Vård- och omsorgsanalys kommunenkät 2023.

Medel mot våld

Måluppfyllelsen för utvecklingsmedel och kompetensstöd till arbete mot våld i nära relationer

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har analyserat måluppfyllelsen för ett regeringsuppdrag om utvecklingsmedel och kompetensstöd för att utveckla arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Vi ser att utvecklingsmedlen till kommuner, regioner och ideella organisationer haft stor betydelse. Samtidigt har det funnits brister i framförhållning i uppdragets styrning. Uppdraget har bidragit till mer myndighetssamverkan kring kompetensstöd, men bilden är delad när det gäller vilket mervärde denna samverkan har tillfört.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys uppgift är att ur ett patient-, brukar- och medborgarperspektiv följa upp och analysera hälso- och sjukvården, tandvården och omsorgen. Vi har patienternas och brukarnas behov som utgångspunkt i våra analyser. Myndigheten ska också verka för att samhällets resurser används på bästa sätt för att skapa en så god hälsa och patient- och brukarupplevd kvalitet som möjligt. Syftet är att bistå vården och omsorgen i att förbättra kvaliteten och effektiviteten – förbättringar som ytterst ska komma patienter, brukare och medborgare till del.